Ë-3890

Xhejms M. Barri

PJETËR PANI

Pjetër Pani

„Libri im"

BIBLIOTEKA PËR FËMIJ E TË RIJ

10

XHEMS METJU BARI

PJETËR PANI

PRRALLË PËR SQENË

RILINDJA
SIPËRMARRJE GAZETARE-BOTUESE
PRISHTINË — 1959

Titulli i origjinalit

J. M. BARRIE

PETER PAN

Përkthyes
RAMIZ KELMENDI

Redaktor
FUAT OSTROZUBI

4-60-80.056
e Vendit
II-3890

Ilustrator
MIOMIR ZUBIQ

AKTI I

DHOMA E FËMIJVE

Sqena e parë e aktit të parë ndodh në dhomën e fjetjes së fëmijve të familjes Darling, e cila banon në fund të një rruge mjaft të vobektë të Blumzberis[1]). Nuk ka aspak randsi në cilin vend banon familja Darling, e Blumzberin e zgjodhëm për arsye se zotni Rozheji pat jetue dikur aty. Këtë gjâ e bamë qysh në kohën kur "Kolekcioni" i tij ishte i vetmi shok i yni në Londër. Na kemi dëshirue gjithmonë me i dalë borxhit, sepse ai na ka ndihmue me qëndrue në kambë tona. Mû për këtê familja Darling jetonte në Blumzberi.

Shtëpija e tyne gjindej në skaj, kurse dritarja në mansardë[2]), e cila luente këtu rol shum të randsishëm, shiqon në sheshin me drûj, prej të cilit Pjetri, para entuziazmit të tre fëmijve, e padyshim edhe mospëlqimit t'kalimtarëve, fluturoi kah dritarja. Rruga egziston edhe tash, megjithse suxhukxhihanja, me erën e vet joshse âsht zhdukë. Mbi derën e shtëpis padyshim ekziston edhe tash i njajti mbishkrim si dikur, i cili fton të paplangët me hŷ dhe me u vendosë te shpijanikët mikpritës. Qyshse u vendosën aty Darlingët, brusha me bojë kaloi disa herë nëpër mure të shtëpis, e shtëpija në skaj, si t'i kishin ra bojë me pompë, shkëlqente me nji shkëlqim të shëndritshëm dhe ia merrte hijeshin fqinjës së vet. Në tabelë tash shkruen: „Fëmijt nuk pranohen", gjâ që padyshim

[1]) Nji pjesë e Sandrës. — Red.
[2]) Tavani i rregulluem si banesë. — Red.

don të thot se Vendi dhe vllaznit e saj, me sjelljet e veta, kanë kontribue që shtëpija të jetë në zâ të keq. Sa na përket neve, na nuk kemi qenë atje qyshse prej kohës kur patëm shkue me marrë „Kolekcionin" tonë të vjetër.

Kjo âsht shtëpija e familjes Darling. Ju mund ta vendosni ku të doni, e nëse mendoni se kjo âsht shtëpija juej personale, sigurisht nuk gaboni. Si shtëpija e vogël në Moskthim, ajo bredh nëpër Londër, tue kërkue ata, të cilëve u nevojitet.

Napa (të cilën Pjetri do ta quente perde teatrale, po ta kishte pa ndonjiherë) ngrihet mbi këtë dhomëz në mansardë, që do t'ishte shum e shëmtutë, sikur zoja Darling mos t'i kishte kushtue kujdesin ma të madh, tue e stolisë me plot dashuni dhe me monedhën e fundit të portofolit të vet. Dera e djathtë të çon në dhomën e fëmijve për ndejë, të cilën nuk do ta kishte kurr, sikur mos ta krijonte vetë, tue mbajtë gozhdat në gojë dhe enën me tutkall në dorë. Kjo âsht dera nëpër të cilën hyjnë fëmijt. Në dhomë gjinden tre shtretën të vogjël dhe (gjâ që âsht mjaft e çudiçme) stela e qenit. Në të majtë janë dy shtretën dhe stela, kurse në të djathtë shtrati i tretë. Mbulesat e shtretënve të vegjël (të cilat vihen vetëm atëherë kur priten mysafirë) zoja Darling i ka qepë prej petkave të kunorzimit, që familjes së saj nuk i dhimben as sot e kësaj dite. Mbi çdo shtrat gjindet llampa e ndriçueme, në formë të shtëpizës, jo mâ e madhe se çerdhja e zogut. Zjarmi n'anën e djathtë ndizet me flakë diskrete[1]), si të donte me u mëshefë. Pjesën e sipërme të votrës e mbajnë dy ushtarë të drunit, të cilët filloi me i punue zotni Darlingu, i kreu zoja Darling, kurse i ngjyrosi (për fat të keq) Xhon Darlingu. Në paravan[2]), afër zjarmit, janë varrë këmishat e natës së fëmijve. Dera, prej të cilës do të hyjnë prindët, gjindet n'anë të majtë. Përmbrapa gjindet dera e banjos, kurse përmbi te âsht ora holandeze. Në mes gjindet dritarja, e cila tashpërtash âsht krenare dhe e qetë, por e cila, mbas gjysëm ore (gjegjsisht, n'ora 18[30]) do të mund t'i tregojë policis nji tregim shum të çudiçëm.

---

[1]) Që nuk dallohet mirë — Red.
[2]) Zdatk prej ndonji pelhure, që ndan më dysh nji odë.

Tashpërtash, në dhomë gjindet vetëm Dada, mandesha, që pushon — jo në ndonji kanape të butë, sikurse mund të mendojshit, por në dysheme. Ajo âsht qen besnik i shtëpis dhe megjithse roli mandeshë i saj do t'i habitte zotnijt e mëdhej, ajo nuk do të pengoj aspak ata që nuk jetojnë në hapé. Darlingët nuk kishin mundsi me mbajtë mandeshë, madje as mjete me edukue fëmijt; mirpo së shpejti do të filloni me kuptue se si ia mbërrijshin edhe kësaj. Dadën e udhzonte dhe e edukonte zoja Darling, por si çdo krijesë e vyeshme, ajo ishte e krijueme për at punë. Në këtë pjesë do ta shofim të shumtën në shtëpi, por ajo âsht po aq shembullore edhe jashtë saj, si bie fjala, kur mban çadrën me turîj dhe përcell dy fëmijt e mëdhej në shkollë, ose i detyron me u kthye prap në trotuar, nëse largohen prej tij.

Ora holandeze ra gjashtë herë dhe Dada brofi. Ky çast ka randsi tejet të madhe për dramë, sepse nëqoftëse Dada nuk këcen ashtu si duhet, pjesa dështon. Dadën do ta luej padyshim ndonji djalë, nëse âsht mjaft intelegjent për këtë punë. Ai nuk guxon me qëndrue asnjiherë në dy kambë, përveç n'ato raste të rralla, kur mandeshat e vërteta shkojnë kambadoras. Dada duhet t'i kryejë të gjitha detyrat në mënyrë sa mâ të natyrshme, kështuqë duket e qartë menjiherë se ajo e ban këtë gjâ çdoditë rreth orës 6. Sjelljet jo për dhunë duhet të jenë shtytja e tij. Në të vërtetë, ky duhet të jetë qëllimi kryesuer edhe i gjithë personave tjerë të pjesës, të cilët i argëton Dada me këcimin e vet. Gjithë personat, qofshin të moçëm ose fëmij, duhet ta shiqojnë jetën n'aspektin fëminuer. Kjo âsht vija e tyne mâ karakteristike. Nëse na duken komikë, do t'i lusim të largohen prej sqene. Për të gjitha këto do të vlente motoja[1]). „Sa ma diskret, aq ma mirë".

Dada, tue përdorë kryesisht turinin, i rregullon shtretnit dhe i bje gjanat në to prej paravanit. Mandej shtyn derën e banjos me kambë dhe e shofim se si hap çepin, e ban gadi kadën për Majklin. Mbas kësaj del prej dhomës së fëmijve për ndejë, tue bajtë në shpinë antarin mâ të ri të familjes.

---

[1]) Parulla. Mendimi thelmeluer. — Red.

MAJKLI: (tue bâ poterë të madhe) Nuk due në shtrat, nuk due, nuk due! Dadë, ende s'âsht ora gjashtë. Edhe pak, të lutem, vetëm edhe pak. Dadë, nuk due me u la. Po të them, nuk due me u la!

(Ata hyjnë në banjë dhe mbas tyne mbyllet dera. Zoja Darling, e cila padyshim ka ndëgjue këto zhurmë, hyn në dhomën e fëmijve. Ajo âsht grueja mâ e dashtun në Blumzberi, me nji buzëqeshje t'ambël përqeshse. Sonte âsht htirrë në darkë dhe tashmâ ka veshë fustanin e gjatë, sepse e din se fort dëshirojnë fëmijt me e pa me tê. Ai âsht fustan i mrekullueshëm, të cilin e ka bâ pothuej prej kurrgjâje, në saje të shkathtsis së vet dhe paaftsis së grave tjera. Ajo nuk del shpesh në mbramje, sepse mâ shum dëshiron me ndejtë zgjuet pranë shtretënve të fëmijve, tue rregullue kaosin me krenët e tyne, mû ashtu sikurse rregullon policat e ormanëve të vet. Kur Vendi dhe fëmijt e saj ishin zgjuet, mund ta shifshin se sa me kujdes i ven në vende të caktueme shum vepra të trunit të tyne, që gjatë dítës janë gjetë pahiri në kokat e tyne të vogla dhe me buzëqeshje mendon për përmbajtjen e tyne, tue pyetë vehten ku kanë mujtë me i gjetë të gjitha këto. Ndonjiherë këto çpikje të tyne i duken të dashtuna, e ndonjiherë fort të kandshme. Kjo shifet momentalisht në fytyrën e saj, mirëpo ajo menjiherë i mëshef të gjitha. Në mëngjes, kur zgjohen fëmijt, lazdrimet e tyne, me të cilat kanë shkue me fjetë, mjerisht, nuk janë zhdukë krejtësisht, por vetëm janë shtŷ në fund të kokavet të tyne, ndërsa kah maja, t'ajrosuna mirë, gjinden mendimet mâ fisnike e të gatshme me ia fillue dítës së re.

Kur hyni në dhomë, zoja Darling, u tremb tue pa përjashta, para dritarës, fytyrën e fëmis, e cila provon me prekë me dorë vendin e hapun të dritares.

ZOJA DARLING: Kush asht? (i panjoftuni zhduket, e ajo vrapon te dritarja). S'asht kurkush. E mue m'u duk se pash përmjimend nji fytyrë. O, fëmij të mij! (Hap derën e banjës. Përmbi kadë shofin kryet e hareshëm të Majklit. Ai stërpik me ujë, kurse ajo i jep nji shenjë puthjeje dhe mbyll derën). Vendi, Xhon! (bërtet dhe mandej qetsohet kur ndëgjon se janë në dhomën e fëmijve. E qetsueme, ulet në shtratin e Vendit).

Vendi dhe Xhoni hyejnë kryeulun, ashtu sikurse bajnë fëmijt zakonisht, kur shofin se nana frigohet për ata.

XHONI: (teatralisht) Nanë, jemi tue luejtë teatra. Unë jam baba, e Vendi të përfaqson ty. (Imiton babën e vet, sepse etnit tjerë i njifte shum pak) Mos bani shamatë aq shum!

VENDI: E tash të kishim edhe foshnjen!

XHONI: (me të mirë) Jam i lumtun zoja Darling, që mundem me ju kumtue se jeni ba nanë! (Vendi ngashnjehet). Harrove gjanë kryesore! Nuk më pyete a âsht vajzë a djalë!

VENDI: Aq jam e lumtun që kam foshnje, sa që nuk mërzitem aspak se çka âsht.

XHONI: (me krenari) Qe, mû këtu qëndron ndryshimi ndërmjet mashkujve e femnave... E tash më thuej ti mue.

VENDI: Jam e lumtun, zotni Darling, që mundem me ju kumtue se jeni ba babë.

XHONI: Vajzë apo djalë?

VENDI: (me përkulje të madh) Vajzë.

XHONI: Pih!

VENDI: Bëlli je i hatashëm!

XHONI: Vazhdo.

VENDI: Jam e lumtun zotni Darling, që mundem me ju kuptue se jeni bâ prap babë.

XHONI: Vajzë apo djalë?

VENDI: Djalë. (Xhonit i shkëlqen fytyra prej gëzimit) Nanë, shife sa i pafytyrë âsht!

(Majkli vjen prej banjos në pixhamon e vjetër të Xhonit. Fëshin fytyrën me peshqir).

MAJKLI: (tue lëviz me duer) O Xhon, qe, erdha edhe unë!

XHCNI: Nuk na duhet mâ kurrkush tjetër!

MAJKLI: (i pikëluem) Pse, a nuk do të lindi asnjiherë unë?

XHONI: Mjaftojnë dy.

MAJKLI: (llastueshëm) Eja Xhoni. Pse po bahesh ashtu. (i dëshpruem). A thue mue kurrkush s'më don, a?

ZOJA DARLING: Eja ti te nana.

MAJKLI: (me nji fije shprese) Djalë apo vajzë?

ZOJA DARLING: (me nji përgjegje fatllueme) Djalë.

(Majkli triumfon. Xhoni pson disfatë. Mbërrin zotni Darlingu. Nuk âsht i disponuem me ia hy këtij idili familjar. Ai âsht shpijanik përnjimend shembullor dhe mëkat që hyni tash në dhomë, sepse, sikur ta kishim shti disa minuta ma parë ose ma vonë, padyshim do të lente përshtypje mâ të mirë. Në zyre, ku gjithë ditën nuk çohet prej karrike, i ngjitun për të si pulla postale, njisojë si gjithë nëpunësit tjerë, ai nuk mund të njifet përkah fizionomija e vet, por në saje të karrikës në të cilën ulet. Mirëpo, duhet pranue, se në shtëpi ai ka individualitetin e vet[1]). Asht tejet i ndërgjegjshëm, dhe n'ato ditë kur ndodh që zonja Darling nuk interesohet me kujdes për çdo monedhë, e tretun në mendime (që ky i quen fantazim), zotni Darlingu llogaritte në vend të saj. Tue e mbajt për dore, ai shqyrtonte nëse lejojnë mundsit me pasë Vendin apo jo dhe gjithmonë gjente zgjidhje të drejtë. Prandej âsht mirë që e njoftëm në çastin kur hyn në dhom si stuhi, në rrobe të mbramjes, pa setër të sipërme, tue luejtë kravatën me nervozitet).

Z. DARLINGU: (tue shprehë padurimin pse e kërkoi gjithkah e njikohsisht edhe habin që e gjeti tash aty) O, këtu qenke ti, Meri!

ZOJA DARLING: (tue kuptue menjiherë ku qëndron puna) Çka ka ndodhë, i dashtuni im?

Z. DARLINGU: (Si të kishte thanë ndonji gjâ të tmershme) Çka ka ndodhë? Kjo kravatë! Nuk po mundem me e lidhë! (Idhnueshëm) Kurrsesi nuk po mundem me e lidhë në qafë. Rreth kambëve të shtratit po mundem. Dhetë herë e lidha rreth kambëve të shtratit, por në qafe asnjiherë, kurrsesi! Ta hajë dreqi!

MAJKLI, (gëzueshëm) Përsërite këtê babë. Persërite edhe nji herë.

Z. DARLINGU: (i fyem) Të falem nderit. (i ngacmuem nga buzëqeshja e dyshimtë në fytyrë të zojës Darling) Ndëgjo, Meri, në mos mujsha me lidhë kravatën nuk do të mundemi me shkue në darkë. E nëqoftëse nuk dalim sonte, do të më pushojnë nga puna. Sikur të ndodhi kjo,

[1]) Pamvarsin, karakteristikën personale. — Red.

do të mbesim në rrugë, e fëmijt do të vuejnë prej ûje. (Fëmijt zbehen, kur kuptojnë se gjendja âsht serioze).

ZOJA DARLING: Më le të provoj unë...

(Në heshtjen mâ të madhe, fëmijt mblidhen rreth tyne. A do të ketë sukses? Fati i tyne mvaret prej kravatës. Nuk po mundet! Jo! Megjithatê, po! Përnjiherë i rrokë nji haré, lodrojnë nepër dhomë dhe i kcejnë njani tjetrit në shpinë. Baba, megjithatê, âsht mâ i mirë me zevendsue kalorsin, se sa nana. Majklin e hodhën në shtrat. Vendi bâhet gati me fjetë. Xhoni ik prej Dadës, e cila paraqitet me peshqir në turîj.)

XHONI: (tue kundërshtue) Nuk due me u la. As mendja mos të shkojë atje, bile.

ZOJA DARLING: (me përkulje të madhe.) Naltsija juej duhet me u la menjiherë.

(Me krye të çuem përpjetë, Xhoni shkon mbas Dadës në banjë. Zotni Darlingu zemrohet).

MAJKLI: (Kur e mbulon zoja Darling) Nanë, kur jemi njofitë na.

ZOJA DARLING: Ndëpreni shamatën, ju atje!

MAJKLI: (solemnisht) Në çfarë ore kam lindë unë, nanë?

ZOJA DARLING: N'ora dy të natës, o shpirt!

MAJKLI: Nanë, shpresoj se nuk ta kam nxjerrë gjumin atëherë?

ZOJA DARLING: Thuej që s'janë shpirt, Xhorxh?!

Z. DARLINGU: (me nervozitet, tue u bâ i ndîjshëm) Po si, s'e kanë shoqin në rruzullin e dheut. Veç kësaj, janë tonët, tonët.

(DADA, për fat të keq, del prej banjës me marrë shpuzën dhe i prek pahiri pantollonet e zotni Darlingut).

Z. DARLINGU: Meri, kjo nuk mund të durohet mâ! Shiqo! U bana plot me qime. (Dadës) Sa e pagëdhendun je! Uh!

(Dada largohet kryeulun.)

ZOJA DARLING: Më lejo me të pastrue, me brushë, i dashtun.

(I bie me brushë. Qëndrojnë pranë zjarmit, ndërsa Majkli luen me ariun.)

Z. DARLINGU: (i brengosun) Nganjiherë po ma merr mendja, Meri, se kemi gabue që mbajmë qenin si mandeshë.

ZOJA DARLING: Xhorxh! Dada âsht e shkëlqyeshme!

Z. DARLINGU: Padyshim. Mirëpo, s'âsht tue m'ardhë mirë aspak kur sjellet me fëmi si t'ishin klyshë.

ZOJA DARLING: (me zâ t'ultë) O jo, i dashtun. Unë jam e bindun: ajo kupton se fëmijt kanë shpirt.

Z. DARLINGU: (tue mendue) Kush e di, ndoshta? !

(Zoja Darling pat rast tash me i thanë diçka që nuk e lente të qetë.)

ZOJA DARLING: Duhet me mbajtë Dadën. Tash po të them pse. (serioziteti i saj ndikon në të). Merre me mend, kur hyna sonte në dhomë pásh në dritare nji fytyrë.

Z. DARLINGU: (me pabesim) Fytyrë në dritare? Në katin e tretë? Eh!

ZOJA DARLING: Ishte nji fytyrë fëmije. Deshti me hy. Por, s'âsht kjo e para herë që e shof at fytyrë.

Z. DARLINGU: (fillon me u bindë se duhet me pasë kujdes për këtë) Oho!

ZOJA DARLING: (mbasi bindet se Majkli âsht në gjumë) Së pari e pásh para nji jave. At natë pat dalë Dada, e unë kotesha këtu, pranë zjarmit. Mandej, pa pritë e pa kujtue, ndjeva korrent ajri, si t'ishte dritarja e hapun. Shiqova dhe pásh at fëmi në dhomë.

Z. DARLINGU: Në dhomë?

ZOJA DARLING: Klitha. N'at çast u kthye Dada dhe këceu mbi të. Fëmija fluturoi kah dritarja. Dada vrapoi me mbyllë dritaren, mirëpo vonë, dhe ai iku.

Z. DARLINGU: (i bindun se vetë do ta kishte zanë) Natyrisht!

ZOJA DARLING: Prit, të lutem. Fëmija iku, por hija e tij nuk mujti me dalë. Ra roletna dhe preu hijen.

Z. DARLINGU: (mrrolshëm) Meri, Meri, po pse nuk e ruejte at hije?

ZOJA DARLING: (e fyeme) E kam ruejtë. E ruej të mbështjellun. Qe ku âsht.

(Nxjerr hijen prej sirtari. E shpalojnë dhe e sodisin, të tejpashme si mjegullë e vogël tymi, gjasend i cili, sikur

ta lëshojnë, do të qëndronte pezull n'ajr. Megjithatê, ajo ka trajtën e njeriut. Tue luejtë me krye mbi tê, dukeshin si njerzit mâ të knaqun në botë, të cilët vendosin si duhet me bâ për të mirën e fëmijve të vet.)

Z. DARLINGU: Nuk po e njof, por sigurisht âsht ndonji vagabond.

ZOJA DARLING: Ma mer mendja se do të kthehet me marrë hijen e vet, Xhorxh.

Z. DARLINGU: (si të kishte edhe krimineli babë, me të cilin do t'i qëronte hesapet) Sigurisht. (dhe tashmâ shef se si âsht tue u tregue kolegëve të zyres për këtê) Kjo gjâ do të kushtojë shtrejt, e dashtuna ime. Nesër do ta çoj në Muzeumin britanik me e çmue.

(E mbështjellin prap hijen dhe e vejnë n'orman).

ZOJA DARLING: (tue ndi vehten fajtore) Xhorxh, ende nuk t'i kam thanë të gjitha. Nuk po kam guxim me të kallxue...

Z. DARLINGU: (i cili din kur duhet me u sjellë me gruen si me fëmin) He qyqja ime, me të vërtetë je qyqe.

ZOJA DARLING: (llastueshëm) Nuk jam.

Z. DARLINGU: Po, po, je.

ZOJA DARLING: Xhorxh, thuej që s'jam.

Z. DARLINGU: E pra, pse s'po më kallxon?

(E qetsueme me këtê, ajo vazhdon.)

ZOJA DARLING: Fëmija nuk ishte vetëm kur e pashë së pari. E shoqnonte — nuk dij si me ta përshkrue — nji rreth drite mâ i vogël se grushti im. Bredhte nëpër dhomë, si t'ishte krijesë e gjallë.

Z. DARLINGU: (megjithse nuk beson) Kjo po më çudit fort. Dhe iku me fëmin?

ZOJA DARLING: Po. (e kap për dore) A thue ç'don me thanë kjo Xhorxh?

Z. DARLINGU: (kurdoherë i gatshëm me u përgjegjë) Njimend! (Këtë sqenë intime e ndërpren DADA, e cila kthehet me shishe në turîj).

ZOJA DARLING: (tue mëshefë habín) Ç'âsht kjo, Dadë? A-ha, natyrisht, Majkël, kjo âsht medicina[1]) jote.

MAJKLI: (me të shpejtë) Nuk due me e pi.

---

[1]) Bar, ilaç. — Red.

Z. DARLINGU: (tue shfrytzue moshën e tij) Banu burrë, Majkël!

MAJKLI: Nuk due!

ZOJA DARLING: (me të mirë) Ta jap nji çokollatë, nëqoftëse e pin medicinën. (del prej dhome, megjithse burri bërtet mbas saj)

Z. DARLINGU: Meri, mos e prish fëmin. (Majklit) Kur kam qenë në moshën tande, e pijsha medicinën pa fjalë. Madje thojsha: „Ju falem nderit, prindë të dashtun, që po ma jepni këtê me u shëndoshë".

(VENDI, e cila çfaqet në këmishë fjetjeje, ndëgjon këtê dhe beson.)

VENDI: Ajo medicinë që e pin ti ndonjiherë âsht edhe mâ e idhët. Apo jo, babë?

Z. DARLINGU: (i kënaqun nga përkrahja e saj) Shum mâ e idhët. E për ta vërtetue këtë gjâ, unë do ta pijsha menjiherë (i lumtun që gjeti arsye), vetëm mos ta kisha humbë shishen.

VENDI: (kurdoherë e gaçme me i ndihmue) Unë e dij ku âsht shishja, babë. Tash po ta bij.

(Shkoi para se të mbërrinte me e ndalë i ati. Zotni Darlingu i drejtohet tash Xhonit për ndihmë. Xhoni vjen prej banjës, i gaçëm me fjetë.)

Z. DARLINGU: Xhon, ti e din sa medicinë neveritse âsht ajo. Asht e ambël dhe ngjitet për goje.

XHONI: (i cili padyshim, e tall prap t'an) S'do me thanë gjâ, babë, të kalon shpejt.

(Për nji çast e kap zemrimi zotni Darlingun, por mandej i kalon shpejt. Vendi kthehet e mbushun frymë.)

VENDI: Qe ku e ke, babë. U nguta me ta prû sa mâ parë.

Z. DARLINGU: (me ironi) Po, po, shum e shpejtë je ti, shpirt!

(Ai gjindet tash pranë shtratit të Majklit. Dada, tue u llastrue, e mban të gaçme lugën në turîj.)

VENDI: (me krenari, tue mbush lugën me medicinë të babës) Shiqo, Majkël, sa shpejt e pin baba.

Z. DARLINGU: (tue mos pranue) Mâ së pari Majkli.

MAJKLI: (me dyshim) Mâ së pari baba.

Z. DARLINGU: Paj, më vjen vështirë!

XHONI: (tue e kurajue) Hajt de, babë.

Z. DARLINGU: Heshtni, zotni!

VENDI: (e dëshprueme) E unë mendojsha, babë, se ti do ta pijsh menjiherë dhe do të thuesh: „Ju falemnderit, prind të dashtun, që më..."

Z. DARLINGU: S'âsht fjala aty. Shishja ime zen mâ shum se luga e Majklit. Kjo s'âsht e drejtë.

MAJKLI: (ftoftë) Babë, unë po pres.

Z. DARLINGU: Më vjen mirë. Por edhe unë po pres.

MAJKLI: Baba âsht qyqan. Njimend je qyqan.

Z. DARLINGU: Edhe ti je qyqe.

(Shiqojnë njani tjetrin)

MAJKLI: Unë nuk frigohem.

Z. DARLINGU: As unë nuk frigohem.

MAJKLI: Ani, pse nuk po e pin, pra?

Z. DARLINGU: Pije ti i pari.

VENDI: (ndërhyn prap) Pinie njikohsisht.

Z. DARLINGU: (me krenari) Mirë e ke. A je gati, Majkël?

VENDI: (si mos të ndodhte kurrgjâ) Nji ... Dy... tre...

(Majkli pin, kurse zotni Darlingu ban dredhi)

XHONI: Baba nuk e piu!

(Majkli shgrehet në vaj.)

VENDI: (e dëshprueme) Aii, babë!

Z. DARLINGU: (tue mëshefë gotën mbas shpine) Çka po mendon me thanë me këtë: „Aii, babë"? Mos bërtit, Majkël. Deshta me e pi, por nuk ia qëllova. (Dada tund kryet pikllueshëm dhe shkon në banjë. Shifet qartë se sjellja e babës nuk i entuziazmoi fëmijt, çka i vjen keq njeriut) A dini çka, kam ndërmend me bâ nji mahi të pashoqe. (Fëmijt këndellen) Do ta derdhi medicinën në çanakun e Dadës, e ajo do ta pijë, tue mendue se âsht qumësht.

(Mahija nuk ka sukses, mirëpo ai megjithatê e përgatit mahin, tue pritë se do ta pranojë)

VENDI: E shkreta Dadë e jonë!

Z. DARLINGU: Moj marroçe e vogël, të gjithë shkoni me fjetë. Turp!

(Fëmijt u afrohen shtretënve, kur zoja Darling kthehet me çokollatë.)

ZOJA DARLING: Ç'u bâ, a âsht çdo gjâ në rregull?

MAJKLI: Babë, s'âsht . . .

(Baba e preu me nji shiqim të rreptë)

Z. DARLINGU: Çdo gjâ âsht në rregull, e dashtun. U krye si âsht mâ së miri. (DADA kthehet) Dadë, vajzë e mirë, qe tek e ke pak qumësht në çanak.

(Çanaku gjindet pranë stelës së Dadës. Dada fillon me pi, por vetëm fillon dhe menjiherë struket në stelë.)

ZOJA DARLING: Çka ka ndodhë, Dadë?

Z. DARLINGU: (me keqardhje) Kurrgjâ, kurrgjâ, e dashtun.

ZOJA DARLING: (kap kalanicën dhe i merr erë) Xhorxh! Po kjo qenka medicina jote.

(Fëmijt fillojnë me qa. Ai shiqon gruen me nji shiqim lutës, si të donte me i thanë që t'i buzëqeshet, por pa sukses. Prandej bâhet nervoz gjithnji e mâ tepër.)

Z. DARLINGU: Kjo qe, vetëm nji mahi. Mirë ma bani, kur provoj me u mahitë në këtë shtëpi.

VENDI: (gjujzohet para stelës së Dadës) Babë, Dada po qan.

Z. DARLINGU: Përkdhele. Mue nuk më përkdhel asnjeni. Natyrisht, unë s'jam për tjetër veç me fitue. Pse të më përkdhelni mue! Pse, për çka!

ZOJA DARLING: Xhorxh, mos bërtit aq shum. Mund të ndëgjojë shërbtorja.

(Ata mbajnë vetëm nji vajzë, e cila âsht gjithashtu shum e vogël, mirëpo janë mësue me e thirrë shërbtore.)

Z. DARLINGU: (përdhunë) Le të më ndëgjojë. Le të më ndëgjojë krejt bota. (njeriu i piklluem, i cili kushedi saditë nuk e ka shijue ajrin e pastër, humbi kontrollin mbi vetëvehten) Nuk lejoj mâ që qeni të jetë zotni në shtëpin time. (Dada e lut) Kot, kot, vendi yt âsht n'oborr. Momentalisht kam me të lidhë atje.

(DADA struket prap në stelën e vet, e fëmijt i shoqnohen lutjeve të saj.)

ZOJA DARLING: (e cila e dinte se burri i saj do të pendohet menjiherë për fjalët që tha) Xhorxh, Xhorxh, mos i harro ato që t'i thash për fëmin!

Z. DARLINGU: A jam unë zot shtëpije këtu, apo kjo? (Dadës) Eja këtu! (Ai i bërtet, por ajo tregon që ka arsye pse kundërshton me shkue. Ai shtihet si shpirtmirë) Shif, shif, a mendon kjo se unë zemrohem në të? E shkreta

Dadë. (Tue kërkue falje, ajo pranon) Dada jonë e mirë dhe e bukur! (rrallëkush e ka thirrë „të bukur", prandej kjo ndikoi në të. I bie dyshemes disa herë me kambë, që âsht shêj se qeni kuqet) Tash do të vijë te zotnija i vet i mirë, apo jo?

(DADA i afrohet zotni Darlingut, tërhiqet, luen me krye e me bisht dhe, mâ në fund, afrohet. Me të shpejtë, zotni Darlingu e kap, e shtërngon fort për qafe dhe, përkundrejt britmave të fëmijve, e nxjer prej dhome. Fëmijt përgjojnë ankimin e Dadës, që mbërrin prej së jashtmi.)

ZOJA DARLING: Jini të fortë, o fëmij të mijë.

VENDI: Ai po e lidh Dadën me vargoj.

(Mjerisht, zotni Darlingu e ban këtë gjâ përnjimend, megjithse na nuk mund ta shofim. Të shpresojmë se mbas kësaj kthehet në dhomë të tij, ku kërkon domethanjen e fjalës „karakter" në „Kolekcionin" e vet dhe, nën ndikimin e spjegimeve të gjetuna, të bâhet njeri mâ i mirë. Mbrenda kësaj kohe, fëmijt gjinden në shtrat, megjithse nuk dëshirojnë, kurse zoja Darling ndez llampat e natës mbi shtretnit e tyne të vegjël.)

XHONI: (ndërsa lehja n'oborr vazhdon) Dada âsht tejet fatkeqe.

VENDI: Dada nuk leh kështu, kur âsht fatkeqe. Ajo leh kështu kur parandjen ndonji rrezik.

ZOJA DARLING: (tue iu kujtue fëmija) Rrezik! A je e sigurtë, Vendi?

VENDI: (i vetmi antar i familjes — e secila familje ka nga një antar të tillë — të cilit mund t'i besohet a din gjâ, apo jo) Po si, natyrisht.

(Nana shiqon majtas e djathtas prej dritarje.)

XHONI: A je tue pa gjâ atje, nanë?

ZOJA DARLING: Çdo gjâ ndodhet në heshtje të plotë dhe në qetsi. Ah, sa fortë kisha dashtë mos të jem e detyrueme me dalë sonte.

MAJKLI: Nanë, a mund të na ndodhi gjâ, kur janë llampat e ndezuna?

ZOJA DARLING: Kurrgjâ, shpirti im. Ato janë syt që i len nana me i ruejtë fëmijt e saj.

(Megjithatë, mund të jemi të sigurtë, se ajo ka me i thanë Lizës, shërbtores së tyne, që t'i vizitojë fëmijt mâ shpesh gjatë kohës kur nuk gjindet aty. Simbas zakonit,

zoja Darling shkon prej nji shtrati te tjetri, tue i mbulue dhe tue u këndue për t'i vû në gjum.)

MAJKLI: (përgjumshëm) Namë, ti je shum e mirë.

ZOJA DARLING: (tue u kthye për të mbramën herë, me dorë në çelsin e korrentit) Llampëza të dashtuna, m'i ruejni fëmijt e mij derisa flejnë. Bani dritë sonte vazhdimisht, dritë të qartë...

(Dhoma errsohet dhe zoja Darling del, tue lanë derën pak të hapun me qëllim. Parandjejmë se do të ndodhi diçka e çudiçme, sepse, u duk se nji fllad ere, i mjaftueshëm me shqetsue dritën e llampave, fryni nëpër dhomë. Njena mbas tjetrës, llampat vezulluen dhe u fikën mû në çastin kur fëmijt (si këta) i rrokë gjumi. Në dhomë duket nji dritë tjetër, jo mâ e madhe se grushti i zojës Darling. Në çastin kur ju tregojmë këto — ajo dritë tashmâ bredh nepër sirtarë dhe n'orman, hallakat xhepat dhe lëviz me të shpejtë tue kërkue hijen e vet. N'at çast hapet dritarja krejtsisht, në saje t'yllit mâ të vogël tejet keqdashës dhe PJETËR PANI ia beh në dhomë. Në se mund të themi se âsht i veshun, ai âsht i mbuluem me gjethe dhe pëlhurë marimangash.)

PJETRI: (tue pëshpëritë) Zilushe, ku je? (ndriçohet nji bokall) Hej, dil prej atij bokalli. (Zilushja shkëlqen herë këtu, herë atje) A din ku e kanë lanë? (zani që përgjigjet i ngjet tingullit të ziles së vogël. Kjo âsht gjuhë zanash. Pjetri e din këthough, por nuk dëshiron me folë) Në cilën kuti të madhe? A në këtê? Mirë de, por në cilin sirtar? Më trego.

(Zilushja hyn në sirtar, në të cilin gjindet hija, mirëpo, para se të shkojë Pjetri te ajo, Vendi lëviz në gjumë. Pjetri fluturon kah votra dhe aty mëshifet. Mbasi Vendi nuk lëviz mâ, ai fluturon mbi shtretën, me u bindë a janë tue fjetë fëmijt përnjimend. Mandej, mbyll dritaren ngadalë fluturon kah sirtari, i merr dhe i hjedh gjanat prej tij në dysheme, ashtu sikurse bâjnë mbretnit, në ditën e kunorzimit të tyne, kur i hjedhin të holla turmës së mbledhun. Plot shend pse gjeti hijen e vet, Pjetri harroi se Zilushen e vet e la të mbyllun në sirtar. Ulet në dysheme, i bindun se do të bashkohet me hijen e vet, ashtu sikurse bashkohen pikat e ujit. Provon me e ngjitë për vete me sapunin që muer prej banjës, mirëpo mbasi nuk ia del

kësaj, i dëshpruem ulet në dysheme. N'at çast zgjohet VENDI. Çohet në shtrat, me habi të kandshme, pse shef nji fytyrë të panjoftun.)

VENDI: (me të mirë) Pse po qan, djalë?

(Ai fluturon dhe kur vjen te shtrati i falet. E habitun nga ky gjest, Vendi i falet gjithashtu prej shtratit të saj.)

PJETRI: Si e ke emnin?

VENDI: (e ledhatueme) Vendi — Moira — Angjela Darling[1].) Po ti?

PJETRI: (i pakënaqun pse ka emën shum të shkurtë) Pjetër Pani.

VENDI: Aq emën të shkurtë?

PJETRI: (tue kafshue buzën) Po.

VENDI: (tue e ngushllue) Njimend po më vjen keq.

PJETRI: Çka kam me bâ.

VENDI: Ku banon?

PJETRI: Rruga e dytë në të djathtë, mandej drejt mû deri n'agim.

VENDI: Sa adresë e çudiçme!

PJETRI: Jo, s'âsht.

VENDI: Pse, a edhe letrat t'i dërgojnë atje?

PJETRI: Mue nuk më dërgon letra askush.

VENDI: Atëherë, nana jote mer letra.

PJETRI: Nuk kam nanë.

VENDI: A!

(Ajo këcen prej shtratit dhe don me e përqafë, por ai, as vetë pa dijtë pse, zmbrapset.)

PJETRI: Nuk guxon me më prekë.

VENDI: Pse?

PJETRI: Mue nuk guxon me më prekë askush.

VENDI: Po mirë, pse?

PJETRI: Nuk dij.

(Gjatë krejt pjesës nuk e prek askush.)

VENDI: Tash e kam të qartë pse qajshe.

PJETRI: Nuk kam qa. Mirëpo, jam shum i dëshpruem pse nuk mundem me u bashkue me hijen time.

---

[1]) Disa popuj, e ndër ta edhe Anglezët, nji person i vetëm ka nga disa emna. — Red.

VENDI: Çka, a t'u ka shkëputë hija? Njimend gjâ e tmershme âsht kjo. (shiqon në vendin ku rrinte ai) Pjetër, ti paske provue me e ngjitë me sapun.

PJETRI: (në mënyrë therrse) Ani çka?

VENDI: Duhet ta qepish pa tjetër!

PJETRI: Çka don me thanë „me qepë"?

VENDI: Po ti nuk po dijke kurrgjâ.

PJETRI: Dij.

VENDI: Unë ta qepi, voglushi im. Por... këtu âsht terr. (ajo prek sustën dhe, në habin e tij, ndriçohet dhoma) Ulu këtu. Ndoshta do të të dhemb pak.

PJETRI: (i fyem nga vërejtja e saj) Unë nuk qaj kurrë (Vendi provon me bashkue hijen me të. Ai mbikqyr si âsht tue i qëndrue hija) Nuk âsht njisoj sikurse ka qenë.

VENDI: Ndoshta âsht dashtë me e hekurosë.

(Hija zgjohet, e lumtun që gjindet prap me Pjetrin, njisoj sikurse âsht edhe ai i lumtun, që e ka prap. Ata luejnë sëbashku. Prej lumtunis së madhe, Pjetri nuk din çka ban. Këndon si gjeli. Do të fluturonte nëpër dhomë, me habitë Vendin, sikur të dinte se kjo do t'i bante ndonji përshtypje të jashtëzakonshme.)

PJETRI: Vendi, shiqo. A s'jam i shkëlqyeshëm?

VENDI: Ti qenke mendjemadh. Natyrisht, unë nuk të ndihmova!

PJETRI: Po, pak.

VENDI: (e fyeme) Pak! Nëqoftëse nuk ke nevojë për mue mund të largohem.

(Tue e shique me idhnim, ajo vrapoi në shtrat dhe mbuloi fytyrën me çarshaf. Me nji të kcyem, Pjetri gjindet në shtratin e Vendit, ku ban ç'mos me i hy prap në qejf.)

PJETRI: Vendi, mos u mëshef. Unë gjithmonë këndoj si gjeli, kur jam i lumtun. Ndëgjo, nji vajzë vlen mâ shum se njizet djem.

VENDI: Seriozisht mendon kështu?

PJETRI: Po, seriozisht.

VENDI: Më vjen shum mirë. Atëherë, do të çohem prap. (Ulen së bashku në skaj të shtratit) Të puthi, po deshte!

PJETRI: Të falem nderit. (ia shtrin dorën)

VENDI: (çmeritun) A nuk po ditke ti ç'âsht puthja?

PJETRI: Do të dij, kur të më puthish. (për të mos lëndue ndjenjat e tij, ajo i jep gishtzën) E tash — a don me të puthë?

VENDI: (ngurohet) Mundesh. (ai këput nji lend, që i nevojitet si pullë për rrobet e tij, dhe ia jep. Ajo habitet, mirëpo nuk e tregon këtë. Do të mbaj rreth qafe.) Më thuej, Pjetër, sa vjeç je?

PJETRI: (hareshëm) Nuk dij, por jam shum i ri, Vendi. Ika prej shtëpije mû at ditë kur linda.

VENDI: Ke ikë? E pse?

PJETRI: Ndëgjova babën dhe nanën tue bisedue çka do të bahem, kur të rritem. Dëshirova të jem gjithmonë i vogël dhe të jetoj pa halle. Prandej ika në Lulishten e Kensinktonit dhe kalova nji kohë të gjatë me zana.

VENDI: (me sy të zgurdulluem) A i njef ti zanat?

PJETRI: (i habitun pse iu duk interesant për këtë) Po. Mirëpo, pothuej të gjitha kanë vdekë. (drejtpërsëdrejti) Shif, Vendi, atëherë kur ka qeshë foshnja e parë, ajo qeshje âsht shpartallue në njimijë copa, të cilat kanë fillue me lodrue dhe prej tyne janë krijue zanat. E tash, sa herë të lindi foshnja e re, buzëqeshja e parë e saj shndërrohet në zanë. Dhe njimend, do të duhej që për çdo voglush e voglushe të jetë nga nji zanë.

VENDI: (e habitun pa masë) Do të duhej! Pse, a nuk âsht?

PJETRI: O, jo! Fëmijt tash dijnë shum. Posa të rriten pak nuk u besojnë zanave. Dhe sa herë që ndonji fëmi thot „Zanat nuk ekzistojnë mâ", në mbretnin e zanave vdes nji zanë!

Tue mos kuptue domethanjen e fjalëve të shprehuna ai këcen nëpër dhomë.

VENDI: Të shkretat zana!

PJETRI: (i cili, kur ndëgjon këto fjalë, i kujtohet shoqja e tij e harrueme) A thue ku u tret? Zilushe, ku je?

VENDI: (e habitun) A edhe zana paska ardhë këtu?!

PJETRI: (vrapon nepër dhomë, tue kërkue zanën) Erdhi me mue. A nuk ndëgjon gjâ, a?

VENDI: Ndëgjoj vetëm tingujt e ziles së vogël.

PJETRI: Kështu flasin zanat. Edhe unë i ndëgjoj.

VENDI: Duket se vijnë s'andejmi.

PJETRI: (tue qeshë) Mendoj se e kam mbyllë n'at sirtar!

(Ai e liron Zilushen, e cila — në tërbim e sipër — fluturon majtas e djathtas, tue folë disa fjalë, të cilat âsht mâ mirë ,që nuk i kuptojmë).

PJETRI: Mos fol ashtu. Më vjen keq, por ku ta dij unë se ti ndodhesh në sirtar?

VENDI: (syt i luejnë, tue përcjellë me shiqim këtë krijesë të çudiçme e të mrekullueshme) Të lutem, Pjetër, a mund të ndalet nji çast ta shiqoj mirë?

PJETRI: (indiferent) Këto pothuej kurr nuk dijnë me u qetsue.

(Për të tregue se mund ta bajë edhe këtë gjâ, Zilushja ndalet mes dy të rrahunave t'orës holandeze).

VENDI: Qe ku âsht. E mrekullueshme. Ku shkoi tash?

PJETRI: U mëshef mbas orës... Kjo voglushe dëshiron që ti të jesh zana e saj.

(Menjiherë ndëgjohet përgjegjja.)

VENDI: Çka po thot?

PJETRI: Nuk âsht fort e njerzishme. Thot se ti je e madhe dhe e shëmtuet. Dhe se ajo âsht zana ime. Ndëgjo... ti nuk mund të bâhesh zana ime, sepse unë jam mashkull, e ti femën.

(ZILUSHJA përgjegjet.)

VENDI: E tash çka tha?

PJETRI: Më tha se jam gomar i madh. Ndëgjo, ajo âsht shum e paedukueme. E thërrasin edhe Kazantarin, sepse zanave ua „arnon" enët dhe tenxheret.

(Vendi kalon pranë karrikës, kurse Pjetri hyn nepër hapsinën e mbështetses.)

VENDI: Ku banon tash?

PJETRI: Me fëmijt e tretun.

VENDI: Çfarë fëmijsh janë ata?

PJETRI: Ata janë fëmij që bijnë prej karrocave, ndërsa nanat e tyne llafosen. Nëqoftëse nuk i kërkojnë mbrenda shtatë ditve, ata shkojnë në tokën Moskthim. Unë jam kapiten i tyne atje.

VENDI: Sa gjâ e mrekullueshme!

PJETRI: (me dheplpni) Po, por atje jemi mjaft të vetmuem. Nuk kemi shoqe.

VENDI: A nuk paska atje vajza të vogla?

PJETRI: Jo. Vajzat janë, tepër të mençme sa me ra prej karroce, apo jo.

VENDI: Ti flet shum mirë për vajza. Kurse Xhoni na urren.

(Pjetri, për të parën herë, tash interesohet për Xhonin, i cili flen. Mendej e nxjer prej shtratit.)

VENDI: Ti qenke shpirtkeq! Këtu nuk je ti kapiten. (krruset me pá vllaun e shtrimë në dysheme. Mirëpo, menjiherë harron Xhonin, i cili flen si qingj). Pjetër, a don me më puthë?

PJETRI: (me cinizëm) Nuk besojsha se do të kërkojsh me ta kthye.

(Ai i kthen gishtzën.)

VENDI: (me dhelpni) O, zot! Nuk mendova për puthje. Mendova për gishtzën.

PJETRI: (gjysëm i qetsuem) E ç'âsht ajo?

VENDI: Tash të tregoj.

(Krruset me i tregue, por diçka nuk lejon me u prekë fytyrat e tyne.)

PJETRI: (i kënaqun) A duhet ta jap tash edhe unë ty gishtzën?

VENDI: Urdhno.

(Para se t'i afrohej, ajo klithi.)

PJETRI: Çka ke?

VENDI: Po më duket si me më ngrehë dikush për flokë.

PJETRI: Sigurisht Zilushja. Kurrë nuk ka qenë kaq e pasjellshme.

(ZILUSHJA flet. Përsëri gjindet në bokall.)

VENDI: Çka po thot?

PJETRI: Thot se gjithmonë ka me bâ kështu, nëqoftëse ta jap gishtzën.

VENDI: Po mirë, pse?

PJETRI: (gjithashtu i habitun) Pse, Zilushe? (përkthen përgjegjen) Prap po më thot se jam gomar i madh.

VENDI: Përnjimend qenka e paedukueme. (tue u ulë në dysheme) Pjetër, pse fluturove në dritaren tonë?

PJETRI: Me ndëgjue prrallat e nanës suej. Na nuk dijmë gjâ për prralla.

VENDI: Sa gjâ e tmershme.

PJETRI: A din pse dallëndyshet bajnë çerdhe nën strehat e shtëpijave? Për të ndëgjue se si nanat u tregojnë prralla fëmijve të tyne. Vendi, prralla që tregoi nana juej ishte jashtëzakonisht e mrekullueshme.

VENDI: Cila ishte ajo prrallë?

PJETRI: Për princin, i cili nuk mujti me gjetë vajzën me këpucë t'artë.

VENDI: Kjo âsht „Vajzë e përhime". Mirëpo, ai me gjithatë e ka gjetë dhe jetuen nji kohë të gjatë të lumtun.

PJETRI: Po më vjen shum mirë.

(Në bisedë e sipër u afruen njeni tjetrit. Përnjiherë, Pjetri çohet me të shpejtë.)

VENDI: Ku po shkon?

PJETRI: (që ishte nis kah dritarja) Po shkoj me ua tregue këtê edhe fëmijve tjerë.

VENDI: Mos shko. Unë dij edhe shum prralla tjera, që mund të ju tregoj.

PJETRI: (i gëzuem) Eja, pra, me mue! Do të fluturojmë.

VENDI: Me fluturue? A mundesh me fluturue ti pa krahë?

(Pjetri dëshiron me i mësue të gjitha ato prralla, prandej përpiqet me e marrë me vete.)

PJETRI: Vendi, eja me mue.

VENDI: O, zot, po ku guxoj?! Çka thot nana! Veç kësaj, nuk dij me fluturue.

PJETRI: Të mësoj unë.

VENDI: Oh, sa dëshiroj me fluturue!

PJETRI: Të mësoj si me hypë në shpinë t'erës. Ashtu fluturojmë. Vendi, nëvendse me fjetë n'at shtrat të mârrë, do të fluturojsh me mue dhe do të bisedojsh me yj. A din, atje ka sirena deti me bishta të gjatë. (Vendi âsht aq e shqetsueme, sa që mezi mbërrin me qëndrue në dysheme) Vendi, ta dijsh se sa kishim me të respektue.

(Vendi këtu skuqet.)

VENDI: Sa gjâ tër-heq-se! A i mëson edhe Xhonin e Majklin me fluturue?

PJETRI: (indiferent) Nëqoftëse dëshiron ti...

VENDI: (tue i râ Xhonit në shpinë) Zgjou, Xhon! Këtu âsht nji fëmi, që do të na mësojë me fluturue.

XHONI: A âsht këtu? Menjiherë po çohem. (çon kryet prej dyshemes) Qe ku jam.

VENDI: Majkël, zgjou! Ky fëmi do të na mësojë me fluturue.

(Ai zgjohet menjiherë, mirëpo para se të mbërrinte me pyetë gjâ, u ndëgjue lehja e Dadës.)

XHONI: Shqyme dritën shpejt! Të mëshifemi!

(Dhoma errsohet plotsisht. Hyn Liza, e cila âsht aq e vogël, sa që askush nuk do të besonte se i ka mbushë dhetë vjet. Ajo e mban Dadën për vargoni).

LIZA: Qe, erdhëm. Ti gjithmonë parandien diçka. Qe! Fëmijve nuk u mungon kurrgjâ, apo jo? Këta engjuj të vegjël janë në gjumin mâ të mirë. Ndëgjoj, si marrin frymë ngadalë. (kur u bind me shqisen e të nuhatunit se fëmijt ndodhen në dhomë, ajo nuk shiqoi ku gjinden. Për të mjafton që gjinden në dhomë. Majkli, i cili âsht mëshefë mbrapa perdes së dritares, merr frymë me zâ, i inkurajuem me vërejtjen e fundit të Lizës. Dadës i duket kjo frymëmarrje e dyshimtë, prandej provon me u shkëputë prej vargonit) Rri urtë, Dadë! (i kërcnohet me gisht) Nëqoftëse leh edhe njiherë, ta dijsh se menjiherë shkoj me thirrë zotnin e zojën dhe i bi në shtëpi. Mandej të rreh zotnija me të drejtë. Hec tash, qen i pavyeshëm!

(Liza tërheq Dadën fatkeqe. Me fytyrë të gëzueshme, fëmijt çesin kryet prej vendeve ku ishin mëshefë. Gjatë mungesës së tyne të shkurtë në sqenë, ata përjetuen gjana të çudiçme. Mirëpo, na nuk do ta zbulojmë këthough sekret enigmatik të teatrit. Ata duken njisoj si përpara.)

XHONI: Ddëgjo, a përnjimend din me fluturue?

PJETRI: Shiqo!

(Fluturon mbi krenat e tyne.)

VENDI: Oh, sa gjâ e mrekullueshme!

PJETRI: I mrekullueshëm jam, oh, unë jam i mrekullueshëm!

(Atyne u duket kjo shum gjâ e lehtë, prandej provojnë me fluturue, së pari prej dyshemes, e mandej prej shtretënve; mirëpo nuk kanë sukses.)

XHONI: (tue fërkue gjunin e lënduem) Na trego si ban ti?

PJETRI: (tue fluturue) Vetëm duhet me mendue në gjana bujare, e mandej, këto mendime të mira ju hypin vetë n'ajr.

(Ai prap fluturon.)

XHONI: Por ti e ban këtë aq shpejt. A mundesh me fluturue pak mâ ngadalë. (Pjetri tash fluturon ngadalë) Tash e kuptova, Vendi.

(Provon, mirëpo në të vërtetë nuk din si duhet me fluturue. Pikllohet pse nuk do të mundet me fluturue, megjithse din emnat e të gjitha vendeve, për të cilat Pjetri nuk ka ndëgjue kurrë.)

PJETRI: Më duhet mâ së pari me të hjedhë pak pluhun zanash. (për fat, rrobet e tij janë plot pluhun, prandej fryen ngapak pluhun në secilin prej tyne) Provoni tash. Provoni prej shtretënve. Mendoni diçka bujare. Qëndroni kështu dhe fluturoni.

(Majkli i guximshëm provon i pari dhe fluturon.)

MAJKLI: (me të britun, që përpak nuk e zgjoi Lizën) Fluturova!

(Xhoni fluturon gjithashtu dhe përmbi derë të banjës takohet me Vendin, megjithse të dy deshtën me fluturue n'anë të kundërta.)

VENDI: Oh, sa mrekulli!

XHONI: (provon me u rrotullue n'ajr) Shkëlqyeshëm!

MAJKLI: (tue i ra karrikës) Kjo po më pëlqen.

TË TRET: Më shiqo mue! Shiqomë! Këqyrëm mue! Këqyrëm!

(Ata nuk duken aq graciozë n'ajr si Pjetri. E kur i ranë tavanit me krye, nuk pat gjâ mâ qesharake.)

XHONI: (i cili din tashmâ me fluturue edhe përmbrapa) Ndëgjoni, pse s'dalim përjashta?

PJETRI: Atje janë kusarët.

XHONI: Kusarët! (kap cilindrin) Të shkojmë menjiherë!

(ZILUSHES nuk i pëlqen kjo gjâ. Ajo fluturon andej e këndej dhe i ngreh ata për flokësh. Sikur të shiqonte ndokush prej rruge në këtë dritare të ndriçueme, do të shifte nji pamje të jashtëzakonshme: hijet e fëmijve, që sillen nepër dhomë si në çekërk. Ndoshta e shofin këtë gjâ edhe zotni dhe zoja Darling, tue u kthye përngut në shtëpi prej darkës. I përcjell Dada, e cila prej frigës ka këputë

vargojt dhe ka vrapue me i thirrë. Shoku i Pjetrit — ylli i vogël — vërejti se janë tue ardhë dhe me të shpejtë hapet dritarja në mansardë).

PJETRI: (si ta ndëgjonte yllin tue i pëshpëritë: „Eja me mue") Po nisemi!

(Tue prishë vallen, që luejshin, Pjetri fluturoi nëpër dritare, fluturon përmbi drujt e sheshit, përmbi pullazet e shtëpijave, kurse të tjerët e përcjellin si plima zogjësh. Prindët e pikllluem mbërrijnë mû në çastin kur Zilushja bâhet gati me u nisë. Asaj i vjen për dore edhe me i pickue për faqe, para se të fluturojë në tokën Moskthim.)

AKTI II

TOKA MOSKTHIM

Kur çohet perdja, çdo gjâ âsht n'errsinë të plotë, saqë mezi dallohet se âsht çue perdja. Kjo bâhet për arsye që mos të verboheni nga shkëlqimi, kur ta shifni (si do të thonte Pjetri) këtë ishull magjik. Sikur të kishit syza, do tu ju lejojshim me shique këtë shkëlqim; mirëpo, do t'ishte gabim me veprue kështu. Gjanat e para që shifni — janë pikat e ndriçme, të cilat lëvizin me plogshti nepër ledinë, mirëpo, në saje të dritës së tyne, mund t'ia qëlloni se ato janë zanat mâ të rëndomta, që kthehen në shtëpi plotsisht të ngime mbas gostis, dhe se rrugës janë këthye me çue edhe nga nji gotë. Mandej zgjohet ylli i Pjetër Panit dhe vezullon me dritë shum mâ të fortë se sa yjt e rëndomtë, kështuqi mund të dallojmë nji mori drujsh dhe të vërejmë shtâzët e egra që shkojnë te burimi, megjithse ato që shofim nuk janë vetë shtâzët, por hijet e tyne. Me bukurin e tyne të plotë kanë dalë me përshëndetë Pjetrin ashtu si mendojnë ato se dëshiron ai me e pritë. Për të njajtën arsye kanë dalë edhe sirenat e detit, të cilat rreziten nën drujt e lagunës. Ato krehen me kujdes. Edhe kusarët janë zbarkue tinëz prej anijes së tyne të madhe. Na nuk i shofim, mirëpo i shofin Hindianët, të cilët askush nuk mundet me i vërejtë dhe me i ndëgjue, sepse janë në luftë me kusarët. Shkurt, krejt ishulli, i cili ishte pikllue gjatë kohës së mungesës së Pjetrit, u ringjall përsëri, kur u përhap lajmi se Pjetri po këthehet. Të gjitha krijesat e gjalla dhe të gjitha sendet e dijshin mirë se Pjetri do t'i qortojë nëqoftëse, gjatë largimit të tij, e kanë keqpërdorue besimin e tij. Ndërsa ju tregojmë këtê, dielli

(prap nji shërbtor i Pjetrit) i del përpara. Nëqoftëse ndonjeni prej jush ka mendue se âsht mâ mirë me shique këtë akt me syza, tash mund t'i heqi.

Kjo që shifni tash âsht toka Moskthim. Deri tash e keni pá vetëm përgjysë, ose vetëm tri të katërtat e saj, sepse vetëm dritat e natës kanë qenë të ndezuna, prandej, nëqoftëse nuk ju ka marrë gjumi, keni mujtë madje edhe me mbetë në ranën e bregut të saj me anijen tuej. Ndoshta i keni lanë në breg disa gjana, të cilat në mëngjes nuk do të mund t'i gjeni. Gjatë ditës ju duket se toka Moskthim nuk ekziston aspak, e kështu mendojnë edhe të gjithë njerzit e Rruzullit. Mirëpo, Moskthimi bâhet tash realitet. Shofim nji sipërfaqe të gjanë, pyllin me lagunë të mrekullueshme përmbrapa, por jo fort larg, mbasi Moskthimi âsht shum i vogël dhe i popullzuem dendsisht kështu që nuk âsht mjaft e gjanë, saqë prej nji aventure n'aventurë tjetër të detyrohemi me kalue nëpër rrugë të mërziqme. Prej drujve të lagunës shifet se âsht verë, mirëpo në lum âsht ende dimni, i cili këtu nuk âsht i gjatë, sepse të katër stinët e vjetit kalojnë sa çil e mëshil syt, posa të mbushni knatën në bunar. Shtëpija e Pjetrit gjindet mû në këtë vend, por edhe sikur t'ju kishim thanë si duken dyert dhe se janë shtatë, nuk do të mund të tregojshit cila prej tyne përdoret për hymje. Tash e kuptoni këtë gjâ, mbasi shifni njanin prej fëmijve të humbun tue hy në shtëpi. Hapsinat në shtatë trungjet e mëdha të zgavrueme shërbejnë si dyer që çojnë në shtëpin e Pjetrit. Ai i bani shtatë, sepse — me gjithë mendjehollsin e tij — mendoi që secili prej shtatë fëmijve duhet të ketë derën e vet.

Fëmija që shiqon përjashta prej drunit të vet âsht PICRRAKU, të cilin e kanë përzanë prej shtëpis nëndhese shokët me mâ pak vesh për muzik se ai... Ndoshta Picrraku ka qenë ndonji gjeni i pazbuluem, sepse ka pasë fyllin, të cilin e ka bâ vetë dhe të cilit, tue luejtë me pasion, i binte, mirëpo askush nuk deshti me e mbajtë të dejë për me e ndëgjue, përveç Struthit, i cili gjithashtu ishte i dhanun mbas muzikës. Megjithatê, zogu nuk âsht në gjendje me zanë tonet e nalta, që i nxjerr Picrraku prej fyllit, prandej krokât aq shum, sa që fëmijt e përqeshin dhe e përzanë. Fëmijt tjerë të humbun ngjiten trungjeve

përpjetë dhe fluturojnë prej degëve. Mbas pak i shofim edhe gjashtë të tjerët, të mbuluem me lëkurë shtâzësh, që mendojnë se i kanë gjuejtë vetë. Ata duken shum të trashë dhe leshatukë me ato lëkura, e kur rrëxohen, vetëm rrokullisen. PISKATSI nuk âsht aspak trim, megjithse âsht mâ fatkeqi në këtë grup të guximshëm. Përjetoi pak ndërmarrje, sepse gjanat e mëdha ndodhshin gjithmonë kur nuk ishte prezent. Kështu, bie fjala, niset ai, në kohën mâ të qetë, me marrë drû, e kur kthehet i gjen të tjerët të shtrimë dhe të përgjakun. Nëvendse me e zemrue kjo, ai bahet edhe mâ i butë dhe mâ i tërhequn. THEPI âsht i hareshëm dhe shpirtmirë, kurse PICRRAKU âsht kryenaltë. Picrraku mendon se i kujtohet fëminija e tij edhe para se të humbej, madje edhe mënyra e jetesës dhe zakonevet. KAÇURRELI nuk âsht i qëndrueshëm sa duhet. Aq shum herë kërkon ndjesë për shkak të sjelljeve të veta. Prandej edhe tash, sa herë që Pjetri bërtet me të rrebtë „Le të paraqitet këtu menjiherë ai që e ka bâ këtë gjâ!" ai paraqitet si fajtor, edhe atëherë kur âsht, edhe atëherë kur s'âsht fajtor. Dy të tjerët janë bineqë dhe quhen BINJAKU I PARË dhe BINJAKU I DYTË. Nuk mund t'i përshkruejmë, sepse nuk dallohen aspak. Tue shkue zvarë nëpër tokë, ose tue përgjue prej zgavrave të drujve, këta të gjashtët u ngjajnë katundarëve llafazanë të mbledhun rreth kronit.

THEPI: Picrrak, a u kthye Pjetri?

PICRRAKU: (me krenari, sepse mendon që âsht rasti për këtë) Jo, Thep, nuk u kthye.

(U ngjajnë klyshëve, të cilët presin zotnin e tyne me i lajmue se agoi dita.)

KAÇURRELI: (kinse për ta ndërgjue Pjetri) Kisha dashtë të kthehet.

PISKATSI: Gjithmonë kam frigë prej kusarëve, kur nuk ndodhet Pjetri me na mbrojtë.

PICRRAKU: Unë nuk frigohem prej kusarëve. Unë nuk frigohem prej askuj. Mirëpo, kisha dëshirue me u kthye Pjetri dhe me na tregue se çka ka ndëgjue mâ për Vajzën e përhime.

BINJAKU I DYTË: (turpshëm) Picrrak, mbramë pash andërr se princi e ka gjetë Vajzën e përhime.

BINJAKU I PARË: (i cili intelektualisht qëndron mâ nalt se ata dy) Binjak, mbasi unë vetë nuk e kam pa n'andërr këtë gjâ, mendoj se nuk duhet t'andrrojsh as ti, sepse, si e din, Pjetrit nuk i vjen mirë që na t'andrrojmë gjana të ndryshme, mbasi jemi bineq.

PISKATSI: Po mërzitem shum për Vajzën e përhime. Nuk dij kurrgjâ për nanën time, por mâ ka anda me e përfytyrue si Vajzën e përhime.

THEPI: Unë e mbaj mend nanën time shum pak. Më kujtohet vetëm se si i flitte babës: „Sa do të dëshirojsha me pasë librezën time personale të çekave". Nuk dij ç'âsht libreza e çekave, por do të dëshirojsha me ia falë nanës.

PICRRAKU: (pa kujdes) Nana ime mue më ka dashtë, ma shum se tuejat juve. (poterë) Po, po, më ka dashtë mâ shum. Pjetri âsht detyrue me trillue emnat tuej, kurse nana ime e ka shkrue emnin tim në përparse, në të cilën më kanë gjetë. „PICRRAK FLLIQANI"; edhe kështu mbeti emni im.

(Ata vërsulen mbi te, jo pse mërziten për nanat e veta, të cilat nuk kanë mâ kurrfarë domethanje për ta, por sepse dëshirojnë me shfrytzue çdo rast me u grindë. Posa filluen me e rrahë, ndëgjohet ushtima, e mandej të gjithë ikin në vendet e veta. Momentalisht nuk mbetet asnji krijesë e gjallë në sqenë. Ato që ndëgjuen këta, qenë vargjet e kangës së tmershme, me të cilën kusarët lajmojnë misterisht ardhjen e tyne në Moskthim.

O ho, ho, jeta e kusarëve asht për mrekulli!
Flamuri ynë âsht kryet e t'vdekunit,
Në dorë bosht e sh'gjetë,
Presim çastin e përshtatshëm t'perandorit tonë t'zi,
Rrnoft Kapiten Grremçi, uk i detit!

Në lumin e ngrimë çfaqen kusarët dhe ngrehin trapin, në të cilin, mes jastykëve, pushon nj'ai njeri i zi e i tmershëm KAPITEN GRREMÇI. As xhelati vetë nuk ka pá mâ shum kriminelë në ndonji përleshje. Aty gjindet edhe Kreshta i bukur, i cili e gëdhendi emnin e vet në shpinën e drejtorit të burgut në Gau. Duert e tij tejet të mëdha janë lakuriqe, kurse në veshë ka vâthë, të cilat i bani prej lëkurës së tetë viktimave të veta. Mâ i keqi ndër të gjithë

âsht kolosi i zi, i cili ka shum emna, mbasi fëmijt zezakë të brigjeve të Gvixho-mas i frigohen emnit të tij të vërtetë. Mandej vjen BIL DJUKSI, i cili e ka çdo pjesë të lëkurës të bame me shêja; ky âsht ai i njajti Djuks, i cili i hangri në Valrus plot njizet e pesë prej Hintit. Pranë tyne gjindet edhe KUKSOMI, për të cilin flitet se âsht vllau i Marfit të Zi (mirëpo, kjo gjâ nuk u vërtetue kurrë.) Aty âsht mandej edhe ZOTNI SHALËGJATI (i cili i mësonte fëmijt dikur), RRËFEJA (Rrëfeja e Morganit), TRASHALLUKU, shuplakat e të cilit janë të kthyeme gjithmonë përmbrapa, timonieri SMI, i vetmi prej njerëzve të Grremçit, i cili guxon me i kundërshtue, dhe kriminelët tjerë, të cilët janë qyshkur frigë e rrezik e brigjeve të Spanjës.

Mâ i tmershmi në këtë shoqni t'errtë âsht padyshim kapiten GRREMÇI, me pamje të të vdekuni dhe shiqim të vrantë, me flokë të gjat kaçurrel, që duken si qirijt e zez tue u shkri. Syt i ka të kaltërt, si lulë-kujtimi, por krejtsisht të pashprehun, përveçë atëherë kur me shiqim të përgjakshëm vret njeriun. Në vend të dorës së djathtë ka grremçin e hekurt, me të cilin shpon njerzit. Mâ i rrezikshmi âsht atëherë, kur âsht mâ i sjellshmi; eleganca e të folunit të tij dhe sjellja e tij fisnike tregojnë se nuk i takon së njajtës klasë si njerzit e tij dhe me këtê dallohet prej shokëve të vet të pakulturuem. Me sjelljen e vet habit madje edhe viktimat e tij në det, të cilëve u thot „Më falni", saherë i mbështet për dyrek t'anis. Ky âsht njeri i pafrigshëm, i cili frigohet vetëm kur shef gjakun e vet, që âsht i dendun dhe me ngjyrë të çudiçme. Në shkollë fillore i thojshin se ka gjakun e verdhë. Mbasi i kanë thanë dikur se u ngjet Stjuartëve[1]) fatkëqij, tash me rrobet e veta imiton të pispilluemit e përcjelljes së Çarlsit të II. Cigarellëku, të cilin e bani vetë, i ban të mundshme me pi dy cigare njikohsisht. Mirëpo, ata që e njifshin si krijesë njerzore (shprehje që nuk i përgjigjet qenjes së tij në tokë) pajtohen se gjâja mâ e tmershme në të ishte grremçi i hekurt. Tue u zbarkue, kusarët vazhdojnë së kënduemi kangën e tyne neveritse:

---

[1]) Familje qeveritare angleze. — Red.

O ho, përpara, t'i çojmë spirancat e velat,
Me plaçkitë po shkojmë, këtë kusarët dësh'rojnë.
Dhe sh'gjetat nëse na qëllojnë n'krahnor,
Në ferr t'parajsit, posht do t'pushojmë.

Thepi âsht i vetmi prej fëmijve që nuk vrapoi me u mëshefë mbrapa drunit. Mirëpo, në kohët e fundit nuk e shofim mâ pranë lagunës, sepse Shalëgjati e kishte drejtue revolën kah ai. Tue e ngrehë me grremç për dore, Grremçi nuk e la me krisë.

SHALËGJATI: (poshtërsisht) Përpara, kapiten!

GRREMÇI: Mâ së pari largoje at revole.

SHALËGJATI: Ky âsht njani prej fëmijve që e urren ti. Kam mujtë me e vra në vend.

GRREMÇI: Vërtet? E krismën do ta ndëgjojshin Lëkurëkuqët e Tigreshës Lili dhe do të na sulmojshin. A don me humbë kryet?

SMIU: (tue vërvitë knaqshëm me jatagan) Ke të drejtë, kapiten. A të shkoj mbas tij me Xhon Turrjelën? Xhoni âsht fëmi i urtë, por do të dijë me e shpue mirë.

GRREMÇI: Ende jo. Ai âsht vetëm, e unë dëshiroj me i zhdukë të shtatët. Shpërdahuni dhe kërkojini. (Timonieri jep shêj me fishkllimë, dhe të gjithë shpërndahen me krye urdhnin neveritës. Mbasi nuk mund ta ndëgjonte askush përveç Smiut, Grremçi zbulon qëllimet e veta) Veçanisht e kam në qejf kryetarin e tyne, at Pjetër Panin! Ai ma ka pre dorën. Kaherë jam tue pritë çastin me u qokë me tê. (triumfalisht) Oh, do ta shkyej.

SMIU: (kurdoherë i disponuem me folë) N'anë tjetër, ju thoni se nuk do ta jepshit grremçin tuej për dymbëdhetë duer, sepse ju nevojitet me u krue, dhe për nevoja tjera të përhershme.

GRREMÇI: T'isha grue, do të dëshirojsha që fëmijt të më lindin me grremç në vend të dorës. (luen dorën e majtë me nervozitet mbas shpine. I bijnë në mend kujtime t'idhëta) Smi, Pani ia hodhi dorën time krokodilit, që u gjind aty rastsisht.

SMIU: Kam vërejtë se frigoheni prej krokodilave.

GRREMÇI: (rreptas) Jo prej krokodilave, por vetëm prej a t i j k r o k o d i l i. (Zbulon madhshtin e tij të shke-

lun) Aq shum i pëlqeu dora ime asaj shtâze, Smi, saqë âsht tue më ndjekë në çdo hap, prej deti në det, prej toke në tokë, dhe gjithmonë lëpin buzët tue dashtë me më gëlltitë.

SMIU: (me qëllim që ta qetsojë) Paj, më njifarë dore kjo âsht edhe mikluese.

GRREMÇI: (kryenaltë) Të falem nderit për nji miklim të tillë. Tash më nevojitet vetëm Pjetër Pani, i cili bani të mundshme që të më shijojë ajo shtâzë. Qyshkur, more Smi, do të m'i fshinte dhambët ai krokodil, por, për fat, ma ka gëlltitë orën, e cila troket vazhdimisht në barkun e tij „tik, tak, tik, tak". Kështu, para se të mbërrijë me m'u afrue, unë ndëgjoj orën. (gërhet) Njiherë i ndëgjova gjashtë të rame ore!

SMIU: (mrrolshëm) Mirëpo, nji ditë do të pushojë ora, e ai ka me ju hangër.

GRREMÇI: (i dëshpruem) Po, kjo frigë nuk po më len të qetë. (Çohet) Sa e nxehtë qenka kjo këpurdhë, hê e vraftë rêja! Përpak u dogja.

(Ai mendon se âsht ulë në këpurdhë të vërtetë shum të madhe. Mirëpo, ajo âsht vetëm këpurdhë e vizatueme, e cila vêhet aty në raste rreziku, për të kamuflue oxhakun. Largojnë këpurdhën, tymi shpërthen, e zani i fëmijve zbulon vendin e tyne të mësheftë.)

SMIU: Oxhaku!

GRREMÇI: (i untë) Ndëgjo! Këta jetuekan nën tokë.

(Prap ven këpurdhën mbi oxhak. Mendime dinake lexojmë në fytyrë të tij).

SMIU: (me kurreshtje, me padurim) Çka kini ndërmend, kapiten?

GRREMÇI: Do të kthehemi n'anije dhe do ta pjekim nji ambëlsinë shum të madhe, mbi të cilën do të hjedhim sheqer, por me at sheqer të blertë! Posht âsht, sigurisht, vetëm nji dhomë, sepse ekziston vetëm nji oxhak!... Urithët e mârrë, s'u ka pre mendja që nuk u duhet nga nji derë për secilin... Ambëlsinën do ta lamë në breg të lagunës, ku rreziten sirenat e detit. Fëmijt lahen aty vazhdimisht, tue shpresue se do ta zanë ndonjenën prej tyne. Do ta gjejnë ambëlsinën dhe do të fâhen me të. Ata nuk kanë nana, prandej nuk dijnë se âsht rrezik me hangër ambëlsinat e bame me helm. Do të vdesin.

SMIU: (me entuziazëm) Kjo âsht dhelpnija mâ e bukur, mâ e hollë, që kam ndëgjue deri sot.

GRREMÇI: (me knaqsi) Ma jep dorën.

SMIU: Jo, kapiten, jo.

(Ai detyrohet me u qokë me grremçin dhe s'i shkon kanga, kur nis Grremçi me këndue.)

GRREMÇI: *O ho, o ho, kur zani im „grremçi" — kumbon,*
Mëshirë çdokush kërkon mejherë.
Dora ime kend e shiqon,
Veç eshtnat i mbeten atëherë.

(I friguem kur e ngreh Grremçi për dore, Smiu i shoqnohet në kangë, mirëpo mbas pak të dy heshtin. Ndëgjohet „tik-taku", si të binte ora. Natyrisht, Grremçi kupton rrezikun i pari. „Krokodili!" — bërtet ai dhe tue marrë më thue, del prej sqene. Smiu mbas tij. Krokodili shum i madh, të cilit i prin nji mendim i vetëm, plot baltë, kalon nepër sqenë dhe i ndjek, ndërsa prej barkut të tij ndëgjohet të rrahunit e orës. Në pyll mbretnon tash asofarë qetsije, saqë mund të jemi krejtsisht të sigurt se âsht mbushë plot me Lëkurëkuqë. Së pari vjen TIGRESHA LILI. Ajo âsht bukuroshe e fisit Pikanini. Gjithë kreshnikët e këtij fisi mezi presin me u martue me të; mirëpo, ajo mban me vete gjithmonë nji sakicë, me të cilën mprohet. Tash e ven veshin në tokë dhe përgjon, ban me dorë dhe I VOGLI LEOPARD I MADH GJIGANT bashkë me krejt fisin mblidhen rreth saj në qetsi. Ndëgjohet se si diku largë dikush shkeli gjethin e thatë.)

LILI: Po vijnë kusarët! (Lëkurëkuqët nuk i nxjerrin thikat, por vetë thikat u bijnë në duer) T'ua prejmë rrashtat! A pajtoheni?

LEOPARDI: Oho, t'u prejmë rrashtat, menjiherë.

FISNIKËT: (Tue pohue) U, u ou, aj.

(Ndezin zjarmin, luejnë rreth tij, e këcejnë, kështuqë lëkura e tyne barazohet krejtsisht me ngjyrën e flakës. Tigresha Lili thërret perendin Manita. Kamishi i paqës thehet dhe të gjithë shkojnë zhag si ndonji gjarpën i madh i hjedhun. Vjen Piskatsi, shiqon se si bishti i këtij gjarpni të çudiçëm largohet dhe thërret fëmijt tjerë, të cilët dalin prej vendeve të veta të mëshefta.)

PISKATSI: Shkuen.

PICRRAKU: (pothuej tue humb besimin në vetëvehte) Eh, sikur t'ishte Pjetri këtu!

BINJAKU I PARË: Pëst! Ç'âsht ajo? (shiqon në drejtim të lagunës dhe ngurohet) Ujqët. Po ndjekin Thepin!

(Ujqët ulurojnë. Edhe para se të mbërrijnë fëmijt me vrapue në shtretnit e vet, ata ia behin.)

THEPI: (kur mbërrin me vrap mes shokëve të vet) Më shpëtoni, më shpëtoni!

PISKATSI: Çka të bajmë?

BINJAKU I DYTË: Çka do të bante tash Pjetri?

PICRRAKU: Pjetri do ta futte kryet mes kambëve dhe kështu do t'i frigonte. Të bajmë edhe na kështu.

(Fëmijt fusin kryet mes kambëve dhe nisen përpara, tue shique anmikun sykuq, i cili tërfullon dhe ikë i friguem.)

BINJAKU I PARË: (tue rrahë gjoks) Të shpëtuem, Thepi. A i pe kusarët?

THEPI: (krenohet, që u bâ qendër e vemendjes) Jo, por pásh diçka të mrekullueshme. (me gojë të hapun, të gjithë presin me ndëgjue çka ka pa) Nalt, përmbi lagunë, pásh nji shpend të madh, të bardhë e të mrekullueshëm. Fluturon këndej.

(Tue shique qiellin.)

PISKATSI: Çfarë shpendi ishte? Çka mendon?

THEPI: (i friguem) Nuk dij. Duket se ishte lodhë. A po ndëgjoni se si bërtet „e shkreta Vendi"?

PICRRAKU: (me shpejtsi) Po, po, më ra në mend. Janë disa shpendë që quhen vendi.

BINJAKU I PARË: (fluturon mbi nji degë të naltë) Shiqoni, po vjen shpendi vendi! (Tash e shofin të gjithë) Sa e bardhë qenka!

(Shpendin e përcjell harku i bardhë.)

PISKATSI: Kjo âsht zilushja jonë. Don me sulmue Vendin. (ven duert mbi gojë dhe thërret) Hej, Zilushe! (përgjegjja ndëgjohet në gjuhën e zanave) Zilushja po thot: „Pjetri dëshiron që ta mbysim Vendin".

THEPI: Mbyte, pra.

PICRRAKU: Unë do ta mbys. Ma jepni shpejt harkun dhe shigjetën.

PISKATSI: (vjen i pari me hark) Largohu, Zilushe! E mora në shêj!

(Shigjetat kthehen mbrapa. Vendi çfaqet në këmishë të bardhë, tue qëndrue pezull mbi degët e drujve, dhe rrëxohet në tokë.)

PISKATSI: (me krenari) E qëllova! Pjetri do të gëzohet. (prej drunit, në të cilin zbriti Zilushja, ndëgjohet cingrima e ziles, si të donte me thanë: „More, gomar i madh". Piskatsi dridhet) Pse po flet kështu?

(Të tjerët kuptojnë se ky ndoshta gaboi, prandej largohen prej tij.)

PICRRAKU: (shiqon Vendin me kujdes, të shtrime në tokë) Po kjo nuk qenka shpend! Po më duket se qenka vajzë.

THEPI: (i cili do të dëshironte mâ shum të jetë shpend) E Piskatsi e mbyti.

KAÇURRELI: Tash e kam të qartë. Po këtê Pjetri na e ka prû!

(Habiten që ka veprue Pjetri kështu.)

BINJAKU I DYTÊ: Me u kujdesue për ne? (padyshim me i dëfrye)

TË GJITHË: (megjithse të gjithë deshtën me e vra) O, Piskatës! Çka bane kështu?!

PISKATSI: (tue ndie veten keq) Çka kam me bâ? Kur i shifsha vajzat andërr, u thojsha „nanë e dashtun", e tash kur erdhi përnjimend, e vrava. (bindet se nuk i mbetet tjetër pos me u tërheqë dhe me jetue i mërguem) Lamtumirë, shokë.

DISA: (jo fort t'entuziazmuem) Mos shko.

PISKATSI: A, pattjetër. Kam frigë prej Pjetrit... (posa u nis, menjiherë u ndal sepse ndëgjoi kokorisjen triumfuese).

TË GJITHË: Pjetri!

(Renditen rreth Vendit, kurse Pjetri fluturon mbi degët e drujve dhe lëshohet në tokë.)

PJETRI: Jungjatjeta të gjithëve! (heshtja e tyne e zemron) U ktheva. A s'po gëzoheni. Ju kam përgatitë njifarë mrekullije. Mâ në fund ju pruna vajzën, e cila do të jetë nanë për të gjithë ne.

PJCRRAKU: (pacaktueshëm) Po si, po si!

PJETRI: Fluturoi në këtë drejtim. A e keni pa?

BINJAKU I DYTË: (mbasi kuptoi se Pjetri âsht tue i dhanë randsi të madhe vajzës) O, fatkeqsi!

PISKATSI: (tue dalë përpara) Pjetër, po të kallxoj ku gjindet ajo.

TË TJERËT: (tue u ngjitë njani për tjetrin, për të mos e pa Pjetri) Jo, jo.

PISKATSI: (me za urdhnues) Përmbrapa, të gjithë. Dhe, lenie Pjetrin ta shofi!

(Ata shpërdahen dhe Pjetri vëren se si Vendi âsht e shtrime në tokë.)

PJETRI: Vendi? Me shigjetë në gjoks! (nxjerr shigjetën) E vdekun. (s'âsht aq i pikllluem, sa i interesuem).

KAÇURRELI: Kam mendue se vetëm lulet vdesin.

PJETRI: Ndoshta kjo frigohet pse âsht e vdekun? askush nuk din me iu përgjegjë kësaj pyetjeje) E kuj âsht kjo shigjetë?

(Asnjani prej fëmijve nuk shiqon Piskatsin.)

PISKATSI: E imja, Pjetër.

PJETRI: (çon shigjetën, si t'ishte tue mbajtë thikën në dorë), O, i poshtër!

PISKATSI: (tue u gjûjzue zbulon gjoksin) Vramë, Pjetër! Duhet të më vrasish.

PJETRI: (i ndodh diçka e çudiçme) Nuk mundem me të vra. Diçka po më ndalon.

(Dhe me të vërtetë, Vendi çoi dorën.)

THEPI: Ajo âsht, po, Vendi jonë. Qe, po çon dorën. (për t'i ndihmue shokut të vet) Më duket se tha: „I shkreti Piskatës".

PJETRI: (tue u dindë se mer frymë) Gjallë âsht.

PICRRAKU: (me vetëbesim) Vendi ynë âsht gjallë.

(I përfshin nji ndjenjë e jashtëzakonshme se u ndanë mâ mirë se sa u ka marrë mendja dhe, t'entuziazmuem, duertrokisin.)

PJETRI: (tue mbajtë lendën që rrin varë për zingjirin e tij) Shiqoni, shigjeta âsht kthye prej kësaj. Kjo âsht puthja që i dhashë. Ajo i shpëtoi jetën.

PICRRAKU: Unë e dij ç'âsht puthja. Ma jep ta shoh. (merr lendin në dorë) Po, kjo âsht puthja.

PJETRI: Vendi, posa të shërohesh do të çoj me pa sirenat e detit. Kjo ka qejf shum me i pa sirenat.

(Zilushja, e cila kishte shkue padyshim me vizitue kushërijt, kthehet në pyll, tue besue se e ka heq qafe Vendin, prandej xingron hareshëm si kanarina. Ajo s'âsht krejtsisht pa ndjenja, por âsht aq e vogël, saqë atê mund ta dominoje vetëm nji ndjenjë.)

KAÇURRELI: Ndëgjo se si gëzohet Zilushja, mbasi mendon se Vendi âsht e vdekun. (tue mos mendue aspak si do të ndikojë kjo në tê) Zilushe, Vendi âsht gjallë.

(ZILUSHJA zemrohet.)

BINJAKU I DYTË: (tue u ankue) Zilushja na tha se ti, Pjetër, dëshiron ta mbysim Vendin.

PJETRI: Kjo ju ka thanë, a? Atëherë ta dijsh, Zilushe, nuk jemi mâ miq. (në përgjegjen e Zilushes ndihet nji notë pezmi, që mund të ketë këtë domethanje „Pun'e madhe") Largohu prej meje, përgjithmonë!

(Ndëgjohet xingrima e pikllueshme)

KAÇURRELI: Po qan.

PISKATSI: Po thot se ajo âsht zana jote.

PJETRI: (i cili e din se nuk duhet të preket shum) Mirë, mirë, jo përgjithmonë, por vetëm për nji javë.

(ZILUSHJA largohet e dëshprueme, padyshim me qëllim që miqve të vet t'u paraqesi Vendin krejtsisht rrêjshëm?)

PJETRI: Çka të bajmë tash me Vendin?

KAÇURRELI: Ta çojmë poshtë, në shtëpi.

PJETRI: Jo, nuk guxoni me e prekë. Kjo s'âsht gjâ e hieshme.

PICRRAKU: Edhe unë mendoj kështu.

PISKATSI: Por, nëqoftëse e lamë të shtrime këtu do të vdesi.

PICRRAKU: Me të vertetë do të vdesi. Mëkat, por s'ka shtegdalje tjetër.

PJETRI: Ka. Do të ndërtojmë nji shtëpi rreth saj! (të gjithë gëzohen, që don të thotë se pajtohen me Pjetrin) Ma leni këtë punë mue. Bini gjanat mâ të mira që kemi në shtëpi. Ngutuni!

(Ata vrapojnë në druj.)

(Ndërsa Pjetri matë Vendin sa âsht, që t'i përshtatet shtëpija, Xhoni dhe Majkli, të cilët sigurisht janë rrëxue n'ishull, vijnë të perlloçun dhe të lodhun. Sikur ta pyet-

shit Majklin a âsht tue fjetë, apo âsht i zgjuet, ai padyshim do të përgjegjej: „Nuk kam provue ende as njanën as tjetrën".)

MAJKLI: (habiçëm) Xhon, Xhon, zgjohu. Ku âsht Dada?

XHONI: (tue kapsitë herë njanin, herë tjetrin sy) Po na përnjimend paskemi fluturue. (i lumtun pse shef prap Pjetrin) Qe Pjetri! Pjetër, a ky âsht vendi për të cilin na tregove?

(Pjetri, mjerisht, kishte harrue krejtsisht Majklin dhe Xhonin, ashtu sikurse do të harrojë së shpejti, edhe Vendin. Gjaja e parë që do të duhej me bâ tash ajo — âsht t'ia qindisi nji shami, në të cilën do të bante nji nyje. Atëherë, ndoshta, nuk do ta harronte.)

PJETRI: (shkurt) Po.

MAJKLI: Ku âsht Vendi?

(Pjetri tregon me gisht.)

XHONI: (i cili mban ende cilindrin në krye) Po flen.

MAJKLI: Ta zgjojmë me na bâ gati darkën.

(Vijnë disa fëmij, dhe Majkli e pickon njanin prej tyne.)

MAJKLI: Xhon, shiqoji!

PJETRI: (i cili ndërton shtëpin) Kaçurrel, ban që këta dy djelmosha të na ndihmojnë.

XHONI: Me ndërtue shtëpin?

KAÇURRELI: Për Vendin.

XHONI: (tue vërejtë se diçka s'âsht në rregull) Për Vendin? Po ajo âsht ende fëmi.

KAÇURRELI: Prandej na po punojmë për të.

XHONI: (i habitun) Ju po punoni për të?!

PJETRI: Po, por edhe ju do të punoni. Mermi. (mbas pak kohe i shofim tue pre drû, kurse Kaçurreli mbikqyr punën e tyne) Picrrak, shko thirre doktorin. (Picrraku sillet vërdallë majtas e djathtas. Mandej paraqitet me cilindrin e Xhonit, tue imitue doktorin) Ju lutem, zotni, a jeni ju doktor?

PICRRAKU: (i padurueshëm, me qëllim që të bjerë në sy) Po, djalosh.

PJETRI: Ju lutem, nji vajzë âsht e sëmundë.

PICRRAKU: (tue shique mos të marri thue në të) Eh, eh, po ku âsht e shtrime?

PJETRI: Qe, këtu.

PICRRAKU: Do t'ia vêj këtë xham në gojë (ven termometrin e rrejshëm në gojën e Vendit dhe pret çastin me shique sa âsht temperatura. E nxjerr, e shkund e mandej shiqon sa ka hypë zhiva).

PJETRI: (i mërzitun) Si âsht?

PICRRAKU: Eh, eh, kjo i ndihmoi.

PJETRI: (tue këcye prej gëzimit) Njimend po gëzohem.

PICRRAKU: Vij sonte prap. Jepni çaj lopësh, vetëm nga tri pika në ditë. Eh, eh.

(Fëmijt vijnë me mobilje të çudiçme.)

PJETRI: (i cili kishte harrue si dukej banesa e Darlingëve) Kjo s'âsht aq e bukur për Vendin. Ah, sikur të dijsha çfarë shtëpije dëshiron kjo me pasë.

BINJAKU I PARË: Pjetër, ajo po lëviz në gjumë.

PISKATSI: (i hap gojën dhe i shiqon fytin) Mrekulli!

PJETRI: Ah, Vendi, sikur të mujshe me thanë çfarë shtëpije dëshiron!

VENDI: (si t'i kishte ndëgjue, pa hapë syt).

Shtëpizë n'pyll t'kishem me pas',
Të vogël, jam tue thanë,
Muret — këpurdhash, e pullaz — lëmashkue, —
Për të çdo gjâ kisha me dhanë.

Ndërsa ajo këndon këtë kangë, fëmijt kryejnë urdhnin e Pjetrit: rrëxojnë drujt, bajnë themelin e shtëpis, vejnë muret e pullazin, kështuqë na nuk e shofim mâ Vendin; „Dritaret këndej" — bërtet Pjetri, e Kaçurreli vrapon me i prû. „Drandofillet" — e Piskatsi ia beh me kunorë, të cilën e var përmbi derë. Kështu, para nesh del shtëpiza e mrrekullueshme).

BINJAKU I PARË: Gati.

PJETRI: S'ka hallkat në derë. (Piskatsi var në derë nallçën e këpucës së vet) S'ka oxhak. Duhet të bajmë oxhakun.

(Të gjithë presin me padurim çka do t'i bjerë ndërmend).

XHONI: (kritik i pakujdesshëm) Po natyrisht, oxhaku âsht i nevojshëm.

(Në krye e ka prap cilindrin, të cilin ia kap Pjetri, ia shkyen fundin dhe e ven në vend t'oxhakut. Rét e tymit fillojnë me dalë përnjiherë prej cilindrit.)

PJETRI: (tue kapë hallkën në derë) Mbajuni sa mâ mirë. Përshtypja e parë âsht gjithmonë mâ e randsishmja.

(Troket dhe, mbas nji pasigurije të shkurtë por të tmershme mrenda së cilës pyetën a thue âsht kush i gjallë në shtëpi, dera hapet dhe duket Vendi. Ajo, shifet qartë, ka matarue shtëpin. Habitet kur shef se ka nandë fëmij).

VENDI: (me të butë) Ku gjindem kështu?

PICRRAKU: Vendi jonë e dashtun, këtë shtëpi e ndërtuem për tý.

THEPI DHE PISKATSI: Të lutem, thuej që po të pëlqen.

VENDI: (tue shique krijesën e dashtun) Shtëpizë e bukur, e mrekullueshme!

BINJAKU I PARË: E na jemi fëmijt tu.

VENDI: (tue u shti kinse e habitun) Oh?

TË GJITHË: (të gjujzuem, me duer të shtrim) E dashtuna Vendi, banu nanë e jonë! (tash, kur binden për këtë, plot kënaqsi shprehin lutjet e veta.)

VENDI: (nuk don me lejue që ta përvehtsojnë aq lehtë) Vërtetë? Kjo âsht shum gjâ e mirë; por, sikurse po shifni, unë jam ende vajzë e vogël dhe nuk kam përvojë.

TË GJITHË: Nuk don me thanë gjâ. Neve na nevojitet nji vajzë e mirë, e dashtun.

VENDI: O, paj, unë mendoj se njimend jam e tillë.

TË GJITHË: Je je. Menjiherë jemi bindë.

VENDI: Mirë, pra, do të baj çka të mundem. (të gëzuem, tue bërtitë luejnë dhe këcejnë rreth shtëpis, e ajo shef se do të detyrohet me qenë me ta sa e butë, aq edhe e rreptë). Hyni menjiherë mbrenda, fëmij faqezij! Siguri sht i keni kambët e lagta. Para se të ju vêj në shtrat do të kem mjaft kohë sa me ju tregue prrallën për Vajzen e përhime.

(Njani mbas tjetrit hyjnë në shtëpizën(stelën) magjike dhe na përnjimend habitemi si pat vent për të gjithë. Silueta e Lizës kalon nëpër sqenë, jo pse do të kishte të drejtë me u paraqitë aty, por sepse përjetoi aq pak, gëzime në jetë dhe âsht aq e re, saqë i lejuem me përgjue dhe me pa stelën. Së shpejti del Pjetri dhe shetit para stelës

me shpatë të nxjerrun prej kllefit, ndërsa prej lagune, atje larg, ndëgjohet britma e kusarëve të dejun. Përmbrapa shifen siluetat e ujqve tue u afrue tinëz. Stela, me muret e veta të kuqe dhe me lëmashk, duket shum e kandshme dhe e sigurueme! Prej kapakëve të dritarës shpërthen drita e rreptë, kurse prej oxhakut përvidhen rêt e bardha. Pjetri âsht në roje. Sqena errsohet dalëngadalë, kështuqë tash vërejmë vetëm siluetën e tij të vogël të kotun pranë zjarmit. Aty-këtu në horizont paraqiten pikat e ndriçme, afrohen dhe zhduken. Këto janë zanat kurreshtare, të cilat kanë ardhë me pá si duket kjo stelë e çudiçme. Sikur të kishin takue cilindo fëmi tjetër, nuk do t'u kishte ardhë mirë, mirëpo Pjetrin e ngrehshin për hunde me kënaqsi dhe me të shpejtë shkojshin. Sikurse shifni, ato guxojnë me e prekë.)

AKTI III

LAGUNA E SIRENAVE

Dita e gjatë dhe e hareshme në lagunë âsht në perëndim e sipër. Rrezet e arta lutën diellin që t'i lajë të qeta vetëm edhe pesë minuta, vetëm sa të përkunden edhe njiher mbi pasqyrën e ujit, para se të çfaqet hana. Aty gjinden edhe shum sirena deti, që luejnë n'ujë. Njeriu mund t'i numrojë bishtat e tyne, sikur mos të zhdukeshin aq shpejt n'ujë. Mbi ujë këcen herë-mbas-here nji vajzë e mrekullueshme dhe shkund prej vehtës lushat e tepërta, të cilat bien prej saj si shi argjendi. Prej shpellash korale nën lagunë, ku gjinden kështjellat e sirenave, ndëgjohen tinguj të jashtëzakonshëm.

Mâ magjikja ndër të gjitha krijesat sykaltërta âsht shtrî plogtas në Shkambin e Vajit, tue krehë unazat e gjata dhe tue u këqyrë në guacën tejpase. Pjetri dhe shokët e tij mëshifen n'ujin mbas shkambit, ku e kanë shtŷ sirenën, si t'ishin tue zanë trofta dhe, posa t'ipet sheji, dhetë duer shtrihen kah vajza me e zanë. Mjerisht, kjo mbeti vetëm dëshirë e tyne e thatë, sepse ajo ndëgjoi shejin e dhanun (kokorisjen e gjelit), këceu n'ujë dhe depërtoi nëpër duert e tyne, kështuqë disave prej tyne u mbeti vetëm ndonji luspë në dorë. Të dëshpruem, fëmijt hypin në shkamb.

VENDI: (heq me kujdes luspat prej duersh, si t'ishin pulla të rralla postale) Sa shum dëshirova me zanë sirenën!

PJETRI: (hjedh luspat) Shum vështirë âsht me zanë sirenën.

(Edhe sirenat mendojnë ndonjiherë se âsht gjithashtu vështirë me zanë Pjetrin, megjithse ky luen shpesh me to,

tue hjedhë ngadalë mëshikzat e ujit n'ajr dhe tue vrapue mbas tyne për t'i zanë. Sa shum mëshikza dinte me hjedhë Pjetri! Kur ftofet koha, sirenat shpërngulen n'anën tjetër të botës. Pjetri i përcjelli njiherë deri në gjysëm të rrugës).

PJETRI: Ti, Vendi, nuk din sa t'egra janë ato. Dijnë me shtŷ djelmt e vajzat, sikurse je ti, n'ujë dhe me i mbytë.

VENDI: (megjithse dëshiron me marrë vesh çka kupton ai me këtë „si ti", prapseprap âsht tejet e matun sa mos me pyetë) Sa gjâ e tmershme!

(Kjo ka ndryshe pak qyshse âsht këtu. Asht trashë. Xhoni dhe Majkli nuk janë majë aq shum. Arsyeja âsht se fëmijve të humbun, që vijnë në shtëpin e tij nëntoksore. Pjetri nuk u gjen drûj të rij, nëpër të cilët do të hyjnë fëmijt simbas trashsis, por fëmijt i përshtat simbas drûjve. Kësaj ia mbërrin ndonjiherë tue u shtue ose tue u paksue pjesë rrobësh; por, nëqoftëse janë shum trashalukë, ose nëqoftëse druni ka trajtë të çudiçme, atëherë Pjetri i fërkon me shul dhe mbas kësaj i përshtaten plotsisht vrimës. Fëmijt tjerë shtŷjnë njani tjetrin n'ujë dhe këcejnë. Ndërsa Pjetri dhe Vendi vazhdojnë bisedën).

PJETRI: A din, Vendi, se ky shkamb asht jashtëzakonisht i randsishëm? Quhet Shkambi i Vajit. Kapitenët i lanë në këtë shakmb detarët e padobishëm.

VENDI: A thue në këtë shkamb të vogël i lanë me u mbytë, a?

PJETRI: (pa mërzi) Jo, ata nuk jetojnë këtu shum. Duert i kanë të lidhuna, prandej nuk mund të notojnë. Kur ngrihet batica, shkambi fundoset dhe detarët mbyten.

(Vendi e tronditun shiqon shkambin, që âsht i vetmi në lagunë dhe s'âsht mâ i madh se tryeza. Papritmas, në sqenë ndodh nji ndryshim i kobshëm. Dielli perëndoi, e hana nuk doli ende. Nji erë e ftoftë valëvit sipërfaqen e ujit. Sirenat e kujdesshme janë tërheqë në pallatet e veta korale. Ato parandijnë njifarë fatkeqsije në lagunë. Prej fëmijve dihet se Pjetri âsht i pari që parandien, prandej çohet para se të ndëgjohet kanga e kusarëve:

Edhe n'qoftëse shigjetat n'krahnor na qëllojnë
Mâ mirë n'ferr t'parajsit do të pushojmë...

(Loja në shkamb ndërprehet aq shpejt, saqë disa fëmij, tue këcye n'ujë, mbesin pezull dhe presin urdhnin e Pjetrit. Kur ndëgjojnë urdhnin e tij, ata këcejnë njikohsisht, kështuqë për një çast nuk mbetet kush në shkamb, si t'i kishte marrë fëmijt stuhija. Kusarët zbarkohen në shkambin e shkretnuem, tue i ra aq shum me barkë, saqë gati i thyen).

SMIU: Çoje kah era, hajdut, kah era!

(Në barkë gjinden Smiu dhe Shalëgjati, bashkë me Tigreshën Lili, të cilën e kanë zanë rob dhe ia kanë lidhë duert).

SMIU: Duhet ta nxjerrim në shkamb. Po e lamë këtu të mbytet.

(Për femën të rracës së saj, kjo do t'ishte vdekje ma e tmershme se turra e drujve dhe torturat, sepse legjenda e fisit Pikanini thot, se nëpër ujë nuk mund të mbërrihet kurrë në vende gjuetije t'amshueshme hyjnore. Megjithatê, fytyra e saj âsht e qetë. Ajo âsht bijë e kryeparit, prandej edhe në çastin e vdekjes duhet të jetë krenare).

SHALËGJATI: (i tërbuem pse nuk qan vajza) Nuk po qan! Ky âsht dënimi, pse u sjelle rreth anijes me thikë në gojë.

LILI: (stoikisht[1]) Mjaft llomotitje!

SMIU: (i cili do të dëshironte ma shum sikur t'i bante kjo lajka) A, kështu, a? Menjiherë në shkamb!

SHALËGJATI: (kjo ndoshta âsht hera e fundit që e rrokin ndjenjat njerzore) Mos u ban aq i egër, Smi. Banu i ashpër, por mos kaq i egër.

SMIU: (tue ngrehë për me çue në shkamb) Ky âsht urdhni i kapitenit.

(Në shkamb âsht ngulë nji hû, ndoshta, ndoshta për me shêjue ndonji thesar të mëshefun. Për at hû lidhin barkën.)

VENDI: (n'ujë) E shkreta Tigresha Lili.

SHALËGJATI: Ç'âsht atje?

(Fëmijt afrohen tinëz).

---

[1]) Me matunî e burrnî. — Red.

PJETRI: (i cili din me imitue aq bukur zanin e kapitenit, saqë edhe shkrimtarit i duket se âsht vetë Gremçi) Hej ju atje, ju të marrë!

SHALËGJATI: Zani i kapitenit. Sigurisht âsht tue ardhë këtu.

SMIU: (tue bërtitë) Kapiten, e lamë Hindianen në shkamb.

PJETRI: Lironie.

SMIU: Po, kapiten...

PJETRI: Hiqnia prangat, ose ju shkyej me grremç.

SMIU: Çka don methanë kjo tash!...

SHALËGJATI: (i demoralizuem) Ta ndëgjojmë urdhnin e kapitenit!

(Zgjidhin rrypat, e Tigresha Lili ik në lagunë, tue dëpërtue mes kambëve të tyne; mirëpo, tue u ngutë, harron me i drejtue fisit të vet thirrjen luftarake. Këtê e ban Pjetri, në vend të saj, madje aq natyrshëm, saqë edhe vetë shokët e tij besojnë se këtê e bani Hindianja. N'at çast ndëgjohet edhe zani i kapiten Grremçit të vërtetë.)

GRREMÇI: Hej, bjer barkën këtu!

SMIU: (i qetsuem)Qe kapiten.

(Grremçi noton, e ata i ndihmojnë me hypë në shkamb. Ai âsht i zemruem.)

SHALËGJATI: Kapiten, a âsht çdo gjâ në rregull?

SMIU: Ky po fshan.

SHALËGJATI: Prap fshani.

SMIU: (i numron fshamjet e tij) Qe, edhe së treti fshani; (tue parandie) Çka ka ndodhë, kapiten?

GRREMÇI: (i cili sigurisht e gjeti ambëlsinën të paprekun) S'ka mâ shpresë. Ata fëmij të mallkuem u banë tash edhe me nanë!

SHALËGJATI: Qoftë mallkue!

SMIU: Ç'asht kjo nana?

VENDI: (e tmerueme) Ky nuk po ditka ç'âsht nana!

(Pjetri i bie ujit me dorë. Kjo i ngjanë tingullit që shkaktojnë sirenat, kur i bien ujit me bisht.)

SHALËGJATI: Sirena âsht.

GRREMÇI: A nuk din ti, Smi, ç'âsht nana? Nana âsht... (shef se ka vështirë me spjegue këtë gjâ, prandej sillet me gjetë diçka me të cilën do ta ilustronte. Vërén

nji shpend të madh në çerdhe, të cilin e banë uji. Çerdhja âsht shum e madhe) Tash do të kuptoni çka domethanë nana. Mund të keni dobi prej kësaj! Kjo çerdhe sigurisht ka ra n'ujë. Çka mendoni, a thue shpendi do t'i len vet e veta?

(Pjetri, i cili nuk âsht aq i kujdesshëm imiton cicërimën e shpendit, ashtu si t'ishte tue u përgjegjë negativisht pyetjes së Grremçit. Çerdhja nuk shifet mâ).

SHALËGJATI: Ndoshta ajo ndodhet këtu pari dhe dëshiron me mprojtë Pjetrin.

(Fytyra e Grremçit vrâhet, e Pjetri mezi mbahet pa iu përgjegjë, se ka nevojë për mprojtje.)

SMIU: (i cili nuk âsht fort i pasun me idena) Si do t'ishte, kapiten, që t'u vjedhim fëmijve nanën dhe ta përvehtsojmë?

GRREMÇI: Me të vërtetë, ky âsht plan i mrekullueshëm! Do t'i zamë fëmijt, do t'u lidhim syt dhe do t'i detyrojmë me hecë nëpër dërrasë, skajit e së cilës do ta lamë mbi ujë. Kur mbërrijnë në skaj të dërrasës, do të bijnë në det dhe do të mbyten, kurse Vendi do të bahet nana jonë.

VENDI: Kurr!

(Pjetri i bie ujit prap).

GRREMÇI: Hej, ju trashanikë! Çka po thoni për këtê?

SMIU: Qe dorën.

SHALËGJATI: Qe edhe timen.

GRREMÇI: Qe edhe grremçit e mij. Të betohemi (të gjithë betohen) E, po, harrova. Ku âsht Hindianja?

SMIU: (i friguem) Çdo gjâ âsht në rregull, kapiten. E liruem.

GRREMÇI: (tmershëm) E liruet? !

SMIU: Sikurse na urdhnuet, kapiten.

SHALËGJATI: (përkulshëm), Vetë na thatë që ta lirojmë.

GRREMÇI: Me njimijë dreqën! Çfarrë mashtrimi mund të jetë ky?! (i shqetsuem nga shprehja besnike e fytyrës së tyne) Djelmosha unë nuk kam urdhnue nji gjâ të tillë.

SMIU: Këtu âsht tue ndodhë diçka e çudiçme.

GRREMÇI: (tue iu drejtue qejve) O fantazmë, që viziton sonte këtë lagunë t'errtë, a po më ndëgjon?

PJETRI: (me të njajtin zâ si Grremçi) Të vraftë reja, po të ndëgjoj.

GRREMÇI: (tue u mbështetë në hû) Kush âsht, për gjigju!

PJETRI: (tejet i gatshëm me u përgjegjë) Unë jam, Xhes Grremçi, kapiten i „Roxherit Gazmendës".

GRREMÇI: (i zbehtë si i vdekuni) Jo, jo, ti nuk je ai.

PJETRI: Me njimijë dreqën vetëm përsërite këtë edhe njiherë e s'e la pa të gjuejtë me spirancë.

GRREMÇI: Nëqoftëse je ti Grremçi, atëherë kush jam unë?

PJETRI: Peshk e asgjâ mâ tepër.

GRREMÇI: (i tmeruem) Peshk?!

SMIU: (tue u zmbrapsë prej tij) A peshku na paska komandue deri tash, a?

SHALËGJATI: Kjo cenon krenarin tonë.

GRREMÇI: (ndien se âsht tue humbë u n ë-i n e vet) Mos më leni, more hajna.

PJETRI: (me përbuzje) Pih, peshku, peshku!

(Grremçi, njisoj si të gjithë kusarët, âsht dinak dhe mendon që nëpërmjet të lojës të kuptojë kush âsht tue folë me të.)

GRREMÇI: A ke ti edhe ndonji emën tjetër?

PJETRI: (Ulet) Ta merr mendja kam.

GRREMÇI: (me padurim) Perime?

PJETRI: Jo,

GRREMÇI: Mineral.

PJETRI: Jo.

GRREMÇI: Kafshë.

PJETRI: (mbas nji këshillimi të shkurtë me Piskatsin) Po.

GRREMÇI: Njeri?

PJETRI: (zemrueshëm) Jo.

GRREMÇI: Fëmi?

PJETRI: Po.

GRREMÇI: Fëmi i zakonshëm?

PJETRI: Jo.

GRREMÇI: Fëmi i jashtëzakonshëm?

PJETRI: (përkundrejt pikllimit të Vendit) Po.

GRREMÇI: A gjindesh n'Angli?

PJETRI: Jo.

GRREMÇI: A gjindesh këtu?

PJETRI: Po.

GRREMÇI: (ende nuk kupton, megjithse beson se gati ia ka qëllue) Smi, pyete ti ndonji send.

SMIU: (mbasi mendon) Nuk po mundem me mendue kurrgjâ.

PJETRI: Nuk po mundet me ia qëllue, nuk po mundet me ia qëllue! (Rreh gjoks tue luejtë me krye) A po dorzohesh?

GRREMÇI: (me dhelpni) Po.

PJETRI: Të gjithë?

SMIU dhe SHALËGJATI: Po.

PJETRI: (kokorisë) E, pra, unë jam Pjetër Pani!

(Tash e kanë në dorë)

GRREMÇI: Pan! Hyp në barkë, Smi. Ti, Shalëgjatë, lundro. Mâ bini të gjallë a të vdekun.

PJETRI: (gjithnji naiv) Shokë, hajde t'i rrahim kusarët!

(Mbas pak shofim vetëm Xhonin se si sulmon Shalëgjatin në barkë. Shalëgjati këcen në lagun, Xhoni këcen mbas tij dhe i pari mbërrin në breg. Shalëgjatit i duket se e kanë sulmue bîneqt. Uji turbullohet. Barkën e çojnë valët. Atu-këtu duket ndonji krye fëmije n'ujë, e njiherë edhe kryet e krokodilit. Terri âsht gjithnji mâ i madh, kështuqë fëmijt nuk shofin kush âsht tue sulmue kend. Picrraku i ra Piskatsit n'ijë, kurse këtê e sulmon Kaçurreli. Duket se fëmijt u ndanë shum mâ keq, gjâ që, momentalisht, ndoshta âsht edhe mâ mirë, sepse Pjetri, i cili do të jetë faktori vendimtar në fund, papritmas ndryshon rezultatin e betejës. Dora e hekurtë e Grremçit turbullon ujët rreth tij, e kundërshtarët, kur vërejnë këtê, ikin si peshqit. Vetëm njani ka guxim të madh t'i afrohet Grremçit. Quhet Pjetër Pan. Për çudi, këta nuk përleshen n'ujë. Gremçi hyp në shkamb, me pushue pak, kurse Pjetri po n'at ças hyp në tê nga ana tjetër. Shkambi âsht tash i lagtë dhe rrëshqet, si t'ishte top. Ata mezi hypin rrëshqanthi mbi tê. Papritmas ballafaqohen. PJETRI kërcëllit dhambët me gëzim dhe mendon me këcye mbi Grremçin, mirëpo shef se âsht në pozitë shum mâ të mirë, sepse gjindet në pjesën mâ të naltë të shkambit. Prandej, pret që shanset të barazohen. GRREMÇI kuptoi qëllimin e tij, prandej

dy herë hezitoi me grremç kah ai, me qellim që ta shkyejë. Nuk mbërrijti me e kapë. Por, Pjetri nuk mund të durojë kurr luftë të pandershme, prandej, i habitun, bie prej shkambit n'ujë. Krokodili, ora e të cilit nuk trokitte gjatë luftës, hapi fulqijt dhe përpak sharroi në to Grremçi. Shtaza e përcuell Grremçin deri te toka. Në lagunë mbretnon tash qetsija. Ndëgjohet vetëm rrahja e valëve në shkamb, e cila zhduket ngadalë nën sipërfaqen e ujit. Çfaqet barka, e në të dy fëmij, kurse të tjerët, megjithse të plagosun, hypin në të. Bërtasin „Pjetër!" ... „Vendi!" ... — por përgjegjja nuk ndëgjohet.)

THEPI: Sigurisht shkuen not në shtëpi.

XHONI: Ose kanë fluturue.

BINJAKU I PARË: Ashtu âsht. Ejani! I thërrasim rrugës.

(Barka e ngarkueme zhduket. Këto zemra të reja do të pëlcitshin prej ankthit, sikur të dijshin në çfarë rreziku gjinden Vendi dhe komandanti i tyne. Tue u largue barka, ndëgjojmë britmat „Pjetër — Vendi", të cilat bâhen gjithnji mâ të dobta dhe mâ të largta.

Në shkamb shifen tash dy silueta të vogla, të pakuna. Nji sirenë pat guxim me nxjerrë kryet prej uji dhe me duer të shtrimë shtyn Vendin n'ujë, me e mbytë. Në çastin e fundit, Vendi vjen në vete).

VENDI: Pjetër!

(Ai çohet dhe shiqon rreth e përqark)

VENDI: Ku gjindemi kështu, Pjetër?

PJETRI: Në shkamb, por ky âsht tue u fundosë. Së shpejti do të na mbulojë uji. Ndëgjo!

(Ndëgjojnë rrahjen e valëve të pafrenueshme.)

VENDI: Detyrohemi me shkue.

PJETRI: Po.

VENDI: A po notojmë, apo të fluturojmë?

PJETRI: Vendi, a mund të notojsh ose të fluturojsh n'ishull pa mue?

VENDI: Po ti e din, Pjetër, se nuk mundem. Ende nuk kam mësue mirë.

PJETRI: Grremçi më plagosi dy herë. (Pjetri beson kësaj gjâje, madje dhe bindet se ndien dhimbje. Duert

i qëndrojnë zvarë) Nuk mundem as me notue, as me fluturue.

VENDI: Që të dy, pra, paskemi me u mbytë.

PJETRI: Shiqo si âsht tue ardhë uji!

(Mbulojnë syt me duer. Diçka si puthje e lehtë ledhaton fytyrën e Vendit.)

PJETRI: (nuk mërzitet fort për këtë punë) Ky âsht padyshim bishti i xhitës, të cilin e bamë për Majklin. A të kujtohet se e pat lëshue dhe i pat fluturue në ré. (shiqon qiellin dhe shef xhitën). Qe xhita! Le të çojë kjo. (zë bishtin e xhitës dhe e tërheq, por edhe xhita luen me bisht pohueshëm)

VENDI: Eja të shkojmë sëbashku.

PJETRI: Nuk mund të na çojë të dyve. Majkli dhe Kaçurreli provuen, por nuk patën sukses.

(Ajo e din shum mirë se xhita mund ta çojë edhe atë edhe Pjetrin, mbasi fëmijt i kishin besue sekretin se trupi i tij nuk ka peshë. Por, kjo nuk mund të flitet.)

VENDI: Nuk due me shkue pa ty. Po qesim short kush me mbetë.

PJETRI: Ti, si vajzë, kurrë! (Vendi mban bishtin në dorë, kurse xhita e tërheq nalt. Ajo i shtrin Pjetrit gojën, por ai e din se nuk guxojnë me bâ këtë) A je gati, Vendi?

(Xhita e çon Vendin dhe ajo zhduket kah laguna. Valët tashmâ stërpikin përmbi shkamb. Pjetri e din se do të fundoset së shpejti. Rrezet e zbehta të dritës përzihen me rét lundruese, kurse prej shpellave korale mbërrijnë tinguj me melodi tepër melankolike, që ndëgjohet rrallë në Moskthim. Këto janë sirenat e detit, të cilat thërrasin hanën me dalë. Në këtë çast frigohet madje edhe Pjetri, ndien se si i tërqethet trupi dhe dridhet, sikurse dridhet edhe krejt laguna. Dridhje të njimbasnjishme ndihen mbi lagunë, e pastaj nuk bahen me qinda. Mirëpo, Pjetri i ndien si nji të dridhun të zemrës së vet.)

PJETRI: (ndien rrahjen e zemrës së vet në gjoks, si t'ishte bâ mâ në fund fëmi prej mishi e gjaku) Me vdekë — kjo do të jetë aventurë tepër e madhe!

(Terri zhduket, e lagunën e ndriçon tash drita e hanës. Pjetri âsht ende në shkamb, por uji i vjen deri në gjûj.

Uji bjen çerdhen kah shkambi. Shpendi i cicëron diçka dhe, tue fluturue, largohet prej çerdhes. Pjetri, i cili kupton të folmen e shpendve, zbret në çerdhe, por më parë nxjerr prej saj dy ve dhe i ven në kapelën e Shalëgjatit, që rrinte varrë mbi hû. Uji e mer kapelën, e Pjetri nxjerr hunin dhe e përdor në vend të lopatës. Era e çon çerdhen kah mesi i detit. Pjetri desh këmishën, të cilën kishte harrue me e ndërrue tue u la, dhe e hap në vend të velave. Anija e tij e vogël ndërron drejtimin dhe na humbë prej shiqimit, lakuriq dhe triumfues. Shpendi kthehet dhe ulet në kapelë.)

AKTI IV

SHTËPIJA NËN TOKË

Njikohësisht shofim shtëpin nën tokë, në të cilën ndodhen fëmijt, dhe në pyllin përmbi shtëpin Hindianët. Poshtë, në shtëpi, darkojnë fëmijt me gryksi, e nalt, Hindianët, të mbuluem me batanije, janë gjujzue pranë stelës, tue ruejtë fëmijt nga sulmi i kusarëve. Vetë druni i zgavruem lidh këto dy pjesë të sqenës.

Në shtëpi âsht dyshemeja e dheut, e cila mund të gropohet lehtë, nëse âsht e nevojshme me zanë peshq: Prej hymjeve të shumta — në mur nuk ka shum vende të lira. Tryeza, rreth së cilës janë ulë fëmijt e humun, âsht e përbame prej nji dërrase të kapun për nji trung, që rritet gjithnji tue gjëmue, kështuqë dërrasa çohet ndërsa janë tue hangër ata, prandej ndonjiherë detyrohen me ndërpre darkën, për të shkurtue trungun. Në vend të karrikave përdorin kungujt ose këpurdhat e vërteta, të mëdha dhe laramane, si ajo që patën bâ për të mëshefë oxhakun e shtëpis së tyne. Aty gjindet edhe votra shum e madhe, të cilën mund ta veni të ndizet në cilëndo anë të dhomës, e përmbi të cilën Vendi i ka ngrehë litarët prej lëvorës së drûjve për t'i terë teshat. Në dhomë gjinden edhe shum cikrime tjera, që nuk nevojiten për kurrgjâ.

Shporta e vogël, e kapun nalt në mur, i shërben Majklit në vend të shtratit, edhe njikohsisht e mpron prej macës; mirëpo, nuk mund të dijmë ku flejnë të tjerët. Përmbrapa, ndërmjet dy trungjeve, gjindet nji gur për mprehje, e pranë tij âsht rrethue bukur nji vrimë në mur, e madhe sa kutija për kapela, të cilën e mbulon nji perde

lara-lara, kështuqë nuk mund të shifet ç'ka mrendë. Kjo âsht dhoma e Zilushës, e ndoshta âsht mâ mirë që nuk e shifni, sepse âsht stolisë aq bukur, me mbulesë të qindisun për mrekulli mbi shtrat, saqë nuk do të mund të mbajshin vedin pa marrë diçka me vete. Zilushja gjindet tash mrendë, gjâ që mund të vërehet në saje të dritës, e cila depërton nëpër vrima. Kjo âsht drita e saj personale, me të cilën ndriçon, dhe megjithse në dhomë ekziston puljeli (lusteri), ajo edhe vetë ndriçon dhomën e saj. Tash padyshim kalon kohën e vet të çmueshme, tue mendue cilin fustan me veshë: atê ngjyrë tymi apo të lulëmollës.

Këtu gjinden të gjithë fëmijt, përveç Pjetrit. Vendi âsht e ulun në krye të tryezës, e knaqun që e ndëgjojnë, por njikohësisht kujdeset si sillen fëmijt në tryezë: a i kanë brrylat larg tryezës, a mos po flasin dy vetë njikohësisht etj. Ajo ka të veshun rrobe romantike pylli, që i qepi vetë, dhe âsht e vetëdijshme se i kanë hije për fytyrë bathërat e kuqe në flokë. Pat shkue me i mbledhë qysh at mëngjes, kur mbërrijti n'ishull. Fëmijt kanë rrobe pitoreske, që janë qpikje e saj. Nëse këto rrobe ndonjiherë nuk u përgjigjen, faji nuk âsht i saj, por i tyne, sepse ata, nëse i veshin fare, gjithmonë i ndërrojnë rrobet ndër vedi. Majkli âsht në djepin e tij në mur. Binjaku i parë rri i zgjatun mbi nji karrikë të naltë, kurse në krye ka kapelën me zile, të cilën e bajnë budallët e pallatit, gjâ që âsht prap produkt i Vendit, por kësaj here jo i punuem aq bukur, sepse tash të gjithë dëshirojnë me u dukë kështu.

Sonte fëmijt mendojnë se janë tue darkue, sepse në tryezë nuk ka as gota, as kore buke, as lugë. Shpesh kanë pasë darka të tilla, e ndonjiherë i duen edhe këto njisoj si ato të vërtetat, të cilat përbâhen prej frytit të drunit të bukës, frytit të tapit[1]), patates s'ambël, mollave të vogla tropikale dhe bananeve të shtypuna të përzieme me kunguj. Ideja për darkën e mendueme nuk rrjedh prej Vendit. Ajo njimend u çudit kur erdhi e pá se Pjetri nuk din ç'janë gjellnat e vërteta, e madje as tash nuk âsht krejtsisht e sigurtë se ai me të vërtetë nuk ha, megjithse ai e ban këtê, me kënaqsi të madhe. Ai kërkon që darkat

[1]) Një lloj pleme tropikale. — Red.

e mendueme të hahen me apetit, dhe tash shofim shokët e tij se si përpiqen me krye sa mâ mirë urdhnin e tij.

VENDI: (tue i mbyllë veshët me duer sepse fëmijt llafosin me zâ) Qe-tsi! A e ke gotën të zbrazët, Picrrak?

PICRRAKU: (i cili nuk do ta thonte këtê, sikur ta kishte gotën e vërtetë në dorë) Nuk âsht krejtsisht e zbrazët, ju falem nderit.

THEPI: Nanë e dashtun, ky ende nuk ia nisi me pi . . .

PICRRAKU: (mezi kishte pritë rastin me u ankue) Ju lutem, Thepi po shtyhet.

(Xhoni çon dy gishta.)

VENDI: Çka don, Xhon?

XHONI: A guxoj me u ulë në karrikën e Pjetrit, mbasi ai nuk âsht këtu?

VENDI: Në karrikën e t'et? Natyrisht, nuk guxon.

XHONI: Po ai nuk âsht babë i ynë. Nuk dijti madje as me e tallë babën. Unë e mësova.

(Kjo âsht pandëgjesë.)

BINJAKU I DYTË: Padis Xhonin!

(Edhe Piskatsi i mirë çon dorën.)

PISKATSI: (i cili ka mendim tepër modest për vehten) A do të lejonte Majkli që të bâhem unë foshnje në vend të tij?

MAJKLI: Jo, nuk lejoj!

PISKATSI: A mundem, pra, me imitue budallën?

BINJAKU I PARË: (nga karrika e naltë) Jo. Shum vështirë âsht me qenë budallë.

PISKATSI: Mbasi nuk po më leni me u bâ diçka me randsi, a doni të ju tregoj disa trika?

TË GJITË: Jo.

PISKATSI: (kryeulun) Unë, pra, nuk po guxuekam me bâ kurrgjâ.

(Përsëri fillojnë me u ankue njani kundër tjetrit.)

PISKATSI: Ju lutem, Picrraku po kollet në tryezë.

KAÇURRELI: Bineqt po hanë prap banane.

PICRRAKU: Thepi po më shtynë.

THEPI: Nuk âsht e vërtetë, ky po më shtynë.

VENDI: O, zot, ndonjiherë po më duket se duhet me u lakmue vajzave që kanë mbetë pa martue!

MAJKLI: Vendi, unë jam shum i madh për djep.

VENDI: Ti je mâ i vogli. E djepi në shtëpi âsht shum gjâ e bukur. Ju të tjerët pastronie tryezën. (ajo ulet në kungullin pranë zjarmit dhe, ashtu sikurse ban çdo natë, arnon çorapët) Uh, në secilën themër — birë!

(Fëmijt pastrojnë tryezën me shpejtsi, lajnë pjatat e mendueme n'enë gjithashtu të mendueme dhe i rendisin n'ormanin që nuk ekziston. Në vend që të presin kambën e tryezës, ata e ndrydhin tash në tokë si ndonji harmonikë, dhe janë të gaçëm për lojë, së cilës i lëshohen me gëzim të madh.

Vemendjen tonë e tërheq tollovija e Hindianëve në pjesën e sipërme të sqenës. Deri atëherë, përveçë Leopardit, të gjithë ishin shtri n'ijë, të mbështjellun me batanije, dhe bajshin roje pranë stelës së vogël, tue krijue nji pamje memece, por shum pitoreske. Tash të gjithë çohen dhe bijnë përmbys para pamjes madhështore të kthimit fluturimthi të Pjetrit, i cili çfaqet prej pyllit me pushkë dhe me torbë gjuetarësh. Kjo nuk âsht pushë në plotëkuptimin e fjalës. Ai bredh shpesh me këthough pushkë, e kur kthehet, aspak nuk jeni të sigurtë a thue ka përjetue ndonji aventurë, apo jo. Ndonjiherë harron krejtsisht çka ka bâ, kështuqë asnji fjalë nuk thot për tê, e sikur të kalojshit nepër pyll, do të gjejshit shtâzë të vrame. Ndonjiherë tjetër, bie fjala, krenohet pamasë me gjahun e tij, e asnji gjurmë gjahu i vramë. Herë-herë kthehet në shtëpi me fytyrë të gërvishtun dhe i tregon Vendit se si në nji darsëm zanash e kanë sulmue shkurtabiqët, sepse i ka ngucë. Megjithse ndëgjonte njerzishëm, ajo asnjiherë nuk mund të thonte se âsht e sigurtë për ato që ndëgjonte. Mirëpo, Pjetri âsht e vetmja krijesë, e cila âsht e informueme për çdogjâ që ndodh n'ishull.)

PJETRI: I Bardhi Babë i Madh âsht i lumtun që trimat e fisit Pakanini mprojnë kasollën e tij prej kusarëve.

LILI: I Bardhi Babë i Madh më shpëtoi mue prej kusarëve. Unë tash miku i tij i madh. Mos lejo kusarët plagosin atê.

TRIMAT: I, i, o!

LILI: Tigresha Lili foli.

LEOPARDI: Llulla, Llulla! I famshmi I madhi Leopard i vogël foli.

PJETRI: Mirë âsht. I famshmi I madhi Leopard i vogël foli.

(Zani i tij duket si të thonte „Heshtni", gjâ që nuk ndryshon fortë prej mënyrës se si prîjsat e vërtetë i drejtohen të nënshtruemve të tyne besnik. Pjetri zbret nepër drunin e tij. Vendi e ndëgjon e para.)

VENDI: Fëmij, po ndëgjoj hapat e babës. Ai ka qejf që ta pritni në derë.

(Pjetri hjedh arrat e imagjinueme mes tyne dhe shiqon me kujdes se si i hanë me kënaqsi.)

VENDI: Pjetër, ti prap po i prish fëmijt! Sa herë të kamë thanë!

XHONI: (i cili tashmâ do të tregonte se nuk beson që s'âsht frigacak) A gjuejte gjâ, Pjetër?

PJETRI: Dy tigresha dhe nji kusar.

XHONI: (rrept) Ku janë krenët e tyne.

PJETRI: (tue mrrolë vetullat e tij të vogla) Në torbë.

XHONI: (nuk thot që s'janë, përmbahet.)

VENDI: (tue shique torbën) Sa të mrekullueshme! (ajo tashmâ din si duhet me u sjellë.)

BINJAKU I PARË: Nanë, duem me luejtë.

VENDI: Jeni bâ burra e doni me luejtë!

PICRRAKU: Mirëpo, sonte âsht e shtunë.

(Ata qyshkur e kanë humbë ndjenjën e kohës, mirëpo saherë çuen që t'u lejohet diçka, thonë se âsht e shtunë në mbramje, dhe ajo u lejon.)

VENDI: Po, vërtet, sonte âsht e shtunë. Apo jo, Pjetër? (ai rrudh krahët pa interesim) Mâ së pari vishni rrobet e fjetjes.

(Ata zhduken në vrimat e ndryshme të murit, kurse Pjetri e Vendi, e cila harrnon gjithnji, mbesin vetëm pranë zjarmit, kështuqë u ngjajnë prindëve të njimendët, të cilët e kalojnë mbramjen ngat votrës. Ajo e thekson këtê edhe mâ fort, tue këndue vargun e kangës „Xhon Anderson, i imi Xho", që nuk ndikon në Pjetrin ashtu si do të dëshironte ajo. Vendi e don tepër, por ndjen se ai nuk e don mjaft, prandej ngurohet, si të dinte qysh përpara përgjegjen e pyetjes së saj.)

VENDI: Çka ke, Pjetër?

PJETRI: (friguem) Na vetëm po shtihemi, apo jo, se unë jam babë i tyne?

VENDI: (kryeulun) Po, po. (Pa marrë parasysh si do ta marrë këtê ajo, Pjetri shfryn në shêj lehtsimi). Mirëpo, këta janë tanët, Pjetër. Të tut dhe të mijt.

PJETRI: (këtê vetëm e interesojnë faktet, prandej dëshiron me i dijtë) Por, jo në të vërtetë.

VENDI: Nëqoftëse nuk don ti, atëherë nuk janë.

PJETRI: Nuk due.

VENDI: (din se nuk duhet ta pyesi, por nuk mund të përmbahet) A je tue ndie gjâ ndaj meje, Pjetër?

PJETRI: (si nxansi në shkollë) Po ndiej si të kisha nanë të vërtetë, Vendi.

VENDI: (kthehet anash) Kështu mendojsha edhe unë.

PJETRI: Ti je aq e çudiçme. Njisoj si tigresha Lili. Edhe ajo dëshiron të më jetë diçka, por, thot, nuk dëshiron të më jetë nanë.

VENDI: (me buzëqeshje) Natyrisht, nuk dëshiron.

PJETRI: E pse nuk dëshiron?

VENDI: S'âsht e njerzishme që vajza të thot këtê.

(Në mënyrë diskrete hapet perdja në dhomën e zanës. Duket Zilushja, e cila padyshim kishte përgjue, sepse i bie ziles në mënyrë tallse).

PJETRI: (me nervozitet) Zilushja sigurisht dëshiron të më bahet nanë.

(ZILUSHJA duket si t'i përgjegjej „Ti, gomar i madh")

VENDI: (e cila tashmâ kupton pak gjuhën e zanave) Edhe unë mendoj kështu!

(Ardhja e fëmijve në rrobe të fjetjes i kujton Vendit detyrat e saja shtëpijake. Do t'i rreshtojë fëmijt mirë dhe do t'i kontrollojë a janë të pastër për fjetje. Vetëm ai që âsht i pastër mund të kalojë. Picrraku âsht mâ i ndyti.

Ma në fund i shofim tue shkue me fjetë. Shtrati, i cili ditën ndodhet në mur, tash âsht nxjerrë dhe âsht vû në dysheme. Megjithse mjaft i madh, ai prap nuk âsht aq i gjanë sa me i zanë gjithë këta fëmij. Mu për këtë arsye, Vendi caktoi rregullin se gjatë fjetjes asnji fëmi nuk guxon me u rrotullue për qejf të vet, por këte duhen me bâ të gjithë përnjiherë, mbas shejit të dhanun.

Binjaku i parë âsht mâ elastiku dhe këcen në shtrat, nëpër shtrat dhe përtej shtratit. Ata që nuk janë aq të shkathtë i gjuhen me jastekë. Mandej ngulin kambë që Vendi t'u tregojë përralla.)

THEPI: Hajde na trego, na trego. Na premtove se do të na tregojsh posa të biem me fjetë!

VENDI: (me të rreptë) Sa po shof unë, ju ende nuk jeni në shtrat.

(Me të shpejtë hypin në shtrat dhe i shofim tue ra, të rreshtuem si sardinet).

VENDI: (tue ngrehë karrikën e vet) Mirë, pra. Na ishte nji herë nji zotni...

KAÇURRELI: Pse po tregon prrallë për zotnin, e jo për zojën?

THEPI: Unë dëshiroj të na tregojsh ndonji prrallë për miun e bardhë.

VENDI: Qetsi ju atje! Na ishte edhe nji zojë. Ai quhej Darling, e ajo zoja Darling.

XHONI: Unë i njof!

MAJKLI: (të cilit i kishin lejue t'afrohet) Edhe unë i njof.

VENDI: Ata kanë qenë burrë e grue. Dhe, — çka mendoni që kanë pasë?

THEPI: Mij të bardhë.

VENDI: Jo, kanë pasë tre fëmij. Por, edhe mijt janë fëmij. Të gjitha sendet mund të jenë fëmij. Nejse, këta tre fëmij kishin nji mandeshë besnike, që quhej Dadë.

MAJKLI: (tue shfrý) Sa emën i çudiçëm!

VENDI: Mirëpo, zotni Darlingu (ngurret) — e ndoshta edhe zoja Darling? — u idhnuen në tê dhe e lidhën me vargoj n'oborr. Mandej të tre fëmijt e tyne fluturuen. Shkuen në tokën Moskthim, ku gjinden fëmijt e humbun.

KAÇURRELI: Ma preu mendja se do të veprojnë kështu. Nuk dij si, por njimend mendova se do të fluturojnë.

PISKATSI: O, Vendi, a ishte atje ndonji fëmi i humbun, që quhet Piskatës?

VENDI: Natyrisht.

PISKATSI: (pamasë i gëzuem) Unë, pra, qenkam në prrallë! Thep, unë paskam hy në prrallë!

PJETRI: (i cili afër votrës gëdhend me brisk nji fyell, ka vendosë me e lanë të tregojë prrallën deri në fund, megjithse nuk âsht tue i pëlqye aspak) Mos bani zhurmë!

VENDI: (tue ndie kënaqsi në bukurin e pozitës së saj të tashme, por pa aspak të brem ndërgjegje) Merrni me mend sa do të kenë vuejtë prindët fatkeq, kur u kanë

fluturue të gjithë fëmijt. Merrni me mend sa do të ketë vuejtë nana, kur i ka pá shtretnit e thatë.

(Ata që ishin pa zemër, gëzoheshin.)

BINJAKU I PARË: (hareshëm) Po më vjen shum keq.

VENDI: Mirëpo, heroina e prallës e dinte se nana e saj do t'i mbajë dritaret kurdoherë të hapuna, që t'i kthehen fëmijt. Kështu ata disa vjet kaluen nji jetë shum të lumtun në tokën Moskthim.

(Mâ në fund edhe Pjetri interesohet.)

BINJAKU I PARË: A janë kthye ndonjiherë?

VENDI: (me vetëkënaqsi) Tash do të ndëgjoni çka ka ndodhë mâ vonë. Vjetët kaluen. Çka mendoni, kush mund të jetë ajo damë elengate, moshe të pacaktueme, që zbret në stacionin e Londrës?

(Kurreshtja âsht gjithnji mâ e madhe.)

THEPI: Të lutemi, Vendi, na thuej kush âsht ajo!

VENDI: (me krenari) Ndoshta âsht, por s'âsht — megjithatê po, ajo âsht Vendi flokëkaltërt!

PISKATSI: Sa mirë po më vjen!

VENDI: Po kush janë ata dy të rij krenarë, që e përcjellin? A mos janë Xhoni e Majkli? Po. (Majkli krenohet) „Majkël, Xhoni, shiqoni" — u thot ajo, tue tregue në drejtim të shtëpis së tyne — „dritarja âsht e hapun ende". Mandej ata fluturojnë te prindët e vet të dashtun. Nuk mund të përshkruhet ai takim i lumtun, me të cilin mbaron prralla. (Triumfin e saj e prish dënesja e Pjetrit, dhe ajo vrapon te ai) Çka ke, Pjetër? (mendon se i dhemb barku) Ku po të dhemb.

PJETRI: Kurrgjâ nuk po më dhemb, Vendi. Nanat nuk janë kështu si po tregon ti. Edhe unë kam mendue, si ti, se nana do të ma len dritaren të hapun. Prandej qëndrova këtu kaq shum. Mirëpo, kur u ktheva në shtëpi, dritarja ishte e mbyllun. Nana më kishte harrue, kurse nji fëmi tjetër flente në shtratin tim.

(Të gjithë mbetën pa gojë).

XHONI: Vendi, eja të shkojmë në shtëpi.

VENDI: Pjetër, a je i sigurtë se të gjitha nanat veprojnë ashtu?

PJETRI: Po.

VENDI: Xhon, Majkël! (ajo i afron këta afër vehtes)

BINJAKU I PARE: (i friguem) A po don me na lanë, Vendi?

VENDI: Detyrohem.

THEPI: Por, mos sonte.

VENDI: Duhet të nisem menjiherë. Ndoshta nana na ka harrue krejt, qyshsekur jemi këtu. Pjetër, a po na i ban gati të gjitha për rrugë?

(Ajo e pyet me nji ton grueje, e cila âsht e vendosun me mbrërrijtë atê që dëshiron.)

PJETRI: (me ftoftsi) Mbasi po dëshiron ...

(Ai hyp nepër drunin e tij, për t'urdhnue Hindianët. Fëmijt e humbun tubohen me kërcnim rreth Vendit.)

KAÇURRELI: Nuk lejojmë që të shkoni!

VENDI: (si femna, e cila në situatë të vështirë kërkon ndihmë prej mashkullit, pej të cilit në të vërtetë nuk pret shum) Piskatës, besoj se ti je me mue.

PISKATSI: (i cili do të sakrifikonte edhe jetën për tê) Unë njimend jam Pisaktës, prandej askush nuk çan kryet për mue. Por, edhe nëqoftëse ndokush provon me u sjellë keq ndaj Vendit, nuk kalon mirë, ta dijë.

(Pjetri kthehet.)

PJETRI: (gëzueshëm) Vendi, u thashë trimave që të ju përcjellin nepër pyll... E Zilushja do të ju çojë mandej përtej detit.

(Xingrima e hollë prej dhomës në mur si të donte me thanë „dhe të ju mbysi në det".)

THEPI: (tue prekë perden, që âsht e ndalueme me e hapë) Zilushe, duhet të çohesh e të nisesh për rrugë me Vendin. (syt i shëndrisin) Po thot se nuk don me shkue!

PJETRI: (tue shkue kah dhoma e Zilushes) Zilushe, nëqoftëse nuk çohesh dhe nuk vishesh menjiherë... Qe, po çohet!

VENDI: (e pikllueme që duhet të ndahen) Fëmij të dashtun, sikur të vijshit të gjithë me ne, unë do ta bindsha babën e nanën që të ju përvetsojnë.

(Të gjithë gëzohen, jo pse kanë mallë për prindë, por pse i entuziazmon çdo gjâ e re.)

THEPI: T thue na pranojnë të gjithve?

VENDI: (menjiherë e zgjidh problemin) Po si. Duhet vetëm të shtojmë disa shtretën në sallon. E n'ato dit kur vijnë mysafirët, i mëshefim me paravane.

(Krejt situata tash mvaret prej fjalëve të Pjetrit.)

TË GJITHË: Pjetër, a mund të nisemi edhe na?

PJETRI: (natyrisht, tue krye fyellin e vet) Mundeni.

(Ata vrapojnë me u bâ gati për rrugë.)

VENDI: (me përkdhelje) Shko, Pjetër, vishu.

PJETRI: (Këcen nepër dhomë, tue i ra me fyell nji kange zanash.) Nuk vij me ju, Vendi.

VENDI: Duhet pa tjetër të nisesh, Pjetër.

PJETRI: Jo!

(Fëmijt e humbun ngarendin hareshëm. Secili prej tyne mban nga nji shkop, në të cilin kanë kapë mbështjellset.)

VENDI: Pjetri nuk po don me ardhë me ne!

(Të gjithë janë të habitun)

XHONI: (madje edhe këtij i dhimbet) Pjetri nuk dashka me ardhë me ne?!

PISKATSI: (i dëshpruem) Pse, Pjetër?

PJETRI: (i bie fyellit gjithnji mâ fort) Due të jem gjithmonë i vogël dhe të jetoj pa halle.

(Të gjithë fillojnë me u frigue, kur u shkon ndërmend se mund të gabojnë pse po nisen.)

PJETRI: Nejse, nejse, veç mos qani e mos klithni. (cinikisht) Besoj se do t'i dueni nanat tueja! A je gati, Zilushe? E, tash priju.

(Vetëm Zilushja vrapoi menjiherë drunit përpjetë. Përjashta menjiherë thyhen klithjet dhe vringllima e armëve. Megjithse nuk shofin, fëmijt e dijnë se Grremçi me njerzit e vet kanë sulmue Hindianët. Të habitun, gojëhapët, fëmijt i luten Pjetrit. Ai âsht tashmâ gati për luftë, me shpatë në dorë, po me at shpatë me të cilën e pat zhdukë Barbikjuin. Prej syve i shkëlqen nji flakë luftarake.

Gjakderdhjen që nuk e shofin fëmijt — e shofim na. Grremçi ka shkelë poshtërsisht marrëveshjen luftarake me Hindianët, simbas së cilës Lëkurëkuqët duhet të sulmojshin të parët, dhe në mëngjes. Ata e kanë dijtë se kusarët janë tue u përvjedhë, sepse qysh në mbramje ndëgjuen kërcitjen e gishtave të kusarit Smi, e pararojet e tyne u zhdukën përgjithmonë në shkurra, si nji kokërr rane në ranishten e detit. Me orë të tana imitojshin ka-

ngën e vetmueme të kojotit[1]). Nuk ua kishte pre mendja se Grremçi do të përdori ndonji dredhi, por, mjerisht, kishin besue se njeriu i bardhë do të sillej burrnisht dhe do të presi me e sulmue në mëngjes, kur âsht fuqija e tij mâ e dobët. Grremçi i trulloi krejtsisht, kështuqë njeriu, edhe kundër dëshirës së vet, nuk mund të mos adhurojë këtë kokë, që shestoi nji plan kaq dinak dhe gjenialitetin me të cilin e realizoi. Sikur trimat lëkurëkuq t'ishin zgjue menjiherë, padyshim do të kishin pasë kohë ende me u heq rrashtat kusarëve, mirëpo, tradita e rracës së tyne nuk i la, sepse ajo nuk u lejon që në pranin e të bardhëve të shprehin halbin. Për do kohë qëndrojnë ende të shtrimë, pa lëvizë asnji pjesë të trupit, si të vinte anmiku i thirrun prej tyne. Kështu u vranë djemt mâ të mirë të fisit Pikanini. Mirëpo, vllaznit e tyne u muerën hakun, sepse përveç Ukut të Ligshtë u vra Alf Meisni dhe Kanarini i Verdhë, ndërsa prej kusarëve u vranë në luftë Gilmuri i Zi dhe Alan Herbi, ai i njajti Herb, i cili përmendet ende se si me kapitenin e anijes „Kamxhiku," në Manaos, luejti me topa druni në krye të vet. Çej Terlin, që qeshte me gojë të shëmtuet (mbasi nuk kishte mâ të mirë), e vrau me tomahokë Leopardi, i cili, bashkë me Tigreshën Lili dhe me shokët tjerë, që mbetën gjallë, mbërrijtën me shpëtue nga kjo betejë e përgjakshme.

Sulmi zhvillohet shum shpejt, si të kishte frŷ nji stuhi e madhe. Triumfuesit pastrojnë jataganët e tyne dhe për së kiti, si dhelpnat, shiqojnë prijsin e tyne. Ai, si gjithmonë, nuk âsht i pranishëm as shpirtnisht as fizikisht. U jep shêj që të zbresin vrimëve të drujve, sepse âsht i bindun që Pjetri ndodhet atje. Mbasi i zhduki bletët, don me mbledhë edhe mjaltin. Pjetër Pani e ban të çmendet këtë njeri. Kokorisja e tij e shqetson Grremçin si ndonji mushkojë e mërziçme. Nëse keni shique ndonjiherë luanin në kafaz, se si e përzen pa sukses zogun, atëherë mund të kuptoni si e ndien veten Grremçi, tue vrapue gjithmonë mbas Pjetrit. Kusarët provojnë me krye urdhnin e kapitenit të tyne, mirëpo vrimat e drujve janë shum të vogla për ta. Madje as Grremçi nuk mbërrin me

---

[1]) Nji lloj i ukut të zi, shum i vogël, që jeton në preriet e pjesës përendimore t'Amerikës veriore. — Red.

i shtŷ me grremç nepër vrima. I afrohet vrimës së nji druni dhe përgjon.)

PJETRI: (i pakujdesshëm) E pat!

VENDI: Kush fitoi?

PJETRI: Pëst! Nëqoftëse kanë fitue Hindianët, ata do t'u bijnë tupanave. Kështu e shpallin ata fitoren e vet.

(Grremçi lëpin buzët dhe Smiut, i cili âsht ulë në tupan, i jep shêj me çue tupanin. Mandej i bie me grremç dhe përgjon çka ndodhë posht.)

PISKATSI: A po i ndëgjoni tupanat?!

PJETRI: (tue shti shpatën në kllef) Hindianët paskan fitue.

(Brohoritjet e hareshme nën tokë ndikojnë si ndonji muzikë e kandshme në zemrat e këqija përmbi ta.)

PJETRI: Tash jeni të sigurtë, Vendi. Lamtumirë, shokë! (Pjetri vazhdon me u marrë me fyllin e vet.)

VENDI: Pjetër, mos harro me i ndërrue pantollët.

PJETRI: Aha, animirë!

VENDI: Kjo âsht medicina jote.

(Ajo qet diçka në guacën tejpase dhe e ven në raftin mes dy drujve. Ai âsht uj i zakonshëm, por ajo e qet nganji pikë si t'ishte ndonji pije mâ e rrezikshme.)

PJETRI: S'harroj, jo.

VENDI: Pjetër, çka të kam unë ty?

PJETRI: (nepërmjet fyllit) Djalë.

VENDI: Lamtumirë, pra!

Udhtarët nisën për rrugë as pa andrue çfarë urdhni të mëshefitë kishte dhanë Grremçi. Ka vû nga nji njeri pranë secilës vrimë druni, kurse nji varg të tanë njerzish i ka rreshtue ndërmjet drujve dhe shtëpis së vogël. Kur dalin fëmijt prej vrimave të drujve, kusarët i kapin menjiherë dhe, të lidhun, i hedhin njani tjetrit, si t'ishin topa pamuku, derisa s'i fusin të gjithë në shtëpizë. Vetëm me Vendin nuk u sjellën kështu. Atê e çon Grremçi para duersh në shtëpi. Megjithse përpiqet me qenë i sjellshëm, Grremçi âsht neveritës! U jep shêj qejve të vet me u nisë.

Ata tërheqin nepër pyll stelën e tyne bashk me banorët e saj. Kusarët këndojnë kangën e tyne të paturpshme. Prej oxhakut të stelës dalin ré të çudiçme, si mos të dijshin si duhet të sjellën në këtë çast kritik. Grremçi dhe Pjetri mbetën tash vetëm në sqenë. Posht — Pjetri âsht shtri në shtrat dhe flen pa armë ngat vetes: nalt — Grremçi i armatosun deri në dhambë shiqon pa bâ zhurmë nepër të cilin dru do të mundte me zbritë shpirti i tij antipatik te Pjetri. Por, kjo gjâ mos t'ju frigojë shum, sepse kjo âsht po ajo situatë, të cilën do ta zgjedhte edhe vetë Pjetri, sikur të mvarej prej tij. Pjetrit i ka ra nji dorë andej skajit të shtratit, kurse kambën e ka të mbledhun, e gojën gjysëm të hapun, kështuqë shifen dhambët e tij të vogjël argjendi. Ai andrron dhe në gjum përzen fëmin, i cili nuk ka ardhë këtu kurrë as që ka ekzistue ndonjiherë: të vetmin fëmi që ishte në gjendje me e mundë.

Grremçi gjeti drunin. Ky ishte druni i çamë, të cilin e çfrytzonte Picrraku, sepse e kishte bâ shprehi me pi shum ujë në ditët e nxehta dhe fryhej aq shum, kështuqë detyrohej me e zgjanue vrimën tinëz, për të mujtë me hy dhe me dalë mâ lehtë stelës prej druni. Kusarit i shkon për dore me mundim të madh me depërtue nëpër drûj. Fytyra e tij shifet në vrimën e poshtme të drunit, dhe zverdhet prej ankthit kur shef fëmin tue fjetë. A thue do ta zbusi dhimbsunija këtë shpirt t'errtë? Me shpirt, nuk âsht krejtsisht njeri i keq. Grremçi ka në kabinën e tij „Kolekcionin", të cilin e lexojmë na aq me andje, e madje as fyellit nuk i bie aq keq. Ajo që nuk e len tash të qetë, âsht parandjenja se nuk do të ketë sukses, parandjenja që lindi në tê, kur pá buzëqeshjen e qetë në fytyrën e fëmis së fjetun, të cilin nuk mundte me e kapë, sepse mbeti mbrenda në dru. Jo fort larg tij, Grremçi vëren guacën me medicinë. Në këtë pije, të cilën ia kishte lanë Vendi me e pi, ai qiti pesë pika langu helmues, që i pat mbledhë, kur i lotoi syni i përgjakun. Shprehja e fytyrës së Pjetrit tregon se âsht tue ndodhë diçka e mrekullueshme me tê n'andërr. Si krymbi, Grremçi u tërhoq nepër dru dhe

doli jashtë. Mbështolli pelerinën rreth vetes, si të donte me u mëshefë në natën e errtë, prej së cilës âsht shum mâ i zi. I mërzitun, përvidhet në drejtim të lagunës.

Hanku i dritës fluturon me shpejtsi rrëfeje pranë tij dhe me nxitim, si shigjeta, lëshohet nepër drunin mâ t'afërt, tue kërkue Pjetrin, vetëm Pjetrin. Zilushja âsht e lumtun kur e gjen të gjallë, dhe nuk mërzitet për të tjerët.

PJETRI: (tue u zgjue) Kush âsht? (Zilushja i tregon, me nji fjali të gjatë pa asnji shêj interpunkcioni, ç'ka ndodhë)—Si, Lëkurëkuqët janë mundë? Kusarët e kanë zanë rob Vendin dhe fëmijt! Do ta liroj, s'e la pa e lirue! (kap shpatën e vet, mandej vrapon te guri për mprefje dhe e mprehë. Zilushja i afrohet guacës dhe ban alarm) Po ajo âsht medicina ime. E helmueme? Kush mund ta ketë helmue. I kam premtue Vendit se do ta pi, dhe tash e pi, sa ta mprehi shpatën. (Zilushja vëren se medicina âsht e kuqe dhe i kujtohet syni i përgjakun i kusarit. Në çastin kur Pjetri shtrin dorën me kapë medicinën, ajo ban sakrificë shum të madhe dhe e pin përnjiherë medicinën) Pse, Zilushe, e pive medicinën?! (ajo në mënyrë të çudicme sillet si pezull nëpër dhomë, tue iu përgjegjë me nji zâ të hollë) Medicina ka qenë e helmueme, e ti e pive për të më shpëtue jetën! Zilushe, e dashtun Zilushe, ti po vdes?

(Kurr deri atëherë nuk e kishte thirrë e dashtuna Zilushe, prandej ajo gëzohet për nji çast. Zbret në krahun e tij dhe e puth në mjekërr, tue i pëshpëritë „Ti, gomar i madh", mandej rrëxohet në shtratin e vet të vogël. Drita, me të cilën ndriçon dhomëzën e vet, vezullon kobshëm. Pjetri âsht gjûjëzue para vrimës në mur.)

PJETRI: Drita e saj âsht gjithnji mâ e dobët, e nëqoftëse shqymet domethanë se ka vdekë! Zanin e ka aq të qetë. Mezi po kuptoj ç'âsht tue më folë. Po thot — po thot se mund të shëndoshet, sikur fëmijt të fillojshin me u besue zanave! (ai çohet dhe i shtrin duert, as vet nuk din kujt, ndoshta fëmijve, të cilëve nuk u takon mâ) A u besoni, fëmij, zanave? Thueni shpejt, a u besoni! Nëse u

besoni, duertrokitni! (shumica duertrokisin, disa fishkllojnë e disa nuk duertrokisin. Padyshim në këtë çast shum Dada kanë vrapue në dhomat e fëmijve, me pa a thue ç'âsht tue ndodhë. Mirëpo — Zilushja shpëtoi) O, ju falem nderit, fëmij të dashtun! Eja tash shpejt, të shpëtojmë Vendin!

(Zilushja âsht prap e hareshme, e rreptë dhe e parahatshme si karkaleci, tue mos mendue asnjiherë për ata që i shpëtuen jetën. Si prej topi, Pjetri vrapoi nepër dru. Në krye ka vetëm nji mendim: „Këtë herë njani prej nesh duhet me u zhdukë — Grremçi ose unë!" I gëzohet kësaj. Së shpejti u bie në gjurmë, sepse rét prej shtëpije janë ndalë aty-këtu, tue i tregue rrugën kah janë dërgue fëmijt. Pjetri fluturon.)

AKTI V

Sqena 1

N'ANIJEN E KUSARËVE

Për këtë sqenë janë të nevojshme këto udhëzime teknike[1]): — 1. Aparatin regulativ për reflektorin e verdhë vene në 80. Çfrytzoje por tallin e verdhë. N'anijje janë të ndezun tre fenerë. Reflektor âsht nji lozhë (fronti). Me dritë të verdhë e të mbyllët ndriçoje rikvandin. Reflektori i lozhës së dytë me dritë të verdhë e të mbyllët kuvertën e sipërme. Reflektori i shkallëve të nalta mbas kabinës së kapitenit ndriçon rikvandin. Lëshoje dritën e verdhë të mbyllët. Kujdes fillon. Dërrasa âsht gati. Thirre Grremçin.

Në dritën e çudiçme, të cilën e përshkruem sipër, shofim ç'âsht tue ndodhë në kuvertën e „Roxherit Gazmendës", që shkel ujin shum thellë dhe në dyrekun e të cilit valon flamuri me krye të vdekuni. S'ka nevojë me thirrë Grremçin, sepse ai gjindet edhe vetë këtu, e asnji kusar i anijes nuk ka guxim me e thirrë. Shumica prej tyne janë tue pi tash poshtë nën kuvertë, dhe vetëm Mulinsi mund të shifet te timoni, se si me nji kapotë krahëve, që gjindet n'anije, shiqon me dyrbi shkambijt e mëdhej që rrethojnë lagunën. Nji kujdes kaq i madh âsht i panevojshëm, sepse aftsija e detarëve âsht e njoftun lârg, prandej gjithkush eviton takimin me ta.

Prej kabinës së Grremçit në pjesën e mbrapme t'anijes paraqitet Shalëgjati dhe mbështetet në pahi, tue shique në qetsi ujin e turbulltë. Ai âsht kokë tullac dhe sigu-

[1]) Udhëzime për teknikët teatralë. — Red.

risht i kujtohet me dhimbje kapelja e tij, të cilën e shef ende në mend tue notue n'ujët e lagunës, e mbi të shpendin e madh. Nji kusar i zi flen në kuvertë, mirëpo edhe në gjum pa dijtë skajohet para Grremçit, kur i afrohet ky. Në kët natë të mërzicme ndëgjohet vetëm ushtima e maqinës qepse, në të cilën punon Smiu, gjâ që na kujton nji atmosferë shtëpijake.

Grremçi herë mbështetet në dyrek t'anijes, herë bredh nepër kuvertë me dy cigare në gojë. Tue dijtë sa âsht i bindun që e ka largue Pjetrin mâ në fund prej rrugës së vet, na (të cilët e dijmë se sa krijesë mendjekotë âsht njeriu) nuk do të habiteshim edhe sikur ta shofim se si rritet prej lumtunis e gëzimit. Mirëpo, s'âsht ashtu. Ai edhe tash s'âsht i qetë, prandej i ngul syt pajada dhe topitshëm në gjanat e dashtuna: në kumonën e anijes ose në Tomin e Madh. Parandien se të gjitha këto do të jenë së shpejti të hueja. A thue se mallkimi i tmershëm i Pjetrit „Grremçi ose unë" kishte mbërrijtë mâ n'anije.

GRREMÇI: (tue folë me vetëvehten) Sa e qetë âsht nata. Askund krijesë e gjallë. Fëmijt nepër shtëpija tash flejnë. Në buzë kanë gjurmat e çokollatave, të cilat i kanë hangër para fjetjes, kurse thërmit që kanë mbetë nëpër faqe i mbledhin tash me gjuhën e tyne. E si duken fëmijt që gjinden tash në këtë anije? Le të zhduken për mue, por çasti i triumfit tim erdhi! (ndien kënaqsi për suksesin e tij, prandej triumfalisht luen, mirëpo çudiçëm, jo si zakonisht) Megjithatê njifarë ndjenje e çudiçme më shtyn që t'i mbaj vetëvehtes fjalimin e përmortshëm, sepse ndoshta nuk do të kem kohë për këtê kur të jem tue vdekë. Të gjithë të vdekshmit më kanë zili. Ndoshta kishte qenë mâ mirë sikur mos ta kisha dëshirue kaq shum famën? O, famë, famë! Ti shkëlqim i padobishëm, çka do të ndodhte sikur... (Smiu, i kapluem me punë në maqin, shkyen nji copë pëlhure, gjâ që prish qetsin e natës, kështuqë Grremçi i vetmuem mendon për nji çast se u grisën rrobet e tij) Asnji fëmi nuk më don. Kam ndëgjue se si fëmijt dëshirojnë me luejtë lojën Pjetër Pan dhe se mâ i fuqishmi ndër ta dëshiron të jetë gjithmonë Pjetër. Ata mâ shum dëshirojnë të jenë binjakë, se sa Grremç. Foshnjen e shtyjnë me u bâ Grremç. Foshnjen! Kjo më dhemb. (ai shiqon timonierin e tij t'aftë) Flitet se fëmijt duen Smiun.

Para nji ore pash se si i lejonte mâ të riut prej tyne me vû syzat e tij. E Smiu tronditet tepër, ai s'âsht kusar konsekuent. Asht i lumtun që mendojnë se ata ia kanë frigën. Si t'i tregoj se ata e kanë në qejf? Jo, as soda e bukës nuk do ta këthjellte aq... (shkymja e përsëritun e pëlhurës e shqetson dhe ai i afrohet Shalëgjatit, i cili e shoqnon mandej nepër anije, për ta bindë se çdo gjâ âsht në rregull. Fundi i fjalimit të tij humbet përgjithmonë, dhe na nuk do të dijmë kurr çka ka dashtë me thanë mâ, sepse e ndërpreu tingllima e kumonës, mbas së cilës dalin në kuvertë detarët e dejun. Grremçi i shiqon prej timonit se si luejnë, dhe kjo e zemron aq fort, saqë nuk mundet me durue mâ) Qetsi, hê qej, ose ju gjuejta me spirancë. (zbret deri te vozgat, mbi të cilat luejnë letra detarët. Ata ulin kryet si qejt e rrahun) A janë të lidhun robët me pranga, që të mos munden me fluturue?

JUKSI: Siurdhnoni, kapiten.

GRREMÇI: M'i bini këtu, pra.

SHALËGJATI: (tue çue kapakun e dyshemes së kuvertës) Dilni jasht, ju, budallë të pagëdhendun.

(Fëmijt e frigsuem i çesin jasht me thika, tue i shty nëpër kuvertë. Grremçi dukej si t'i kishte harrue. Me letra në duer, ai âsht ulë afër vozgës.)

GRREMÇI: (papritmas) Ashtu! E tash, ju, hajdutë të vogjël, gjashtë prej jush do të kenë nderin me shetit nepër dërrasën e detarëve. Dy do të mbesin te unë. Cilin prej jush ta mar? (prap i kap letrat)

PISKATSI: (tue shpresue se do ta zbusi nëqoftëse i hjedh fajin nji personi, i cili mezi i kujtohet, por që âsht gjithmonë gati me i dalë në mprojtje) E dini, zotni, mendoj se nana ime nuk do të dëshironte të bâhem kusar. Po e jotja, Picrrak? A do të pranonte ajo të bâhesh kusar?

PICRRAKU: (tue i dhanë me kuptue se atij personalisht do t'i pëlqente mjaft kjo gjâ) Nuk besoj. Binjak, a do të dëshironte nana jote...

GRREMÇI: Pusho, llafazan! (Xhonit) Ti, vocrrak, duket se ti je trim. A kurr s'ke dëshirue ndonjiherë me u bâ kusar, ti trimi im?

XHONI: (i gëzuem që Grremçi e dallon prej të tjerëve) Kur kam qenë në shkollë, unë kam... çka mendon, Majkël?

MAJKLI: (tue shitë mend) Si do të më quejshit sikur të pranojsha me hy në radhët tueja?

GRREMÇI: Xho Mjekërrzi.

MAJKLI: Xhon, çka mendon ti?

XHONI: Prit. A do të mbesim prap nënshtetas besnikë t'Anglis?

GRREMÇI: Betimi juej do të jetë „Poshtë Anglija!"

XHONI: (me mburrje) Unë pra, s'pranoj!

GRREMÇI: Atëherë vetëvehten e keni dënue me vdekje. Ma bini nanën e tyne.

(Vendin e bien në kuvertë dhe e qesin para kambëve të Grremçit. Ajo vëren menjiherë se kuverta s'âsht la me vjet.)

GRREMÇI: Ashtu, bukuroshja ime. Duhet me shique se si fëmijt e tu shetisin nepër dërrasën e kusarëve.

VENDI: (me nji dinjitet të hijeshëm) Pse, a duhet të vdesin?

GRREMÇI: Do të vdesin. Qetsi, të gjith! T'i ndëgjojmë fjalët e fundit të nanës drejtue fëmijve të saj!

VENDI: Këto janë fjalët e mija të fundit: Fëmij të dashtun, e shof të nevojshme me ju kumtue porosin e nanave tueja të vërteta, e kjo âsht: „Shpresojmë se fëmijt tanë do të vdesin të denjë për atdheun e tyne".

(Këto fjalë i frymzojnë fëmijt.)

PISKATSI: Do të qëndroj ashtu sikurse pret nana prej meje. E ti, Binjak?

BINJAKU I PARË: Ashtu si dëshiron nana. Po ti Xhon...

GRREMÇI: Lidhnie. Veni dërrasën përmbi pahi.

(E lidhin Vendin në dyrek t'anijes, por askush nuk e shiqon atê, sepse të gjitha shiqimet janë drejtue kah dërrasa të cilën janë tue e vû n'at mënyrë, që nji pjesë e saj të jetë mbi ujë. Në çastin kur Grremçi e çon dorën e hekurt kah mjeti vdekjeprues, ndodh nji ndryshim i papritun. Askush nuk shiqon ma dërrasën, sepse përnjiherë ndëgjohet trokitja e orës në barkun e krokodilit. Nuk janë drejtue syt e të gjithëve vetëm kah krokodili, por me pa edhe Grremçin. Mâ në fund, edhe robët edhe triumfuesit shiqojnë sygapërr si artistë gjatë sqenës në të cilën nuk marrin pjesë vetë. Madje edhe Grremçi i hekurt rrin zvarë, si t'ishte i bindun se krokodili nuk âsht tue ardhë

për të. Njerzit e Grremçit nuk i nënshtroheshin kapitenit të tyne prej dashunis, por prej frigës, prandej tash, tue ndëgjue tingujt e kombshëm gjithnji mâ fort, i mbyllën syt me respekt.

Mirëpo, ky nuk ishte krokodili, por Pjetri i cili bante harqe rreth anijes së Grremçit, tue imitue në fluturim e sipër trokitjet e orës mâ mirë se çfarëdo ore. Ai lëshohet n'ujë, hyp n'anije dhe me gishtin e çuem dëftues (gjithnji tue trokitë) u tërheq vërejtjen robëve që tashpërtash mos të shprehin kënaqsin pse po e shofin. I vetmi që vëren âsht Vibëlzi me lidhse të zezë në sŷ, që n'at çast doli në kuvertë. Xhoni ia ven dorën në gojë, për të mos u ndëgjue klithma e tij. Katër fëmij e mbajnë që mos të rrëxohet në tokë. Pjetri vërsulet kah ai dhe nji trup vigá plandoset n'ujë. „Njanin e hoqëm qafe" — thot Picrraku, i cili fillon me numrue viktimat.

Shalëgjati âsht i pari kusar që i hap syt. I dukej se nuk ndryshoi kurrgjâ ç'prejse i mbylli syt. Mirëpo, nuk mundet me kuptue pse fytyrat e robëve janë të gëzueshme, megjithse fëmijt shtihen mirë se frigohen. Në të vërtetë, ai kërkon me sy Grremçin dhe habitet kur e shef se ende qëndron në kuvertë.)

SHALËGJATI: (me zâ të marrun) Shkoi, kapiteni! Spo ndëgjohet mâ trokitja.

(Grremçi gjataman shtyn me të madhe dhe prap vjen në vete.)

GRREMÇI: (i bindun se nji shpirt i mirë kujdeset për të) E tash, për nderë të Xhelatit të dërrasës së kusarëve:

Ndaluni, litarët lidhni, triumfuem,
Anmiku prej kësaj bote shkoi.
Ekipazhin e tij e dëbuem
Mbi dërrasë kusarësh të ladrojë.

(Tue këndue, ai këcen rreth dërrasës s'imagjinueme të kusarëve, âsht neveritës në këtë gëzim të tij. Njerzit e tij e imitojnë si majmunët, tue këndue dhe luejtë edhe ata.)

KUSARËT: *O ho, o ho, e vogla macë,*
Mbi dërrasë kusarësh vetëm ke me shetitë.
Me ra mâ lehtë, lakohet kjo dërrasë,
N'humnerë deti, ku kurr s'ban dritë.

(Fëmijt e guximshëm provojnë me pengue këtë gëzim neveritës tue këndue hymnin populluer.)

SHALËGJATI: (krejt i zbehtë) Mue s'po më pëlqen kjo gjâ, zotni oficer!

GRREMÇI: Mos u ban budallë, Shalëgjat. O fëmi, a doni të ju përkdheli pak me kamxhik, para se të shetitni mbi dërrasë? (kësaj here ai âsht shum i pamëshirshëm, sepse âsht i bindun që tash e mprojnë zanat.) Mâ bjer kamxhikun, Juks. Asht në kabinë.

JUKSI: Siurdhnoni, siurdhnoni, zotni. (kjo âsht vërejtja e tij e zakonshme, dhe mû për këtë arsye po e paraqesim këtu, sepse ai s'âsht në gjendje me thanë kurrgjâ tjetër.)

(Udhëzimi sqenik „Juksi del" ka në këtë rast domethanje të posaçme. Vetëm fëmijt e dijnë se dikush e pret këtë fatkeq në kabinë. Grremçi u afrohet dhe, tue këndue prap kangën, i shtyn sa andej-këndej.)

GRREMÇI: *O ho, o ho, me kamxhik du' me ju l'mue*
Nandë rrembash, ju mirë e dini,
Shpinat tueja mirë ka me i shkrue,
E mandej ju . . .

(Fjalët e fundit vetëm mund t'i marrim me mend, sepse prej kabinës s'errët del nji klithje mbytse, e cila jehon dhimbshëm në kuvertë dhe zhduket menjiherë. Menjiherë mandej ndëgjohet nji zâ i ngjashëm kokorisjes, që ndikon edhe mâ tmershëm në këtë rast.)

GRREMÇI: Ç'âsht, çka ndodh?

PICRRAKU: (krenarisht) Shkoi edhe i dyti!

(Kreshta vrapon në kabinë dhe kthehet menjiherë, krejt i zbehtë).

GRREMÇI: (tue hapë gojën mezi) Çka u bâ me Bilin? Bre qen!

KRESHTA: Ka ndodh — âsht i vdekun. Asht mbytun me thikë.

KUSARËT: Bil Juksi i vdekun?

KRESHTA: Në kabinë âsht terr i madh. Nji gjâ e tmershme gjindet mbrenda. A ndëgjuet pak ma parë si kokoriste.

GRREMÇI: (i nguruem) Kreshtë, shko e ma bje at këndues.

KRESHTA: (pa fuqi) Jo, kapiten, jo! (i bie në gjûj, e lut, por kapiteni s'don me ndëgjue.)

GRREMÇI: (me nji za rrëshqitshëm) Kreshtë, a thash se po shkon a jo?

(Kreshta shkon. Të gjithë përgjojnë. Ndëgjohet klithja, e mandej kokorisja.)

PICRRAKU: (si t'i bimte ziles) Edhe i treti!

GRREMÇI: Ta hajë dreqi! Kush shkon me ma pru at këndues?

(Askush nuk lajmohet).

SHALËGJATI: (pa mendue) Të presim derisa të kthehet Kreshta.

(Shiqimet e tmershme të shokëve të tij i japin guxim për këtë qëndrim).

GRREMÇI: (tue theksue në mënyrë të veçantë) Më duket se ti po paraqitesh vullnetarisht, Shalëgjat!

SHALËGJATI: Jo, jo, pasha Neptunin[1])!

GRREMÇI: (po me at zâ të rrëshqitshëm, i cili do të respektohej edhe mâ shum sikur të përcillej me fyell) Grremçit tem iu duk se pranove. E unë të kisha këshillue, Shalëgjat, që të mos mahitesh me grremçin!

SHALËGJATI: Mâ parë këcej në det, se që shkoj atje.

GRREMÇI: (krejt i skuqun prej idhnimit) Domethanë — kryengritje, apo jo? Shalëgjati âsht korife, a? E, pra, të qokemi, Shalëgjat!

(Shalëgjati tërhiqet para Grremçit. Grremçi i shkon mbrapa... derisa bie Shalëgjati përtej pahis në det.)

GRREMÇI: A dëshiron edhe ndonjani prej zotnijve me çue krye?

(Me shprehjen e tyne të fytyrës, ata dëshirojnë me lanë me kuptue se nuk kanë kurrfarë lidhje me Shalëgjatin e ndjerë.

---

[1]) Te Romakët e vjetër Neptuni asht zoti i detit; me te betohen gjithmonë marinarët.

PICRRAKU: I katërti!

GRREMÇI: Tash e zâ vetë at këndues.

(Ai mer kapsollaçen, por e hjedh me nënçmim, që domethanë se ka mâ shum besim në grremçin e vet. Me fener të ndezun në dorë zbret në kabinë. Në kuvertë mbretnon nji qetsi e vdekun dhe, derisa Picrraku bâhet gati me thanë „I pesti!", Grremçi kthehet tue marrë në thue.)

GRREMÇI: (i pasigurtë) Diçka ma shqymi fenerin.

MULINSI: (tue paramendue se shpirtligët e kanë pushtue anijen) Di — çka?

TRASHULLANI: Ç'u bâ Kreshta?

GRREMÇI: Janë të vdekun edhe ai edhe Juksi.

(Si gjithë detarët, edhe këta janë bestytnikë. Mulinsi u mbushi mendjen me nji diçka të tmershme.)

KUKSONI: Thonë shêji mâ i sigurtë se âsht mallkue anija âsht nëqoftëse në të gjindet nji person mâ shum se sa mendojnë.

TRASHULLANI: Kam ndëgjue se kështu ndodh gjithmonë kur i vjen fundi ndonji anije. (tue i dhanë fjalëve të veta domethanje të kobshme) A ka bisht, kapiten?

MULINSI: Thonë, kur vjen n'anije, hyn te njeriu mâ i keq.

KUKSONI: (tue u kapë për këtë mendim) A ka grremç, kapiten?

(Nxjerrin thikat dhe revolet. Të gjithë bërtasin me za: „Anija âsht mallkue!" Mirëpo, Grremçin nuk mund ta frigojnë qejt e tij. Tue vërejtë se fëmijt po gëzohen, ai kthet kah ata dhe u del përpara, tue i detyrue me ra në gjûj.)

GRREMÇI: Hej, a po ju pëlqen kjo? Pasha gjithë zotnat more hajdutë, kam nji ide të mrekullueshme: hapni derën e kabinës dhe shtyni ata mbrenda. Le të luftojnë këta me këndueshin! Nëqoftëse e mbysin, aq mâ mirë; e nëqoftëse ai i mbyt këta, nuk humbim kurrgjâ.

(Kjo u kthen shpresën kusarëve, të cilët i shtyjnë fëmijt në kabinë. Fëmijt shtihen se kanë frigë. Megjithse deri në palc janë kusarë, edhe këta të mjerë kanë qenë dikur fëmij, prandej i kthejnë shpinën kabinës dhe me

duer të shtrime ndëgjojnë plot kurreshtje, si të dojshin me largue prej tyne tmerrin që zhvillohet atje.)

Mbasi i liroi Pjetri prej prangave dhe i armatosi me armë që mund t'i mbajshin në duert e tyne të vogla, fëmijt, ngadalë, si fjollat e borës, përvidhen n'anë tjetër të kuvertës dhe, simbas udhëzimeve të pazâshme të kapitenit të tyne, mëshifen në timonin e anijes. Pjetri liron Vendin dhe tash mund të fluturojshin shum lehtë, sikur Pjetri mos të kishte vendosë këtë herë definitivisht me i qërue hesapet me Grremçin. Ai i jep shêj që t'i bashkohet të tjerëve. I vendosun me luftue deri në fund, ai mbështjellet me pelerinën e saj, ven kapelën në krye, qëndron në vend të saj pranë dyrekut t'anijes dhe kokoris.

MULINSI: Kënduesi i mbyti të gjithë!

DISA: Anija âsht mallkue.

(Prap i luten Grremçit.)

GRREMÇI: Më ra në mend, shokë! Hyjnesha Jona âsht n'anije.

DISA: (tue u kthye kah ai) Mendon se po besojmë? Jo, por njeriu me grremç.

(Vetëm pak t'ishte tërheqë, do ta kishin çpue me thika; mirëpo, ai nuk lëviz asnji fije.)

GRREMÇI: (tue u kapë për nji arsye tjetër) Jo, shokë, jo, vajza e ka fajin. Femna n'anije kurrë nuk u bie fat kusarëve. Çdo gjâ do të rregullohet kur të zhduket ajo.

MULINSI: (tue lëshue jataganin) Të provojmë.

GRREMÇI: Ta hjedhim vajzën në det.

MULINSI: (me përbuzje) Askush nuk mundet me të shpëtue mâ, zojushë..

PJETRI: Asht dikush që mundet.

MULINSI: Kush âsht ai?

PJETRI: (tue hjedhë pelerinën) Pjetër Pani, hakmarrësi!

(Ai qëndron edhe mâ ashtu për të ndikue në ta sa mâ shum.)

GRREMÇI: Prejani gërmazin!

(Mirëpo, i kujtohet se Pjetri nuk ka gërmaz.)

TRASHALLUKU: Anija âsht magjepsë!

PJETRI: Përpara, shokë, sulmojini!

(Fëmijt dalin prej vendeve të tyne të mëshefta dhe ndëgjohet vringllima e armëve. Në përleshjen gjoks për

gjoks kusarët do të dilshin mâ të fortë; mirëpo demoralizohen nga sulmi i papritun. Shperndahen, u bâjnë të mundshme kundërshtarëve të tyne që t'i ndjekin dy nga dy dhe me zgjedhë prén për vete. Fëmijt hjedhin disa kusarë në det, të tjerët i nxjerrin prej strehimeve t'errta. S'ka asnji fëmi, arma e të cilit nuk qet tym. Vetëm Picrraku vrapon andej-këndej, me fener në dorë, dhe vazhdimisht numron, vazhdimisht nurmon.)

VENDI: (tue hasë në Majklin, mbrenda nji pushimi të çastit) O, Majkël, rri me mue. Më mpro!

MAJKLI: (i trulluem) Vendi, e vrava nji kusar!

VENDI: Tmerr, tmerr!

MAJKLI: Jo. Mue po më pëlqen.

(Vrapon te grupi i fëmijve, që kanë rrethue Grremçin. Ata gjithnji e mâ tepër ngushtojnë rrethin rreth tij; mirëpo ai, megjithatë, shpërthen.)

PJETRI: Mbrapa, mbrapa, mij! Si po ju duket Grremçi?

(Me grremçin e vet çon Majklin dhe e përdor për mbrojtje. U ndëgjue nji zâ i tmershëm.)

PJETRI: Leni shpatat, fëmij! Ai âsht i imi!

(Grremçi shkund Majklin prej grremçit, si t'ishte pikë uji. Pjetri dhe ai ballafaqohen para betejës vendimtare. Kryqzojnë shpatat, tue matë largësin mes tyne, bajnë lëvizje të shpejta me shpata n'ajr dhe i lëshojnë majet në kuvertë, me duer në dorza të shpatave.)

GRREMÇI: (me gojë të shtrembët) Domethanë, Pan, kjo qenka vepër e jote?!

PJETRI: Po, kapiten Grremçi. Kjo âsht vepër e ime!

GRREMÇI: More kalama krenar e i lazdruem, a je gati me i thanë lamtumirën kësaj bote?

PJETRI: O, njeri i zymtë dhe djallzuer, do t'ishte mâ mirë ta bajsh ti këtë.

(Disa thonë se âsht detyrue me pyetë Piskatsin a thuhet „djallzuer", apo „i keq"!

Kjo betejë do të vendosi përnjimend: „Grremçi ose Pjetri"! Pa fjalë sulmojnë njani tjetrin. Pjetri âsht shpatar i mirë dhe largon sulmet me shpejtsi të hatashme, ndonjiherë edhe para se të hezitojë anmiku kundër tij. Grremçi, edhepse s'âsht aq elastik për lëvizje me dredhi, ka at përparsi se matja e tij me shpatë âsht nji metër mâ

e gjatë. Mirëpo, megjithse i janë afrue njani tjetrit, ai nuk mundet me i dhanë Pjetrit grushtin vendimtar me grremçin e tij, sepse po i duket që nuk din ku ta nguli. Sidomos në çastin mâ të nxehtë të përleshjes, ai pothuej nuk e shef Pjetrin, që i duket si t'ishte mbështjellë me mjegull. E kur e pa njiherë qartë, iu duk se Pjetri s'âsht fëmi, por nji ré pluhuni tue luejtë në diell.

Me nji të rame të mirë dhe gati të pandijshme, Pjetri ia hjedh Grremçit shpatën prej dore, e kur krruset ky me e marrë, kamba e vogël gjindej në tehun e shpatës. Grremçi s'âsht plagosë, por duket si t'i kishte marrë kushedi sa të rame.)

FËMIJT: (tue triumfue) Tash, Pjetër, tash!

(Pjetri kap shpatën për tehu dhe me nji lëvizje fisniku, ndoshta pak të teprueme, i shtrin dorëzën anmikut të vet.)

GRREMÇI: Po shof, demoni âsht tue luftue me mue. O Pan, kush je ti dhe çka je?

(Fëmijt presin përgjegje padurim. Askush s'âsht mâ kurreshtarë sa Vendi.)

PJETRI: (gëzueshëm) Unë jam rini, unë jam zog i posalindun.

GRREMÇI: Atëherë, përpara!

(Ai tash ka nji parandjenjë të kobshme se ky fëmi âsht armë e fatit, që duhet ta zhduki prej kësaj bote. Megjithatê, ai krenohet përsëri me madhnin e frymës së tij dhe, besnik i traditave të flamurit të vet, fillon me luftue për jetë a vdekje, si dajaku që lakohet. Pjetri fluturon rreth tij, nepër tê dhe mbi tê, me ta marrë mendja se era, e krijueme me lëvizjet e Grremçit, e hidhte prej zonës së rrezikshme. Mirëpo, ai kthehet prap, i shpejtë si shigjeta, sulmon Grremçin dhe i jep anmikut të rame.)

GRREMÇI: (i tërbuem sa me luejtë menç) Tash e ndezi magazen e barotit!

(Askush nuk din ku u zhduk aq shpejt)

FËMIJT: Pjetër, na shpëto!

(Pjetri niset mbas tyne, por mjerisht në drejtim të gabueshëm. Grremçi kthehet në kuvertë.)

GRREMÇI: (i mrrolun, ulet në derën e hymjes për mbrendin e anijes) Mbrenda dy minutave anija do të bâhet hî e pluhun.

(Fëmijt hidhen para tij, tue e lutë.)

FËMIJT: Mëshirë, mëshirë!

GRREMÇI: Mbrapa ushujza! Tash ju tregoj rrugën e vdekjes. Me sakrifikue fëmijt! Ka diçka të madhnueshme në këtë akt!

(Pjetri çfaqet me bombën e ndezun, e cila qet tym, dhe e hjedh në det. Megjithse s'ka shpresë mâ për Grremçin, ai sulmon anmikun me krye t'ulun, si kau i tërbuem n'arenë. Me britma përqeshse, ata ikin lehtë prej tij, tue fluturue në mes litarëve.

Ku âsht Pjetri? Fëmija i çudiçëm sigurisht ka harrue çka ndodhi pak mâ parë. Asht ulë në vazgë dhe i bie fyellit. Kjo gjâ, ndoshta do të habitte ndokend tjetër, por Grremçin aspak. Ky çon kapsollaçen dhe i hutuem gjuen vozgen nën Pjetrin, e cila rrotullohet nëpër kuvertë. Pjetri qëndron ende i ulun, por këtë herë n'ajër, tue i ra fyellit. Tue pa këtë, zemra gjigante e Grremçit pëlcet prej idhnimit. Ky kolos jo fort frigacak hyp në pahin e anijes tue pështpëritë „Floret Etonin", dhe hidhet n'ujë, ku e presin fulqijt e hapun të krokodilit. Grremçi e din çka e pret atje, por mbas të gjitha atyne që ndodhën, ai hyn në bark të krokodilit si me gjetë shpëtimin e vet në të.

Perdja çohet, që ta shofin Pjetrin si Napoleon të njimendët n'anijen e tij. Perdja nuk duhet të çohet prap, nëqoftëse nuk e shofim Pjetrin tue qëndrue te timoni me kapelë të Grremçit, me cigare në gojë dhe me grremçin e vogël prej hekuri, në vend të dorës së tij të majtë.)

Sqena 2

DHOMA E FËMIJVE DHE KUNORA E DRUJVE

(Prap shifet dhoma e fëmijve, si në fillim të pjesës. Kjo ndryshon vetëm se në te nuk âsht ma Stela e Dadës dhe dritarja âsht e hapun. Sikurse shofim, Pjetri s'ka pasë të drejtë kur ka folë për nanat. Dhe, me të vërtetë, askund nuk gabon Pjetri mâ shum se në të çmuemit e nanave.

E lodhun tue kundrue vazhdimisht qiellin, zojën Darling e ka marrë gjumi në karrikë pranë dritarës. Dada

âsht shtri paqejf në dysheme. Ajo gjithmonë ka dyshue shum dhe, megjithse i ka varë në paravan këmishzat e natës së fëmijve, me u ajrosë, prapseprap i shiqon pa kurrfarë shprese, si ta kundërshtonte vetvehten.

ZOJA DARLING: (i del gjumi befas, si t'i kishte pështpëritë ndokush se vocrrakët e saj po kthehen) Vendi, Xhon, Majkël! (tue nda dhimbjen me te, Dada i ven shputën në prehen grues së mjerë) A prap i paske varë këmishat e tyne të natës, Dadë? Sa vështirë po më vjen me të shique tue e bâ këtê çdo natë. Ata nuk do të kthehen kurrë.

(Në fatkeqsi harrohen krejtsisht ndryshimet përkah pozita prandej s'âsht çudi që i shofim të dyja tue përdorë të njatën shami. Në dhomë hyn Liza, e cila ka tash nji vetëbesim mâ të madh se përpara, në saje të rregullit dhe qetsis që mbretnon në kohë të fundit në shtëpi.)

LIZA: (tue e ndie vehten të qetsueme prej fjalëve të zojës Darling) Darka e Dadës âsht gati!

(Dada, e cila e din shum mirë se çka ndien Liza, largohet prej dhomës së ngranjes me nji mosinteresim që mund të çmendi njeriun, nëvendse më e përzanë prej dhome, sikurse do të bajshim na të gjithë nëqoftëse do të udhëhiqeshin prej instikteve tona.)

LIZA: O zot, as s'kam mendue që do të kem zotni, i cili do të fillojë me jetue si qen!

ZOJA DARLING: (me të butë) Kjo âsht për shkak të brejtjes së ndërgjegjës, Lizë.

LIZA: (tue e teprue, si zakonisht) Po edhe vetë jam e dhanun. Mendoj se s'âsht punë e hijshme që ai të shkojë në zyre të stelës së qenit, që me iu lëke fëmijt mbrapa dhe me e përqeshë. (madje as kjo nuk e shqetson zojën Darling, gjâ që padyshim âsht dëshirë e kësaj krijese të ndershme) Qe, po vjen në shtëpi me kerr!

(Me britma kurreshtare në rrugë, karrocieri dhe miku i tij zotni Darlingut e bjen stelën në dhomë, e prej saj, rrëshqanas, del zotni Darlingu në rrobet e tij të zyrës.)

Z. DARLINGU: (tue shtri kapelën me krenari) Jij aq e mirë, Lizë. (ndëgjohen ende britmat në rrugë) Kanë të drejtë që më përqeshin.

LIZA: (me idhnim) Aq shum fëmij!

Z. DARLINGU: (tue ndëgjue zanin, që i flet drejt se kurr mâ nuk do të dali prej taktit) Sot pat edhe disa të rritun.

(E idhueme, Liza shkon me kapelë dhe me dy njerëz, mirëpo ai nuk e qorton me asnji fjalë. Duhej të shkriheshim prej keqardhjes kur e shofim se ai me përvujtni dhe përgrije pret puthjen e grues, aq mâ mirënjoftës pse e din që nuk e meriton. Ndoshta mendon ndokush se ztoni Darlingu gabon që jeton në stelën e qenit; mirëpo ai njofti vetëvehten në mjerim dhe u bind se, çkado me bâ në pendimin e vet, mund të qëndrojë vetëm nëqoftëse shkon n'ekstrmitet; ose do të heqi dorë prej çdogjaje.)

ZOJA DARLING: (e cila e din këtê qyshkur) Si e kalove sot, Xhorxh?

(Ai âsht ulë në dysheme, afër stelës.)

Z. DARLINGU: Gjithmonë mblidhen mâ se njiqind dhe, tue britë, vrapojnë mbas kerrit. Kur kaluem para burzës, nëpunsit dolën dhe ma banë me dorë.

(Ai krenohet me vetëvehten, megjithse s'âsht i bindun se ka mbërrrijtë gjâ me këtê. Me nji fjalë të vetme, zoja Darling mund ta dëshprojë krejtsisht.)

ZOJA DARLING: (tue e kurajue) Krenohem me ty, Xhorxh.

Z. DARLINDU: (tue ndëgjue zanin, që i flet drejt prej zemre) Më fotografuen për kartolinë.

ZOJA DARLING: (me krenari) Çka po thu' hebu!

Z. DARLINGU: (pa kujdes) Ah, Meri, kurrë nuk do t'ishim bâ kaq të përmendun, sikur mos të na kishin fluturue fëmijt.

ZOJA DARLING: (e shtangueme prej habis) Xhorxh, a je i sigurtë se kjo të dëfren?

Z. DARLINGU: (i shqetsuem) Më dëfren?! A s'po shef se unë po e denoj vetëvehten? Po jetoj në stelën e qenit!

ZOJA DARLING: Më fal, i dashtun.

Z. DARLINGU: Ti duhet të më falish mue, e jo unë ty. Po më merr gjumi (hyn në shtëpizë) A po i bie pak pianos me më marrë gjumi mâ lehtë? Dhe mbylle at dritare, e dashtuna Meri. Ajri po ban rrymë.

ZOJA DARLING: O, Xhorxh, këtê mos e kërko prej meje kurrë. Dritarja duhet të jetë e hapun gjithmonë, për të mujtë me hy ata. Gjithmonë, gjithmonë.

(Ajo shkon në dhomën e fëmijve për ndejë, prej kah ndëgjojmë tue i ra në piano melodis së dhimbshme mbi Margaretën. Nuk din se vërejtjen e saj të fundit e ndëgjoi fëmija i mëshefun mbas dritares. Ai përvidhet në dhomë, i përcjellun prej harkut të dritës.)

PJETRI: Zilushe, ku je? Mbylle dritaren shpejt. (ajo e mbyll) Lëshoji roletnat. (roletnat lëshohen) Kur vjen Vendi, do të mendojë se nana nuk dëshiron kthimin e saj, prandej do të detyrohet me m'u kthye. (Zilushja i fryn hundët) Tash, unë e ti Zilushe, duhet të dalim kah dera. (mirëpo dera i habit ata që përdorin vetëm dritaret, prandej habitet kur shef se dera nuk të çon „nalt". Ai hap derën tjetër dhe shef zojën Darling tue i ra pianos) Kjo âsht nana e Vendit tonë. (Zilushja i zbret në krah dhe së bashku përgjojnë në dhomën tjetër) E bukur âsht, por jo sa nana jonë. (kjo âsht thjesht hamendje) Ajo e detyron kutin me thanë „Khteu në shtëpi, Vendi". Kurr nuk do ta shifni mâ Vendin, zojë e dashtun, sepse dritarja âsht e mbyllun! (plot gazmend, Pjetri fluturoi si zogu nëpër dhomë, mirëpo detyrohet me u kthye kah e njajta derë) E lëshoi kryet në kuti. Dy pika lot i rrjedhin faqeve. Dhe, posa zhduken, çfaqen të tjerat. (ndëgjohet vajtimi i zojës Darling: „Vendi, Vendi, Vendi") Kjo do të dëshironte që ta hapi dritaren. Nuk due! Kjo e don shum Vendin. Mirëpo, edhe unë e due. Nuk mund ta kemi të dy njikohësisht, zojë! (e rrok nji ndjenjë e çudiçme) Eja, Zilushe. S'kemi nevojë për nana të marra.

(Hap dritaren dhe ata fluturojnë.)

T'ikunve gjithmonë u falet faji, kur vijnë me u pendue. Xhoni e ka nji lehtsim, pse e mban Majklin në shpinë. Madje edhe s'pendohen për kto që kanë ba, as që frigohen se âsht tue i pritë kush me thupër në dorë. Mâ i riu âsht hutue, kurse dy të tjerët shkëlqejnë lumnisht si shejtnit që mendojnë se me pranin e tyne do t'i nderojnë veçanisht të tjerët.)

MAJKLI: (tue u sjell nëpër dhomë) Po më duket se kam qenë edhe përpara këtu.

XHONI: Kjo âsht shtëpija jote, budallë.

VENDI: Ky âsht shtrati yt i vjetër, Majkël.

MAJKLI: E paskam harrue.

XHONI: Shiqoni, stela e Dadës.

VENDI: Ndoshta âsht Dada mbrendë?

XHONI: (tue shique me kujdes) Dikush po flejkë mbrenda.

VENDI: (tue njoftë t'anë nga koka tullace) Po ky qenka baba.

XHONI: Ashtu âsht.

MAJKLI: Ta shof edhe unë babën. (i dëshpruem) Ky s'asht i gjatë si kusari, të cilin e vrava.

XHONI: (i çuditun tepër) Po mirë, Vendi, pse flen baba në stelën e Dadës?

VENDI: (me dyshim) Ndoshta kemi harrue si jetojshim këtu dikur.

XHONI: (i fyem) Nana s'ka bâ mirë që nuk na priti.

(Ndëgjohen prap tingujt e pianos).

VENDI: Pëst! (i afrohet derës dhe përgjon) Kështu nana me i ra pianos!

(Tash përgjojnë të gjithë.)

MAJKLI: Cila âsht kjo zojë?

XHONI: Pëst! Kjo âsht nana.

MAJKLI: Atëherë ti s'qenke nàna jonë, Vendi?

VENDI: (e bindun thellë) O, zot, shyqyr që u kthyem me kohë!

XHONI: Hajde të hyjmë tinëz dhe t'ia vejmë duert në sy.

VENDI: (mâ e matun) Jo, duhet të jemi shum të matun.

(Futet në shtrat. Të tjerët, tue kuptue pse âsht tue bâ ashtu, bajnë të njajtën gjâ. Kur pushon muzika, të gjithë mbulojnë kryet. Shifen vetëm tri kodra në shtretën. Edhe zoja Darling i shef këta menjiherë sa hyn në dhomë, por as ndërmend s'i shkon se mund të jenë fëmijt e saj.)

ZOJA DARLING: Aq shpesh i shof n'andërr këta fëmij tue ra në shtretnit e tyne, saqë më duken edhe kur jam e zgjuet. Nuk due me shique mâ! (ulet dhe u kthen shpinën, megjithse shifet se mendjen e ka te ata.) Shpesh i ndëgjoj zanet e tyne t'arta, fëmijt e mij, që s'do t'i shof kurrë mâ.

(Shprehja „zanet e arta" âsht gjetë shum mirë, sidomos sa i përket Xhonit. Por, krenët filluen me u dukë.)

VENDI: (jo krejt me zâ t'artë) Nanë!

ZOJA DARLING: (pa u kthye) Kjo âsht Vendi.

XHONI: (gati ashpër) Nanë!

ZOJA DARLING: Paj ky âsht Xhoni!

MAJKLI: (mezi flet prej vajit) Mami!

ZOJA DARLING: Tash prap Majkli! Kur më thërrasin kështu, unë u shtrij duert. . . Por, ata nuk vijnë . . . Kurrë nuk vijnë!

(Këtë herë ata do të vijnë përnjimend dhe do të ketë prap gëzim në shtëpin e Darlingëve. Fëmija që ishte gjûjzue në dritare e kuptoi mahin që banë këta, tue u mëshefë në shtretën, por nuk mundi me kuptue sqenën që u zhvillue mandej.

Sqena ndërron, kështuqë tash shofim shtëpin e Darlingëve së jashtmi. Zotni Darlingu, i idhnuem, duket në derë, ndërsa fëmijt e humbun i kapen për xhaketë. Simbas kësaj, mund të mendojmë se Vendi u ka thanë të presin jashtë, derisa t'i spjegojë nanës situatën, e cila, gjithashtu, çoi zotni Darlingun t'i lajmojë se i kanë pranue. Natyrisht, edhe ata mund të hyjshin kah dritarja, si tufa e zogjëve; mirëpo menduen se âsht mâ interesant me hŷ kah dera. Nji fatkeqsi ndodhi me Picrrakun, i cili n'at tollovi, u harrue jashtë. Për fat, Liza e gjeti menjiherë.)

LIZA: Ç'asht me ty, vocrrak?

PICRRAKU: Të gjithë kanë nanë, përveç meje.

LIZA: (tue u zmbrapë) A e ke ti emnin Picrrak?

PICRRAKU: Po.

LIZA: Atëherë, unë jam nana jote.

PICRRAKU: Si e din këtê?

LIZA: (me të butë) Po ma ndien krejt zemra.

(Hyjnë në shtëpi, dhe tash askush s'âsht mâ i lumtun se Picrraku. Ndoshta mâ e lumtun âsht vetëm Dada, e cila shetit kurdoherë; e kënaqun që u bâ prap mandeshë, parandien se tash e tutje nuk do të ketë asnji ditë pushimi. Vendi shiqon nëpër dritaren e dhomës së fëmijve dhe shef mikun e vet si po fluturon përtej rruge dhe si po hjedh kalimtarëve cilindrat me kambë. Njerzit me kapela janë shum të moçëm dhe s'e shofin. Edhe ju nuk do ta shifni, nëqoftëse jeni plakë. Prandej, mendojnë rrugës se âsht tue frye era).

VENDI: Pjetër!

PJETRI: (spontanisht shiqon kah dritarja) Lamtumirë, Vendi.

(Ajo fluturon kah ai, e nana vrapon te dritarja e tmerueme.)

VENDI: (tue provue për të mbramën herë me e bindë) A s'dëshiron me folë me prindët e mij, Pjetër? Me u thanë ndonji gjâ të bukur?

PJETERI: Jo, Vendi.

VENDI: As për mue nuk dëshiron me folë?

(Ai nxjerrë fyllin. Vendi e din se kjo gjâ nuk ndjell mirë. Ajo i shtrin duert koh zoja Darling, si të kërkonte ndihmë prej saj. Mirëpo, nana e saj padyshim mendon se këta fëmij duhet me i lidhë natën për shtrat.)

ZOJA DARLING: (nga dritarja) Pjetër, ku je? A don të jesh edhe ti djalë i im?

(Ajo âsht në vjetët mâ të mira të grues, por megjithatê mjaft e moçme sa me pa Pjetrin.)

PJETRI: A do të më dërgoni në shkollë?

ZOJA DARLING: (me qëllim të mirë) Po.

PJETRI: E mandej në zyre?

ZOJA DARLING: Unë shpresoj.

PJETRI: Dhe së shpejti do të bahem njeri?

ZOJA DARLING: Së shpejti, së shpejti..

PJETRI: (me idhnim) Nuk dëshiroj me shkue në shkollë dhe me mësue gjana serioze. Askush nuk mund të më detyrojë, e dashtuna zojë, të bahem njeri. Dëshiroj të jem gjithmonë i vogël dhe të jetoj pa halle.

(Ndoshta përnjimend mendon ashtu; mirëpo, momentalisht, flet kështu sa me u arsyetue disi.)

PJETRI: Në shtëpin, që e ndërtuem për Vendin. Zanat do ta çojnë kunorën e naltë të drujve. Atje flejnë edhe ato.

VENDI: (e entuziazmueme) Sa gjâ e bukur do të jetë!

ZOJA DARLING: Kam mendue se nuk ka mâ zana.

VENDI: (si me qortim) Ka në Moskthim! Nanat e tyne i lanë foshnjet në çerdhet e zogjve, dhe aty këto përzihen me ve. Zanat ngjyrë vjollce janë djem, e ato të bardhat — vajza. Mirëpo, ka edhe asosh që janë të ngjyrosuna çudiçëm, sa që as vetë s'dijnë çka janë. Fëmijt e zogjt lahen bashkë dhe bajnë poterë të madhe.

PJETRI: Unë i gjuej gjithmonë.

VENDI: Do të jesh i vetmuen kur të bjerë muzgu.

PJETRI: Zilushja do të jetë me mue.

VENDI: (fluturon kah dritarja) Nanë, a më lejon të shkoj me te?

ZOJA DARLING: (tue e përqafë fort) Natyrisht që jo. Tash që je kthye nuk të lëshoj me shkue kurr mâ.

VENDI: Mirëpo, edhe ai ka nevojë për nanë.

ZOJA DARLING: Edhe ty të nevojitet, bija ime.

PJETRI: Ani mirë.

ZOJA DARLING: (me zemërgjansi) Pjetër, do të lejoi me të vizitue çdo pranverë nga nji javë dhe me ta rregullue shtëpin.

(Vendi âsht e knaqun me këtê; por Pjetri, i cili nuk din çka don me thanë me rregullue shtëpin në pranverë, jo fort me kujdes u ban me dorë në shêj mirënjoftjeje.)

ZOJA DARLING: Thuej atij natën e mirë, Vendi.

VENDI: A mund të zbres poshtë, vetëm për nji moment?

ZOJA DARLING: Jo.

VENDI: Natën e mirë, Pjetër.

PJETRI: Natën e mirë, Vendi.

VENDI: Pjetër, ti nuk do të më harrojsh deri në pranverë, apo jo?

(Pjetri nuk përgjegjet, mbasi fluturoi në qiell. Ndëgjojmë vetëm tingujt e fyellit të tij. Zoja Darling mbyll dritaren dhe lëshon roletnat.)

Tash andrrojmë për tokën Moskthim, por nji vjet ma vonë. Kur të gjithë bahen gadi për prehje n'ishull âsht natë. Perdja çohet me tingujt magjeps. Mjegulla e kaltërt, nën të cilën pylli duket ditën aq magjeps, tash hyp kah kunora e drujve, ku do të qëndrojë gjith natën. Nëpër mjegull shofim nji mori çerdhesh të ndriçueme, shofim zanat dhe zogjt se si grinden nëpër gemba, në të cilat dojnë me fjetë. Të tjerët fluturojnë rreth e përqark, luejnë dhe padyshim lidhen me kusht se ku do të paraqitet sonte shtëpiza e Pjetrit: Ajo gjithmonë struket në ndonji kunorë gembash, mirëpo kurr nuk dihet në cilën. Qe ajo ku po paraqitet tash! Së pari shifet kapelja e Xhonit — oxhaku. Shtëpiza ngrihet aq pakujdesshëm, saqë i rrëxon disa llafazane prej gembave të tyne. Kur gjeti vend të përshtatshëm, u ndriçue, dhe prej saj dolën Pjetri e Vendi.

Vendi duket pak ma e moçme, kurse Pjetri s'ka ndryshue aspak. Ajo, âsht ba gati për rrugë, mirëpo mjerisht, tash fluturon aq dobët, saqë duhet ta përdori fshisën.

VENDI: (e cila tashmâ e din se nuk duhet të preket me rastin e ndamjes) Lamtumirë, pra, Pjetër. Dhe mos i kafsho thojt.

PJETRI: Lamtumirë, Vendi.

VENDI: Kam me i tregue nanës se si ta përgatita shtëpin.

PJETRI: (i cili harron se ajo ka qenë këtu) A po të pëlqen shtëpija ime?

VENDI: Paj, âsht e vogël. Mirëpo, për moshën tonë nuk do të duhej fare me pasë shtëpi. (ndoshta s'âsht dashtë me përmendë moshën, sepse ai e kishte shprehë moskënaqsin e vet që ishte rritë. Edhe nji send, që ai pothuej nuk e vëren, por që Vendin e shqetson, âsht fakti se ajo nuk âsht tue e pa ma aq të qartë si përpara.) Kur të vijsh vjetin tjetër me më marrë, Pjetër. . . Do të vijsh, apo jo?

PJETRI: Po. (kobshëm) Me ndëgjue përralla për mue!

VENDI: Asht për t'u çuditë se ti dëshiron mâ së shumti përralla për vedi.

PJETRI: (i cytun) Ani çka?

VENDI: I ke harrue fëmijt e humbun, madje edhe kapiten Grremçin!

PJETRI: Ani çka?

VENDI: Këtë herë as s'e pashë Zilushen.

PJETRI: Kacagjelja?

VENDI: O, zot! Ti po flet kështu pse ke shum përjetime.

PJETRI: (tash i qetsuem) Po, mû për at arsye.

VENDI: Nëqoftëse ndonji vajzë tjetër — mâ e re se unë . . . (nuk mundet me vazhdue) O, Pjetër, sa e lumtun do t'isha sikur të mundem me të marrë dhe me të përqafë! (ai zmbrapset) Po, e dij. (ajo i hyp fshisës) Në shtëpi! (fluturon prej tij nëpër kunorat e drujve.)

(Në njifarë dore, Pjetri kupton çka deshti me thanë ajo me ate: „Po, e dij"; mirëpo domethanjen s'e kupton.

Kjo âsht deri diku në lidhje me krijesën e tij enigmatike, Sikur të kuptonte ai thelbin e gjanave, do të bërtitte „Jeta âsht ndodhi e madhe"! Mirëpo, mbasi këtê nuk mund ta kuptojë kurrë, askush s'âsht aq i gëzueshëm sa ai. Me entuziazëm nxjerr fyellin e vet. Rreth tij mblidhen zogjt dhe zanat, gjithnji e mâ shum, derisa e mbulojnë pullazin e shtëpizës. Janë mbledhë aq shum admirues të tij, saqë disa prej tyne bien n'oxhak. Ai i bie fyellit, i bie, derisa mâ në fund, na del gjumi. . .)

Fund

PERSONAT

Zotni Darlingu
Zoja Darling
Vendi, Majkli, Xhoni — fëmijt e tyne
Dada, qen — mandeshë
Liza, shërbtore e vogël
Pjetër Pani, fëmija që nuk donte me u rritë
Zilushja, përcjellsja e tij besnike, zana
Piskatsi, Picrraku, Kaçurreli, Binjaku i parë, Binjaku i dytë — shokët e Pjetrit
Kapiten Grremçi, prijsi i kusarëve
Kuksoni, Shalëgjati, Smiu, Bil Juksi, Kreshta, Mulinsi, Trashalluku — Kusarë
Tigresha Lili
Leopardi, Fisnikët, Trimat — Lëkurëkuqët
Sirenat e detit
Shpendi i madh
Krokodili

SHËNIM PËR SHKRIMTARIN

Romansieri dhe shkrimtari i njoftun i dramave, anglezi Xhems Metju Bari, lindi në katundin e vogël skotlandez Kirijemjur të Damfrishhajrit, më 9 maj 1860. Prej nji familje të vorfën pëlhurëbâse me dhetë fëmij, prej të cilëve vetëm disa mbetën gjallë, ai mbërrin me u shkollue në saje të kujdesit të nanës së tij Margaret Ogëlvi, të cilën e adhuronte dhe mâ vonë e bani të pavdekshme në romanin po me këtë emën. Diplomoi n'Universitetin e Edimburgut. Universiteti i Edimburgut dhe Universiteti i sh. Andreut ia njoftën mâ vonë titullin e doktorit të drejtsis, kurse Oksfordi e Kembrixhi titullin e doktorit të letërsis. Ka qenë shkrimtar i dalluem dhe i frytshëm anglez. Vdiq në Londër në qershuer të vjetit 1937.

Hartimet e veta të para i botonte në fletoret e ndryshme angleze. Shkruente tregime, tabllo dhe romane. Mandej kaloi në letërsi teatrale, së cilës i dha nji varg veprash të vogla e të mëdha. Letërsija teatrale i përgjigjet mâ së shumti talentit të tij, prandej, ky deri në fund të jetës mbetet shkrimtar teatral.

Mund të thuhet se puna e tij mâ e randsishme âsht ajo e grupit të pjesëve teatrale fantastike, „Zogu i bardhë" përfaqson hymjen në këtë grup, në të cilin dallohet sidomos „Pjetër Pani", vepër me të cilën Bari u bâ i famshëm në botë dhe e cila u përkdhye në shum gjuhë. Gjithashtu egziston edhe tregimi „Pjetër Pani", të cilin, simbas pjesës teatrale, e shkroi O'Konori.

V. P.

P Ë R M B A J T J A

	Faqe
Akti I	5
Akti II	30
Akti III	48
Akti IV	59
Akti V	75
Personat	99
Shënim për shkrimtarin	100

XHEMS METJU BARI

PJETËR PANI

Redaktor teknik
SKENDER HOXHA

Korektorë
FEHMI SPAHIU E SHYQRI KUSHEVICA

Tirazhi 2.000 copë

U shtyp në dhetuer 1959 në Shtypshkrojën e Sipërmarrjes gazetare-botuese „RILINDJA" Prishtinë.